

# Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

*Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη*

**Μεταπτυχιακή Διατριβή**



**Αμμόχωστος από το Διαμάντι της Μεσογείου, Κατέληξε σε Πόλη Φάντασμα. Η Προσπάθεια της Ελεύθερης Επαρχίας Αμμοχώστου να Ορθοποδήσει. Η Συμβολή του Πολιτιστικού Τουρισμού στην Αναζωογόνηση της Περιοχής.**

**Αφροδίτη Μαρτή**

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια  
Ελένη Μαυραγάνη

Απρίλιος 2019

# **Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου**

**Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών**

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών**

*Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη*

## **Μεταπτυχιακή Διατριβή**

**Αμμόχωστος από το Διαμάντι της Μεσογείου, Κατέληξε σε Πόλη Φάντασμα. Η Προσπάθεια της Ελεύθερης Επαρχίας Αμμοχώστου να Ορθοποδήσει. Η Συμβολή του Πολιτιστικού Τουρισμού στην Αναζωογόνηση της Περιοχής.**

**Αφροδίτη Μαρτή**

**Επιβλέπουσα Καθηγήτρια  
Ελένη Μαυραγάνη**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

**Απρίλιος 2019**



## Περίληψη

Η παρούσα διατριβή πραγματεύεται την ανάπτυξη στην ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου μετά την τουρκική εισβολή. Η πόλη της Αμμόχωστου χάθηκε και τα παραλιακά θέρετρα της ελεύθερης επαρχίας, Αγία Νάπα και Πρωταράς γνώρισαν ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη βασισμένα στο δίπολο ήλιος – θάλασσα. Είναι μια πρόταση για ανάπτυξη της επαρχίας ως σύνολο, συμπεριλαμβανομένης της ενδοχώρας στον τομέα του πολιτιστικού τουρισμού. Οι άξονες της παρούσας διατριβής είναι δύο, διερευνάται η δυνατότητα της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου να αναπτύξει ένα μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης βασισμένο στον πολιτισμό και η συμβολή των φεστιβάλ και εκδηλώσεων σε αυτή την προσπάθεια. Επιμέρους ερευνητικοί άξονες είναι η καταγραφή του άυλου πολιτιστικού κεφαλαίου της επαρχίας, η καταγραφή της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς, του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Από τα παραπάνω προκύπτουν προτάσεις για ανάπτυξη της επαρχίας ως μονάδα χρησιμοποιώντας το πολιτιστικό και φυσικό της κεφάλαιο. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε είναι η βιβλιογραφική ανασκόπηση σε έννοιες όπως τουρισμός, εναλλακτικές μορφές τουρισμού, πολιτιστικός τουρισμός και κύκλος ζωής του τουριστικού προϊόντος. Η έρευνα πεδίου είχε ως μελέτη περίπτωσης την ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου, όπου διεξήχθη έρευνα με πρωτογενές υλικό από συνεντεύξεις όλων των εμπλεκόμενων. Χρησιμοποιήθηκε δευτερογενές υλικό από διάφορες πηγές και μελέτη του περιοδικού τύπου της περιοχής. Μέσα από την έρευνα, έγινε εμφανές το πλούσιο πολιτιστικό και φυσικό κεφάλαιο πάνω στο οποίο δύναται να στηριχτεί και να εμπλουτιστεί το υφιστάμενο ηλιότροπικό μοντέλο της ελεύθερης Αμμοχώστου. Ο πολιτισμός με σωστή διαχείριση δύναται να χρησιμοποιηθεί ως ισχυρό εργαλείο για ανάπτυξη.

## **Summary**

This master deals with development in the free province of Famagusta after the Turkish invasion. The city of Famagusta was lost and the coastal resorts of the free province, Ayia Napa and Protaras, enjoyed a special tourist development based on the dipole sun-sea. It is a proposal for the development of the province as a whole, including the hinterland in the field of cultural tourism. The axes of this thesis are two, exploring the possibility of free Famagusta province to develop a model of tourism development based on culture and the contribution of festivals and events in this effort. Individual research axes are the recording of the intangible cultural capital of the province, the recording of the material cultural heritage, the natural and man-made environment. From the above, there are suggestions for developing the province as a unit using its cultural and physical capital. The methodology followed is the bibliographic review of concepts such as tourism, alternative forms of tourism, cultural tourism and the tourism area cycle of evolution. The field research had as a case study the free province of Famagusta, where research was conducted with raw material from interviews of all involved. Secondary material from various sources and a periodical journal of the area was used. Through the research, the rich cultural and natural capital can be seen, on which the existing sun based model of free Famagusta can be built and enriched. Culture properly managed can be used as a powerful tool for development.

## **Ευχαριστίες**

Θα ήθελα ιδιαίτερα να ευχαριστήσω την καθηγήτριά μου για την πολύτιμη βοήθειά της και όλους όσους συνέβαλαν στη διεξαγωγή της έρευνας της παρούσας πτυχιακής διατριβής. Οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους όσους μπήκαν στον κόπο να απαντήσουν.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω να δώσω σε όσους πίστεψαν σε εμένα όταν εγώ «λύγισα», με στήριξαν και υπέμειναν την όλη διαδικασία της συγγραφής. Θερμές ευχαριστίες οφείλω στη μητέρα μου, στα αδέρφια μου και στην κουμπάρα μου που με άντεξαν.

Σας ευχαριστώ όλους από τα βάθη της ψυχής μου.

# Περιεχόμενα

<b>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</b> .....	1
Αντικείμενο και ερευνητικοί άξονες .....	1
Δομή .....	2
Σκοπός .....	3
Μεθοδολογία .....	3
Επιλογή Περιοχής Μελέτης.....	4
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1</b> .....	5
Τουρισμός .....	5
1.1 Τουρισμός .....	5
1.2 Βιώσιμη Ανάπτυξη του Τουρισμού .....	7
1.3 Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού .....	8
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2</b> .....	10
Συμβολή του Πολιτισμού στον Τουρισμό .....	10
2.1 Η έννοια του πολιτιστικού τουρισμού .....	10
2.2 Η έννοια του πολιτιστικού τουρίστα.....	11
2.3 Η Χάρτα Πολιτιστικού Τουρισμού.....	12
2.4 Η Τουριστική Προσφορά.....	13
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3</b> .....	15
Αναζωογόνηση Τουριστικού – Πολιτιστικού Προϊόντος .....	15
3.1 Κύκλος Ζωής του Butler .....	15
3.2 Η Σημασία της Αναζωογόνησης μέσα από Φεστιβάλ και Εκδηλώσεις .....	18
3.3 Η Σημασία της Αναζωογόνησης Σημείων/Τοποθεσιών στην Τοπική Αστική Ανάπτυξη.....	19
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4</b> .....	21
Μελέτη Περίπτωσης .....	21
4.1 Περιοχή Μελέτης .....	21
4.2 Ιστορική Αναδρομή - Αμμόχωστος .....	22
4.3 Γεωγραφία - Τοποθεσία.....	23
4.4 Δήμοι, Κοινότητες της Ελεύθερης Αμμοχώστου.....	23
4.5 Πληθυσμός .....	24
4.6 Απασχόληση.....	24
4.7 Τουριστική πραγματικότητα .....	25
4.8 Προσβασιμότητα, Οδικό δίκτυο & Μεταφορές.....	25
4.9 Υποδομές Διαμονής .....	25

4.10 Υποδομές Σίτισης .....	26
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5</b> .....	27
Καταγραφή Άυλου .....	27
Πολιτιστικού Κεφαλαίου.....	27
5.1 Τοπικά Φεστιβάλ - Τοπικών Γεωργικών Προϊόντων .....	27
5.2 Φεστιβάλ/Εκδηλώσεις που Έγιναν Θεσμοί .....	28
5.3 Φεστιβάλ που Γίνονταν στην Αμμόχωστο .....	32
5.4 Θρησκευτικά Πανηγύρια .....	34
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6</b> .....	35
Καταγραφή Φυσικού και Ανθρωπογενούς Κεφαλαίου.....	35
6.1 Φυσικό Περιβάλλον .....	36
6.2 Εκκλησίες.....	41
6.3 Μνημεία .....	44
6.4 Μουσεία.....	45
6.5 Πολιτιστικές Υποδομές.....	49
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7</b> .....	50
Αξιολόγηση της κατάστασης.....	50
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8</b> .....	57
Τοπικοί Εμπλεκόμενοι και Συμβολή στην Ανάπτυξη.....	57
8.1 Τοπικοί Εμπλεκόμενοι.....	57
8.2 Έρευνα Πεδίου .....	57
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9</b> .....	63
Προτάσεις.....	63
<b>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</b> .....	68
<b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</b> .....	69
<b>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α</b> .....	78
Γενικό .....	78
<b>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β</b> .....	84
Έρευνα πεδίου .....	84
Ομάδα Α: Εκπρόσωποι των Δήμων/Κοινοτήτων της Ελεύθερης Επαρχίας Αμμοχώστου .....	84
Ομάδα Β: Εκπρόσωποι του Τουρισμού .....	100
Ομάδα Γ: Εκπρόσωποι του Πολιτισμού .....	108
<b>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ</b> .....	112
Διαγράμματα, Πίνακες & Εικόνες .....	112



## **ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ**

Διάγραμμα 1 Κύκλος Ζωής Τουριστικού Προϊόντος .....	16
Διάγραμμα 2: Απογραφή Πληθυσμού από 1881-2011 .....	112
Διάγραμμα 3: Απογραφή Πληθυσμού ανά Δήμο/Κοινότητα. ....	112

## **ΠΙΝΑΚΕΣ**

Πίνακας 1: Δίκτυο Νατούρα .....	36
Πίνακας 2: Σημεία Φυσικού Ενδιαφέροντος.....	38-39
Πίνακας 3: SWOT.....	50-51
Πίνακας 4: Απογραφή Πληθυσμού από το 1881-2011.....	113
Πίνακας 5: Αφίξεις Περιηγητών, Δείκτες 2006-2017 (τοποθεσία διαμονής στην Κύπρο).....	113
Πίνακας 6: Οργανωμένα Διαμερίσματα. ....	113
Πίνακας 7: Οργανωμένα Ξενοδοχεία.....	114
Πίνακας 8: Πανηγύρια στην Ελεύθερη Αμμόχωστο .....	114
Πίνακας 9: Αρχαία Μνημεία Α' και Β' Πίνακα (Εκκλησίες) .....	115
Πίνακας 10: Αρχαία Μνημεία Α' και Β' Πίνακα.....	115

## **ΕΙΚΟΝΕΣ**

Εικόνα 1: Ποταμός Λιοπετρίου.....	39
Εικόνα 2: Κάβο Γκρέκο .....	39
Εικόνα 3: Λίμνη Παραλιμνίου .....	39
Εικόνα 4: Φράγμα Άχνας .....	40
Εικόνα 5: Αγία Θέκλα-Λιοπέτρι .....	40
Εικόνα 6: Μοναστήρι Αγίας Νάπας.....	44
Εικόνα 7: Συκομουριά .....	44
Εικόνα 8: Τρισδιάστατη εικόνα οικισμού Νησιά .....	44
Εικόνα 9: Οικισμός Νησιά .....	44

## **ΧΑΡΤΕΣ**

Χάρτης 1: Χάρτης Κύπρου, Επαρχία Αμμοχώστου Πηγή: Βικιπέδια .....	21
Χάρτης 2: Τουριστικός Χάρτης: Αξιοθέατα επαρχίας Αμμοχώστου.....	35

# Εισαγωγή

## Αντικείμενο και ερευνητικοί άξονες

Ο τουρισμός χρησιμεύει ως μοχλός ανάπτυξης της οικονομίας, με προεκτάσεις στην κοινωνία, στο περιβάλλον και στην οικονομία του προορισμού. Παράλληλα επηρεάζεται από διάφορες συνθήκες παραδείγματος χάριν πόλεμος. Στην περίπτωση της Κύπρου, η Τουρκική εισβολή και κατοχή του 1974, επέφερε την πτώση της πόλης της Αμμοχώστου. Η πόλη μετατράπηκε σε «πόλη φάντασμα». Η κυπριακή οικονομία στηρίχτηκε στον τουρισμό για να ανακάμψει από τις αρνητικές συνέπειες της εισβολής. Τα παραλιακά θέρετρα της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου, Αγία Νάπα και Πρωταράς γνώρισαν ιδιαίτερη τουριστική ανάπτυξη βασισμένα στο δίπολο ήλιος – θάλασσα. Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ο προσανατολισμός στον πολιτισμό θεωρούνται απαραίτητα για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη. Όλα όσα χαρακτηρίζουν την ταυτότητα της περιοχής, φύση και πολιτιστική κληρονομιά, χρησιμοποιούνται ως εργαλεία τουριστικής ανάπτυξης.

Η παρούσα διατριβή πραγματεύεται την ανάπτυξη στην ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου μετά την τουρκική εισβολή. Είναι μια πρόταση για ανάπτυξη της επαρχίας ως σύνολο, συμπεριλαμβανομένης της ενδοχώρας στον τομέα του πολιτιστικού τουρισμού.

**Κύριοι ερευνητικοί άξονες** της παρούσας διατριβής είναι η δυνατότητα της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου να αναπτύξει ένα μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης βασισμένο στον πολιτισμό και η συμβολή των φεστιβάλ και εκδηλώσεων σε αυτή την προσπάθεια.

**Επιμέρους ερευνητικοί άξονες** είναι η καταγραφή του άυλου πολιτιστικού κεφαλαίου της επαρχίας, τα ποικίλα φεστιβάλ και εκδηλώσεις που παρουσιάζονται, η καταγραφή της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς και η καταγραφή του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Όλα όσα δύναται να χρησιμοποιηθούν ως πολιτιστικό εργαλείο ανάπτυξης.

## Δομή

Η διατριβή δομείται σε εννιά κεφάλαια. Το θεωρητικό υπόβαθρο αναπτύσσεται στα πρώτα τρία κεφάλαια. Στα επόμενα κεφάλαια παρουσιάζεται η μελέτη περίπτωσης.

### **Αναλυτικά η δομή της διατριβής έχει ως εξής:**

Στο **πρώτο κεφάλαιο** παρουσιάζονται οι έννοιες του τουρισμού, της βιώσιμης ανάπτυξης, των εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** παρουσιάζονται οι έννοιες του πολιτιστικού τουρισμού και τουρίστα, η Χάρτα Πολιτιστικού Τουρισμού και η τουριστική προσφορά.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** παρουσιάζεται ο κύκλος ζωής του Butler, η σημασία των Φεστιβάλ και του φυσικού περιβάλλοντος για την αναζωογόνηση και την τοπική ανάπτυξη.

Στο **τέταρτο κεφάλαιο** παρουσιάζεται η μελέτη περίπτωσης, επιχειρείται ιστορική αναδρομή της Αμμοχώστου και αναφορά στην ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου: δήμοι/κοινότητες, πληθυσμός, απασχόληση, υποδομές διαμονής και σίτισης.

Στο **πέμπτο κεφάλαιο** καταγράφεται το άυλο πολιτιστικό κεφαλαίο. Τα φεστιβάλ τοπικών προϊόντων, τα ποικίλα φεστιβάλ/εκδηλώσεις και τα θρησκευτικά πανηγύρια.

Στο **έκτο κεφάλαιο** καταγράφεται το φυσικό περιβάλλον και η πολιτιστική κληρονομιά: μουσεία, εκκλησίες και μνημεία της ελεύθερης Αμμοχώστου.

Στο **έβδομο κεφάλαιο** χρησιμοποιείται το εργαλείο ανάλυσης SWOT για διερεύνηση της παρούσας κατάστασης και τις δυνατότητες ανάδειξης της περιοχής ως τουριστικός πολιτιστικός προορισμός.

Στο **όγδοο κεφάλαιο** μέσα από τις συνεντεύξεις παρουσιάζεται η αντίληψη των εμπλεκομένων για την ανάπτυξη της επαρχίας και τι έχει να προσφέρει πολιτιστικά.

Τέλος, στο **ένατο κεφάλαιο** παρουσιάζονται προτάσεις για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού και όχι μόνο, στην επαρχία.

## **Σκοπός**

Η παρούσα διατριβή έχει ως στόχο την επανατοποθέτηση του τουριστικού προϊόντος σε ολόκληρη την ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου. Ο πολιτισμός με σωστή διαχείριση δύναται να χρησιμοποιηθεί ως ισχυρό αναπτυξιακό εργαλείο και να εμπλουτίσει το υπάρχον τουριστικό προϊόν της επαρχίας. Το πολιτιστικό περιβάλλον αποτελούν τόσο η υλική (μουσεία, εκκλησίες) όσο και άυλη πολιτιστική κληρονομιά (εκδηλώσεις) μιας περιοχής.

Η σύνδεση τουρισμού και πολιτισμού είναι μια συνήθης πρακτική εμπλουτισμού του προσφερόμενου προϊόντος.

## **Μεθοδολογία**

Η μεθοδολογία που αναπτύχθηκε είναι η ανασκόπηση ελληνικής και ξένης βιβλιογραφίας για τη διαμόρφωση θεωρητικών εννοιών. Επιπρόσθετα έγινε χρήση δευτερογενών πηγών όπως ειδικές μελέτες, διαδικτυακές πηγές και τουριστικοί οδηγοί για τη μελέτη περίπτωσης. Παρόλα αυτά, ιδιαίτερη ήταν η συμβολή της έρευνας πεδίου.

Η έρευνα πεδίου έγινε σε δύο στάδια. Αρχικά, στάλθηκε ερωτηματολόγιο σε όλους τους δήμους και κοινότητες της ελεύθερης επαρχίας και στα Γραφεία Τουριστικών Πληροφοριών. Μετά από τηλεφωνική επικοινωνία, (αλληπάλληλη σε κάποιες περιπτώσεις), οι κοινότητες και τα παρατηρητήρια τουρισμού προτίμησαν τη διεξαγωγή προσωπικών συνεντεύξεων ενώ οι εκπρόσωποι των δήμων απάντησαν γραπτώς. Το ερωτηματολόγιο δομείται από δέκα κοινές ερωτήσεις.

Ο δήμος Αγίας Νάπας και η κοινότητα Αυγόρου αν και προτίμησαν να απαντήσουν γραπτώς όταν επικοινωνήσα μαζί τους σε πρώτη φάση ουδέποτε απάντησαν.

Οι εμπλεκόμενοι είναι:

A) Εκπρόσωποι της τοπικής πολιτιστικής πολιτικής, δήμων και κοινοτήτων της επαρχίας.

B) Γνώστες της τουριστικής πολιτικής και προϊόντος, τα Γραφεία Τουριστικών Πληροφοριών και η ΤΕΒΕΑ (Τουριστική, Εμπορική και Βιομηχανική Εταιρεία Αμμοχώστου).

Γ) Η ανυπαρξία κεντρικού πολιτιστικού φορέα οδήγησε στη λήψη συνεντεύξεων από την Ιερά Μητρόπολη Κωνσταντίας και Αμμοχώστου. Το Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Αμμοχώστου, δεν συμμετείχε στην έρευνα καθώς όπως είπε υπάγεται στον κατεχόμενο Δήμο Αμμοχώστου (προσωρινά βρίσκεται Λεμεσό). Δεν έχει την πόλη του και δεν ασχολείται με τον τουρισμό, παρά μόνο με την πολιτική πτυχή της κατοχής.

## **Επιλογή Περιοχής Μελέτης**

Επέλεξα την ελεύθερη Αμμόχωστο ως περιοχή μελέτης γιατί είναι ο τόπος καταγωγής και διαμονής μου. Η πρόσβαση και συγκέντρωση στοιχείων ήταν εύκολη, ενώ παράλληλα ήταν μια ευκαιρία να γνωρίσω καλύτερα τον τόπο μου.

Η επαρχία αν και λόγω του τουρισμού συνεισφέρει περισσότερο στο ΑΕΠ της χώρας από άλλες επαρχίες, χρειάζεται να εμπλουτιστεί με νέα έργα, υποδομές και σύγχρονες αναπτύξεις για να συνεχίσει να είναι πόλος έλξης. Η προστασία και η ανάδειξη του πολιτιστικού και φυσικού τοπίου δύναται να οδηγήσει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

# Κεφάλαιο 1

## Τουρισμός

Η συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη είναι σημαντική, με συνέπειες θετικές και αρνητικές. Οι αρνητικές επιπτώσεις δύναται να εξισορροπηθούν μέσα από τη βιώσιμη ανάπτυξη και τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

### 1.1 Τουρισμός

Από την μεταπολεμική εποχή και μετέπειτα ο τουρισμός θεωρείται βασικός μοχλός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας. Η ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους κατά τις δεκαετίες του 1960 και του 1970 οδήγησε στην αύξηση του ελεύθερου χρόνου καθώς και στην αύξηση ή/και σταθεροποίηση των εισοδημάτων του πληθυσμού. Το αρχικό κίνητρο ήταν μοναδικό οι διακοπές και τα ταξίδια, στη συνέχεια αναπτύχθηκαν διάφορα κίνητρα για λόγους αναψυχής, πολιτισμικής εμπειρίας και ξεκούρασης. Ο επισκέπτης είχε πλέον τη δυνατότητα, να γνωρίσει νέους πολιτισμούς και να αποκτήσει εμπειρίες (Κοκκώσης κ.ά. 2011). Το μοντέλο του ηλιοτροπικού τουρισμού παραμερίστηκε και βασικό κριτήριο ήταν η μοναδικότητα του τουριστικού προορισμού.

Η τουριστική βιομηχανία, σε παγκόσμια κλίμακα αναπτύσσεται με ταχύτατους ρυθμούς. Ο δόκτωρ Eduardo Fayos-Sola<sup>1</sup>, ανέφερε ότι πλέον κινούμαστε από τη Βιομηχανική «Φορντική εποχή» στη «νέα εποχή» την Μεταβιομηχανική, όπου κυριαρχεί ο τουρισμός (Lickorish & Jenkins 2011: 345). Τα χαρακτηριστικά των περιοχών που αναπτύσσεται, αλλάζουν, έχει πολλαπλασιαστικές επιδράσεις και συμβάλλει στην οικονομία δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας στον τουριστικό τομέα αλλά και σε άλλους κλάδους. Ομάδες της αγοράς εργασίας που προηγουμένως βρίσκονταν σε μειονεκτική θέση, όπως

---

<sup>1</sup> Επικεφαλής του τμήματος εκπαίδευσης του WTO, World Tourism Organisation.

γυναίκες και νέοι, έχουν εισόδημα (Κοκκώσης & Τσάρτας 2001, Κοκκώσης κ.ά. 2011, Russo & Van Der Borg 2002: 631). Η τουριστική ανάπτυξη απαιτεί μαζικές επενδύσεις στις υποδομές και εξαρτάται από τα κατάλληλα οδικά δίκτυα και μεταφορές (Ashworth 2008, Lickorish & Jenkins 2011). Στις θετικές επιπτώσεις περιλαμβάνεται η ανάπτυξη περιφερειακών περιοχών, απομονωμένων γεωγραφικά, βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Οι αρνητικές επιπτώσεις στις υπό τουριστική ανάπτυξη περιοχές είναι υπαρκτές. Ο κίνδυνος υποβάθμισης της περιοχής και της εμπειρίας του επισκέπτη, είναι ορατός λόγω της επίδρασης στον πολιτισμό, στην οικονομία και στην κοινωνία, διαμορφώνοντας νέα δεδομένα στην πορεία ανάπτυξης των τουριστικών περιοχών (Κοκκώσης & Τσάρτας 2001, Κοκκώσης κ.ά. 2011). Τρία στοιχεία επηρεάζουν τη χώρα φιλοξενίας: η παρουσία, η συμπεριφορά και οι απαιτήσεις των επισκεπτών (Cohen 1979: 28).

Η έλλειψη ελέγχου και προγραμματισμού της ανάπτυξης επηρεάζει την ισορροπία, υποτιμώντας παράλληλα το περιβάλλον. Ο τουρισμός λειτουργεί ολιστικά στις τουριστικές περιοχές και είναι διεκδικητικός ως προς τις δραστηριότητες και τις υποδομές. Η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη του, μπορεί να καταστρέψει ή να αλλοιώσει τον χαρακτήρα της κληρονομιάς ενός τόπου (φυσικής είτε πολιτιστικής). Ο οικονομικός τομέας και η τοπική οικονομία εξαρτώνται από την τουριστική ζήτηση ενώ παραγκωνίζονται παραδοσιακά (γεωργικά, κτηνοτροφικά, βιοτεχνικά) επαγγέλματα. Επιπρόσθετα, ο μαζικός τουρισμός δημιουργεί μακροπρόθεσμα προβλήματα λόγω της συνεχούς προσπάθειας της περιοχής να ανταποκριθεί στον διεθνή ανταγωνισμό. Το τουριστικό προϊόν υποβαθμίζεται ή/και προσελκύεται χαμηλότερης ποιότητας τουρισμός (Κοκκώσης & Τσάρτας 2001, Κοκκώσης κ.ά. 2011).

### **1.1.1 Κυπριακή πραγματικότητα**

Ο τουρισμός κατέχει νευραλγικό ρόλο στην ανάπτυξη της Κυπριακής οικονομίας. Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου, ο τουρισμός για το 2018 είχε αύξηση 2,7% σε σχέση με το 2017, ενώ η κατά κεφαλή δαπάνη των τουριστών είχε μείωση κατά 4,8% σε σχέση με το 2017. Τα αποτελέσματα της Έρευνας Ταξιδιωτών του 2018 κατέδειξαν ότι οι αφίξεις τουριστών ανήλθαν σε 3.938.625 καταγράφοντας 4 εκατομμύρια αφίξεις. Ο αντιπρόεδρος του ΚΟΤ, Κώστας Κουμής, ανέφερε ότι από το 2002 μέχρι το 2014 οι συνολικές αφίξεις στην Κύπρο κυμαίνονταν στα 2.2-2.4

εκατομμύρια και σε μια πενταετία σημειώθηκε αλματώδης αύξηση των αφίξεων της τάξης του 53%. Το 2016, ήταν χρονιά σταθμός εφόσον ξεπεράστηκε το φράγμα των 3.2 εκατομμυρίων αφίξεων, με αύξηση πέραν του 20%. Στόχος της εθνικής στρατηγικής είναι δύο εκατομμύρια τουρίστες ετησίως μέχρι το 2030 για την Αμμόχωστο (Σημερινή, 2018). Σύμφωνα με έκθεσή του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ταξιδιών και Τουρισμού (WTTC) πάνω από το ¼ του ΑΕΠ της Κύπρου σε δέκα χρόνια θα προέρχεται από τον τουρισμό. Αναμένεται μέχρι το 2027 ο τουρισμός να υποστηρίζει περίπου 108.000 θέσεις εργασίας (Ευγενίου, 2018).

## 1.2 Βιώσιμη Ανάπτυξη του Τουρισμού

Η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη και οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού, επέφεραν την ανάγκη διαμόρφωσης κανόνων για τη σωστή διαχείριση και προστασία του περιβάλλοντος και της κοινωνίας. Η αδιάκοπη ανάπτυξη πέρα από τα όρια της περιοχής, οδηγεί στην κατάρρευση. Είναι αναγκαία συνθήκη, η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και οι δραστηριότητες οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη την τουριστική χωρητικότητα και τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής. Λαμβάνονται υπόψη οι δυνατότητες της προσφοράς, δηλαδή οι πόροι της περιοχής αλλά και η ικανότητά της να απορροφήσει συγκεκριμένο όγκο υποδομών και αριθμό τουριστών (Κοκκώσης & Τσάρτας 2001, Κοκκώσης κ.ά. 2011). Σύμφωνα με τον πρόεδρο του Κυπριακού Συνδέσμου Αειφόρου Τουρισμού Φίλιππο Δρουσιώτη, αειφόρος τουρισμός *«είναι βιομηχανία η οποία είναι δεσμευμένη να μην καταβάλλει αρνητικές επιπτώσεις προς το περιβάλλον και την τοπική κουλτούρα, ενώ την ίδια στιγμή βοηθά στη δημιουργία θέσεων εργασίας στον τοπικό πληθυσμό»*.

Οι τουριστικοί προορισμοί, κυβερνήσεις και τοπικές αρχές, δεν λαμβάνουν υπόψη τις αρνητικές επιπτώσεις του μεγάλου αριθμού τουριστών, παρά μόνο τα οικονομικά οφέλη και την αναγνωρισιμότητα που λαμβάνει η διαφημιζόμενη περιοχή. Η ανισορροπία που δημιουργείται ανάμεσα στους αριθμούς τουριστών και κατοίκων επηρεάζει την ποιότητα φιλοξενίας και εμπειρίας που προσφέρεται στον επισκέπτη. Παράλληλα η κακοδιαχείριση στην ροή των επισκεπτών ίσως μειώσει ή/και παραμορφώσει το παρεχόμενο τουριστικό προϊόν. Η ανάπτυξη μιας ξεκάθαρης στρατηγικής των τουριστικών προορισμών κρίνεται απαραίτητη ώστε να μπουν όρια και να μην χαθεί η



ταυτότητα και η αυθεντικότητα στο τίμημα της ανάπτυξης (Russo & Van Der Borg 2002, WTO 2005).

Από το 1980 υπήρξε η ανάγκη για αλλαγή του προτύπου τουριστικής ανάπτυξης όπου προτεραιότητα θα είχε ο σεβασμός των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και η ισορροπία ανάμεσα σε: περιβάλλον, οικονομία, κοινωνία και πολιτισμό. Η ανάγκη επαναπροσδιορισμού και απομάκρυνσης από το μοντέλο του μαζικού τουρισμού ήταν αναγκαία λόγω του κορεσμού της τουριστική ζήτησης. Το πρότυπο της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης χρησιμοποιείται στην επίλυση των προβλημάτων που υποβάθμιζαν όχι μόνο το περιβάλλον αλλά και το τουριστικό προϊόν (Κοκκώσης & Τσάρτας 2001, Κοκκώσης κ.ά. 2011).

### **1.3 Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού**

Η ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού προκύπτει από τους προβληματισμούς για τις δυσμενείς επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού αλλά και της αναζήτησης νέων ισόρροπων προτύπων ανάπτυξης. Η βιωσιμότητα αναπτύσσεται μέσα από την ανατροφοδότηση και την ποικιλία των προσφερόμενων δραστηριοτήτων, λαμβάνοντας υπόψη τους διαθέσιμους πόρους και όσα έχει να προσφέρει η περιοχή (Κοκκώσης & Τσάρτας, 2001).

Μετά το 1970, λόγω κάποιων κοινωνικών και οικονομικών παραγόντων αναπτύχθηκαν οι Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού. Το τουριστικό προϊόν ανταποκρίνεται στο ολοένα αυξανόμενο και απαιτητικό ταξιδιωτικό κοινό. Ο σύγχρονος ταξιδιώτης θέλει να αποκτήσει εμπειρίες που να ανταποκρίνονται στα νέα καταναλωτικά πρότυπα και συνδέονται με τομείς όπως περιβάλλον, φύση, πολιτισμός, αθλητισμός. Αναζητά την αυθεντικότητα και τη συναναστροφή με τον αυτόχθονα πολιτισμό. Η εμφάνιση του πολυκινητρικού τουρίστα και η αυτονόμησή του είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη των «Εναλλακτικών και Ειδικών Μορφών Τουρισμού», όπου η κάθε μορφή ανταποκρίνεται στη ζήτηση και την προσφορά. Παράλληλα, αναδεικνύονται η τοπικότητα (δηλαδή τοπική ιστορία και παράδοση) και το περιβάλλον, που αντιμετωπίζονται ως ανεκτίμητοι πόροι του προορισμού και ταυτόχρονα είναι κοινωνικό αίτημα (Κοκκώσης κ.ά. 2011).

Στις ειδικές μορφές τουρισμού ανήκουν ο πολιτιστικός, θρησκευτικός, εκπαιδευτικός και αστικός τουρισμός.

# Κεφάλαιο 2

## Συμβολή του Πολιτισμού στον Τουρισμό

Ο πολιτιστικός τουρισμός συνδυάζει τον πολιτισμό και τον τουρισμό, αν και φαινομενικά πρόκειται για δύο διαφορετικούς τομείς. Το πολιτιστικό κεφάλαιο είναι απαραίτητο για τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος.

### 2.1 Η έννοια του πολιτιστικού τουρισμού

Ο επισκέπτης ενδιαφέρεται να γνωρίσει τον υλικό και άυλο πολιτισμό της χώρας που επισκέπτεται όπως: *«μνημεία, χειροτεχνήματα, έθιμα, πολιτιστικές δραστηριότητες, μορφές τέχνης και θρησκευτικές παραδόσεις»*. Επιδιώκει να βιώσει τον πολιτισμό της και να αποκτήσει εμπειρίες (Κοκκώσης κ.ά. 2011: 194). Ο πολιτιστικός τουρισμός συνεισφέρει στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, το παρελθόν συναντά το μέλλον δημιουργώντας νέες προοπτικές ανάπτυξης.

Η πολιτιστική κληρονομιά λειτουργεί ως κεντρικός πυρήνας του τουρισμού. Ο τουρισμός βοηθά στην τοπική οικονομική ανάπτυξη εφόσον αναπτύσσεται μέσα από συνέργειες και δικτυώσεις. Η κατανάλωση πολιτιστικών προϊόντων συνδυάζει την κατανάλωση και άλλων συμπληρωματικών προϊόντων που λειτουργούν ως πόλος έλξης, όπως φαγητό, καταστήματα (σουβενίρ), πολιτιστικές παραστάσεις/δραστηριότητες και βραδινή διασκέδαση. Η κληρονομιά χρησιμοποιείται ως διαφημιστικό κόλπο και είναι απαραίτητη η ανάπτυξη δραστηριοτήτων που σχετίζονται άμεσα με την πολιτιστική κατανάλωση. Ο Πολιτιστικός Τουρισμός καταναλώνεται άμεσα, εξαρτάται από την μόδα ενώ δεν επαναλαμβάνεται (Ashworth, 2008).

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ο πολιτιστικός τουρισμός έχει ως βάση το πολιτιστικό κίνητρο. Οι επισκέπτες μετακινούνται για να αποκτήσουν εμπειρίες και να ικανοποιήσουν τις πολιτιστικές τους ανάγκες, επισκέπτονται αρχαιολογικούς χώρους, φεστιβάλ· γνωρίζοντας την ιστορία και την παράδοση, τον λαϊκό πολιτισμό και την τέχνη. Η πολιτιστική κληρονομιά περιλαμβάνει τις πολιτιστικές δημιουργίες του παρελθόντος αλλά και τη σύγχρονη δημιουργία (Κοκκώσης κ.ά. 2011, WTO 2005: 2).

## 2.2 Η έννοια του πολιτιστικού τουρίστα

Ο τουρίστας εθεωρείτο ως επιφανειακά ηλίθιος που ήταν εύκολο να ευχαριστηθεί και να εξαπατηθεί (Cohen 1979: 19). Ο σύγχρονος όμως τουρίστας παροτρύνεται από τον προορισμό και τα πολιτιστικά κίνητρα που του προσφέρει.

Σύμφωνα με τον Hughes, οι τουρίστες χωρίζονται σε ειδικούς και γενικούς.

Οι **ειδικοί τουρίστες** ενδιαφέρονται να γνωρίσουν τον πολιτισμό, που βρίσκεται στον πυρήνα της επίσκεψής τους.

Οι **γενικοί τουρίστες** βρίσκονται στον εξωτερικό πυρήνα και ενδιαφέρονται να γνωρίσουν περιφερειακά τον πολιτισμό της περιοχής. Συμμετέχουν συμπληρωματικά στα πολιτιστικά δρώμενα εφόσον συνδυάζουν την επίσκεψή τους με άλλα στοιχεία όπως ήλιος και θάλασσα, εργασία ή φιλική επίσκεψη.

Μερίδα γενικών τουριστών επισκέπτονται ένα πολιτιστικό χώρο τυχαία, γιατί απλά έτυχε να βρίσκονται στην περιοχή (Hughes 2002 :170).

Σύμφωνα με τους Lord και Silberberg, υπάρχουν πέντε κατηγορίες πολιτιστικών τουριστών. Η μικρότερη ομάδα (15%) είναι τα πρόσωπα που κινητοποιούνται από τον πολιτισμό και είναι πρόθυμα να ταξιδέψουν για να ζήσουν πολιτιστικές εμπειρίες, να επισκεφθούν: μουσεία, φεστιβάλ, θέατρο. Η δεύτερη ομάδα (30%) είναι τα πρόσωπα που κινητοποιούνται "εν μέρει" από τον πολιτισμό, θα ταξιδέψουν για να ζήσουν πολιτιστικές εμπειρίες αλλά και να επισκεφτούν φίλους ή για ξεκούραση. Η τρίτη ομάδα, (20%) είναι τα άτομα που χρησιμοποιούν τον πολιτισμό σαν "πρόσθετο" σε άλλα κίνητρα, δηλαδή θα επισκεφτούν την περιοχή και τα διάφορα πολιτιστικά δρώμενα της περιοχής. Η τέταρτη ομάδα (20%) είναι "οι τυχαίοι πολιτιστικοί τουρίστες", που επισκέπτονται ένα πολιτιστικό αξιοθέατο είτε λόγω επίσκεψης φίλων είτε λόγω της μικρής απόστασης από τον τόπο διαμονής. Τέλος, η πέμπτη ομάδα (15%) είναι άτομα που δεν ενδιαφέρονται

καθόλου για τον πολιτισμό της περιοχής. Από τα παραπάνω στοιχεία φαίνεται ότι το 85% της τουριστικής αγοράς ενδιαφέρεται για τον πολιτισμό (Lord 1999: 9, Silberberg 1994: 2-5).

Η άμεση κινητοποίηση από τον πολιτισμό και η βαθιά εμπειρία που προφέρει στον επισκέπτη, είναι δυο άξονες που δεν ταυτίζονται. Δύο άνθρωποι που «ίσως» ανήκουν στην ίδια κατηγορία δεν έχουν τον ίδιο βαθμό ικανοποίησης εμπειρίας. Υπάρχουν άνθρωποι που ταξιδεύουν για την προσωπική τους ανάπτυξη και για να το πετύχουν αποσκοπούν σε καινούριες εμπειρίες. Υπάρχουν όμως επισκέπτες που ταξιδεύουν για λόγους ξεκούρασης και προσωπικής ανάπτυξης αναζητώντας εμπειρίες που ανταποκρίνονται στον σκοπό τους (McKercher & du Cross 2003).

## **2.3 Η Χάρτα Πολιτιστικού Τουρισμού**

Η φυσική και πολιτιστική κληρονομιά ανήκει σε όλους, συμπεριλαμβάνονται τοπία, ιστορικοί χώροι, τοποθεσίες, δομημένο περιβάλλον και βιοποικιλότητα. Η ευρεία έννοια της κληρονομιάς, πέρα από το αρχαιολογικό/ιστορικό περιβάλλον περιλαμβάνει την άυλη πολιτιστική κληρονομιά και τις παραδόσεις της περιοχής.

Η πολιτιστική κληρονομιά καταγράφει την ιστορική εξέλιξη και παράλληλα καθορίζει την ταυτότητα κάθε έθνους, συμβάλλοντας στην σύγχρονη και μελλοντική του ανάπτυξη. Στόχος της Χάρτας είναι να διασφαλίσει την αειφόρο ισορροπία ανάμεσα σε πολιτιστικούς τόπους και τουρισμό. Η ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη μπορεί να αλλοιώσει ή να καταστρέψει την πολιτιστική κληρονομιά, οι μαζικές επισκέψεις δύναται να υποβαθμίσουν το προϊόν. Παράλληλα, η Χάρτα προτρέπει την ενεργή συμμετοχή της τοπικής κοινότητας στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και αναγνωρίζεται η σημασία του σχεδιασμού και της διαχείρισης (Δημητσάνου-Κρεμεζή 2002). Η πολιτιστική κληρονομιά χρησιμοποιείται ως πολιτιστικός/τουριστικός πόρος και ο τουρισμός ως μέσο διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς εφόσον δημιουργεί έσοδα για τη συντήρηση των πολιτιστικών στοιχείων (Αυγερινού-Κολώνια 2000).

Η φύση αντιμετωπίζεται ως ένα αγαθό που πρέπει να καταναλωθεί απομακρύνοντας τον επισκέπτη από την αυθεντική εμπειρία. Ο μεγάλος αριθμός τουριστών και η συχνή χρήση προκαλεί πιέσεις και προβλήματα βιωσιμότητας στις τοποθεσίες. Είναι σημαντικό να

κατανοήσουν οι επισκέπτες ότι η καταχρηστική συμπεριφορά τους επηρεάζει αρνητικά τον χαρακτήρα ενός τόπου, εξαντλεί τη γοητεία του και αλλάζει μόνιμα τον χαρακτήρα του (Guardian 2018).

Το ICOMOS, η Διεθνής Οργάνωση για την Προστασία Μνημείων και Τόπων, επικύρωσε σε Γενική Συνέλευσή του στο Μεξικό το 1999 την Χάρτα Πολιτιστικού Τουρισμού. Η Χάρτα σχετίζεται με την τουριστική δραστηριότητα σε τόπους με πολιτιστική σημασία και η χρήση των αρχών της κρίνεται απαραίτητη (ICOMOS, 2002).

Οι πέντε αρχές της Χάρτας είναι:

➤ **ΑΡΧΗ 1η**

Ο επισκέπτης και ο τοπικός πληθυσμός πρέπει να έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν και να κατανοήσουν την πολιτιστική κληρονομιά και τον πολιτισμό μιας περιοχής.

➤ **ΑΡΧΗ 2η**

Ο Πολιτισμός και ο Τουρισμός εμπεριέχουν συγκρουόμενες αξίες, η διαχείρισή τους όμως θα πρέπει να εξασφαλίζει την βιωσιμότητά τους για τις παρούσες και μελλοντικές γενιές.

➤ **ΑΡΧΗ 3η**

Η Εμπειρία που προσφέρεται στον επισκέπτη οφείλει να είναι αξιόλογη, πλούσια σε περιεχόμενο και ευχάριστη στους πολιτιστικούς τόπους.

➤ **ΑΡΧΗ 4η**

Η συμμετοχή της τοπικής κοινότητας στον σχεδιασμό και στη διαχείριση του πολιτιστικού τουρισμού είναι απαραίτητη εφόσον τους αφορά άμεσα.

➤ **ΑΡΧΗ 5η**

Τα οφέλη από αυτή την σύμπραξη θα πρέπει να απευθύνονται και στους ντόπιους.

## 2.4 Η Τουριστική Προσφορά

Ο προσανατολισμός στον ηλιοτροπικό τουρισμό πλέον είναι παρωχημένος καθώς ποικίλοι και ετερογενείς παράγοντες προσελκύουν τους επισκέπτες. Στον προορισμό περιλαμβάνονται αγαθά και υπηρεσίες που είτε απευθύνονται αποκλειστικά σε τουρίστες είτε απευθύνονται παράλληλα στους κατοίκους και στους επισκέπτες μιας

περιοχής. «Η τουριστική προσφορά και η ζήτηση είναι δυο παράγοντες που αλληλοεπιδρούν καθώς η φύση του προορισμού και η ζήτηση ... καθορίζουν [την τουριστική προσφορά]» (Σαραντάκου 2010: 45).

Οι τρεις συντελεστές της τουριστικής δραστηριότητας βασίζονται σε τρεις κατηγορίες:

- **Τα πρωταρχικά ή πρωτογενή στοιχεία:** όπου ενσωματώνονται η υλική βάση δηλαδή τα μνημεία και η πολιτιστική κληρονομιά. Η ανθρωπογενής βάση δηλαδή η φιλοξενία, η ασφάλεια, η παράδοση και η γλώσσα. Οι ποικίλες εξειδικευμένες δραστηριότητες και εξοπλισμοί όπως μουσεία, εκθέσεις, καζίνο, φεστιβάλ και σημαντικά πολιτιστικά και αθλητικά γεγονότα κ.ά.
- **Τα δευτερογενή στοιχεία:** όπου διευκολύνεται η αγορά και ενσωματώνονται οι τουριστικές υποδομές και υπηρεσίες (ξενοδοχεία, εστιατόρια, γραφεία τουρισμού και μεταφορών).
- **Τα εξειδικευμένα επιπρόσθετα στοιχεία:** όπου ενσωματώνονται οι δυνατότητες προσπέλασης και οι ανέσεις στάθμευσης και παρέχουν ταξιδιωτικές πληροφορίες στον επισκέπτη (χάρτες, ταξιδιωτικοί οδηγοί) (Αυγερινού-Κολώνια 2000: 18-24, Σαραντάκου 2010: 46-47).

Τα τουριστικά θέλγητρα ανήκουν στα πρωτεύοντα στοιχεία τουριστικής έλξης και είναι ικανά να δημιουργήσουν τουριστικό σύστημα. Ο Gunn (1988) αναφέρει ότι τρία στοιχεία αποτελούν ένα τουριστικό αξιοθέατο και είναι: ο τουρίστας - το ανθρώπινο στοιχείο, ο πυρήνας - ένα κεντρικό στοιχείο και ο δείκτης - ένα ενημερωτικό στοιχείο. Ο τουρίστας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη του τουριστικού θέλγητρου. Οι δείκτες είναι στοιχειώδες μέρος/μέσο καθώς είναι υλικά στοιχεία και πηγές πληροφόρησης για αυτό, σχετίζονται με τη διαφήμιση και τις λειτουργικές συσκευές που συνδέονται με ένα αξιοθέατο ή/και εκδηλώσεις. Ένα αξιοθέατο έλκει σαν μαγνήτης τον επισκέπτη (Leiper 1990, Richards 2002). Θέλγητρα είναι τα ανθρώπινα κατασκευάσματα, η παρακολούθηση τοπίων και η συμμετοχή σε δραστηριότητες. Όλα όσα είναι ικανά να προσφέρουν μοναδικές εμπειρίες στον επισκέπτη (Lew 1987: 554).

# Κεφάλαιο 3

## Αναζωογόνηση Τουριστικού – Πολιτιστικού Προϊόντος

Το τουριστικό προϊόν ακολουθεί τον κύκλο ζωής του καταναλωτικού προϊόντος. Η συμβολή των πολιτιστικών εκδηλώσεων/φεστιβάλ και της αναζωογόνησης σημείων στην τοπική αστική ανάπτυξη.

### 3.1 Κύκλος Ζωής του Butler

Σύμφωνα με την Σαραντάκου, τη δεκαετία του 1980, παρατηρήθηκε κοινωνική και οικονομική αστάθεια στους παραδοσιακούς μεσογειακούς τουριστικούς ηλιοτροπικούς προορισμούς μετά από είκοσι χρόνια ραγδαίας ανάπτυξης. Το μοντέλο των τριών Σ (3 S: sun, sea, sand) «ήλιος, θάλασσα, παραλία» καταρρίφθηκε καθώς ο ηλιοτροπικός τουρίστας αναζήτησε καινούριες εμπειρίες (Σαραντάκου 2010). Μια περιοχή δύναται να αναπτυχθεί τουριστικά μέσω της προβολής μέχρι πρότινος αναξιοποίητων πολιτιστικών και φυσικών πόρων.

Ο «γαλάζιος» παραθαλάσσιος τουρισμός, μετατρέπεται σε «γκρίζο» πολιτιστικό τουρισμό. Οι τουριστικοί προορισμοί επαναανακαλύπτουν διαρκώς τον εαυτό τους, το τουριστικό προϊόν είτε θα απορριφθεί είτε θα επανεφεύρει τον κύκλο ζωής του (Ashworth: 2008). Ο Butler (1980) αναφέρθηκε στο πρότυπο κύκλου ζωής του τουριστικού προϊόντος, όπου το τουριστικό προϊόν είναι η τουριστική περιοχή. Η θεωρία του βασίζεται στον κύκλο παραγωγής ενός προϊόντος του οποίου οι πωλήσεις ξεκινούν αργά, αναπτύσσονται με γρήγορο ρυθμό, σταθεροποιούνται και τελικά παρουσιάζουν πτώση (Σαραντάκου 2010).



Η δυναμική των τουριστικών περιοχών μεταβάλλεται με το πέρασμα του χρόνου εφόσον εξαρτάται από τις ανάγκες και τις προτιμήσεις των επισκεπτών. Ο κίνδυνος αλλαγής ή απαξίωσης του φυσικού/πολιτιστικού αξιοθέατου που έφερε τη φήμη στην περιοχή είναι ορατός, εφόσον οι περιοχές επηρεάζονται από τη μόδα και αλλάζουν μορφή (Butler 1980: 5-6).

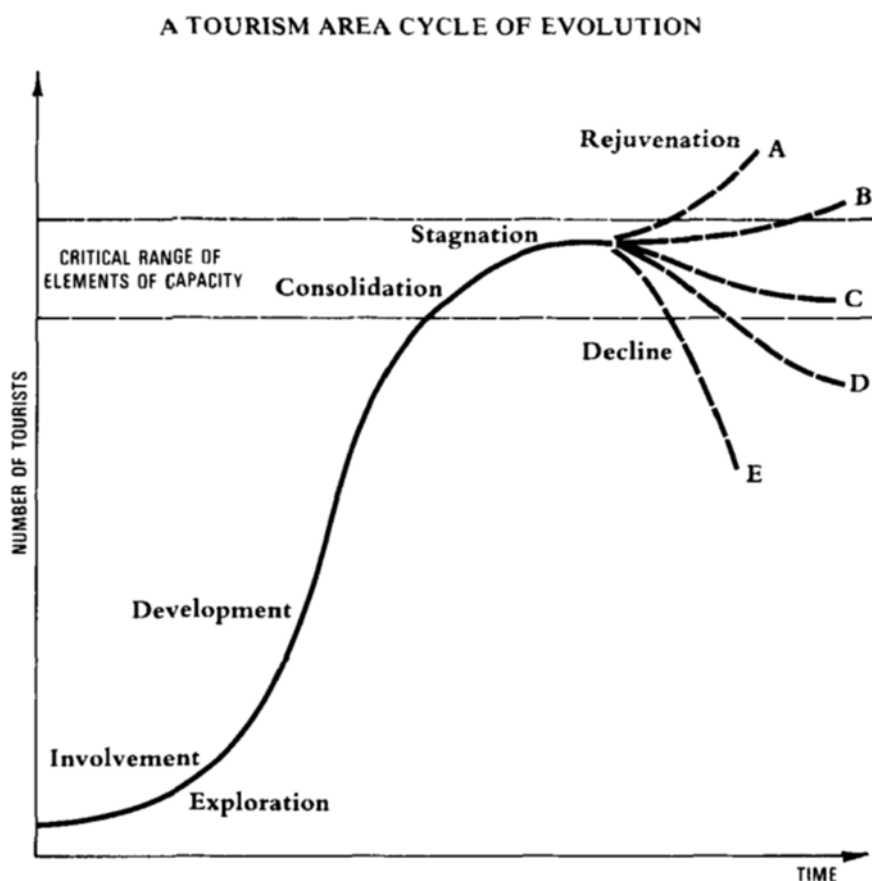


FIGURE 1. Hypothetical evolution of a tourist area. (For explanation of A-E see 'Implications.')

### Διάγραμμα 1 Κύκλος ζωής τουριστικού προϊόντος Πηγή: Butler, 1980

Ο κύκλος ζωής τουριστικού προϊόντος σύμφωνα με τον Butler (1980), αποτελείται από: Το **στάδιο της ανακάλυψης**: αρχικό ρόλο παίζουν οι εξερευνητές, επιλέγουν μια περιοχή λόγω της μοναδικότητάς της, λόγω του ποικίλου φυσικού ή πολιτιστικού της χαρακτήρα.

Το **στάδιο της συμμετοχής**: η συνεχής αύξηση των επισκεπτών αυξάνει την εμπλοκή των ντόπιων με τομείς που σχετίζονται μερικώς ή ολοκληρωτικά με τον τουρισμό. Παράλληλα, βελτιώνονται οι δημόσιες μεταφορές και υπηρεσίες που εξυπηρετούν τους επισκέπτες.

Το **στάδιο της ανάπτυξης**: η τουριστική περιοχή διαφημίζεται ως τουριστικός προορισμός και παρατηρείται η γενικότερη στροφή στον τουρισμό. Ξένοι επενδυτές επενδύουν σε μεγαλύτερες ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις και άλλες υποδομές. Οι αλλαγές στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής, πιθανόν να προκαλέσουν την αντιδράσεις.

Το **στάδιο της σταθεροποίησης**: παρά τους μεγάλους αριθμούς τουριστών, ο ρυθμός ανάπτυξης είναι μειωμένος. Μεγάλο τμήμα της τοπικής οικονομίας συνδέεται στενά με τον τουρισμό. Παλιές υπηρεσίες και δραστηριότητες απορρίπτονται από την τουριστική αγορά, αφού δεν είναι πλέον στη μόδα.

Το **στάδιο της στασιμότητας**: επιτυγχάνεται η πληρότητα, η φέρουσα ικανότητα της περιοχής πιθανόν να ξεπεραστεί, με την περιοχή να αντιμετωπίζει κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά προβλήματα. Ο προορισμός έχει συγκεκριμένη εικόνα αλλά είναι εκτός μόδας με μεγάλο μέρος επαναλαμβανόμενων επισκεπτών (repeaters). Η ανάπτυξη γίνεται περιφερειακά από την αυθεντική τουριστική περιοχή.

Τη **φθίνουσα φάση**: η περιοχή δεν λειτουργεί ανταγωνιστικά σε νέους προορισμούς και εγκαταλείπεται από την αγορά. Η περιοχή αναπτύσσεται σε άλλους, μη τουριστικούς, τομείς και αποκτά διαφορετική ταυτότητα.

Μετά την περίοδο της σταθεροποίησης και πριν τη φθίνουσα φάση η καμπύλη ενδέχεται να πάρει πολλές κατευθύνσεις:

**Καμπύλη Α:** το τουριστικό προϊόν αλλάζει ταυτότητα και εκσυγχρονίζεται για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις ενός νέου κύματος τουριστών. Η πλήρης αλλαγή είναι δυνατόν να γίνει είτε από ανθρώπινα κατασκευάσματα (καζίνο) είτε από αναξιοποίητους φυσικούς πόρους (πόλεις spa στην Ευρώπη).

**Καμπύλη Β:** το τουριστικό προϊόν τροποποιείται και προσαρμόζεται στα γνωρίσματα της περιοχής με παράλληλη προστασία των υφιστάμενων πόρων της περιοχής.

**Καμπύλη Γ:** το υφιστάμενο προϊόν τροποποιείται με μικρές επενδύσεις με σκοπό να μείνει σταθερό το ρεύμα των επισκεπτών.

**Καμπύλη Δ:** η κατάχρηση των υφιστάμενων φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η μείωση της ανταγωνιστικότητας του προορισμού ενδεχομένως να μειώσει τον αριθμό των επισκεπτών στην περιοχή.

**Καμπύλη E:** ένα καταστροφικό ή τρομοκρατικό γεγονός, πόλεμος ή ασθένειες είναι αίτια άμεσης πτώσης της τουριστικής δραστηριότητας (Butler 1980: 5-11).

## **3.2 Η Σημασία της Αναζωογόνησης μέσα από Φεστιβάλ και Εκδηλώσεις**

Η έκρηξη του αριθμού των φεστιβάλ βασίζεται κυρίως στους παράγοντες της προσφοράς και της ζήτησης. Οι παράγοντες της προσφοράς εξαρτώνται από τους πολιτιστικούς σχεδιασμούς και την ανάπτυξη του τουρισμού. Οι παράγοντες της ζήτησης εξαρτώνται από τον ελεύθερο χρόνο, τον τρόπο ζωής, την ανάγκη κοινωνικοποίησης των πολιτών και την επιθυμία τους για αυθεντικές εμπειρίες (Prentice & Andersersen, 2003).

Τα φεστιβάλ χρησιμοποιούνται σε έργα αναγέννησης, συχνά σε πρώιμο στάδιο. Σχετίζονται με την αντίληψη των ανθρώπων για έναν τόπο, εντός και εκτός της κοινότητας, τονώνοντας την εικόνα και αυξάνοντας την δημοτικότητα της πόλης. Πραγματοποιούνται σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο προσελκύοντας επισκέπτες, τόσο για πρώτη φορά όσο και επαναλαμβανόμενους. Το προσφερόμενο προϊόν αναγεννάται για να είναι ελκυστικό στον επισκέπτη (Evans & Shaw 2004, WTO 2005). Σύμφωνα με τον Law τα φεστιβάλ ενισχύουν τη φήμη της πόλης, οι υποδομές βελτιώνουν τη ποιότητα ζωής των κατοίκων αλλά και την τουριστική προσφορά της πόλης και η (ενδεχόμενη) ποιότητα αυτών των δραστηριοτήτων εγγυάται την τουριστική τους επιτυχία (Αυγερινού – Κολώνια 2000: 28).

Οι καλλιτεχνικές/πολιτιστικές δραστηριότητες είναι πόλος έλξης για τον τουρίστα που ενδιαφέρεται να βιώσει ολοκληρωτικά την εμπειρία της περιοχής όπως τέχνες, χειροτεχνία, γλώσσα, θρησκεία και φαγητό. Τα φεστιβάλ είναι σημαντική προσθήκη στις τουριστικές ατραξιόν ενός προορισμού, εφόσον προωθούν τον πολιτισμό και τη γαστρονομία του τόπου. Τα παραδοσιακά προϊόντα συγκεντρώνονται σε ένα τόπο, κάνοντας αντιληπτή την αξία τους, χρόνο και χρήματα, που δαπανώνται για τη δημιουργία τους (Hughes 2002: 164-165, Lord 1999).

Μέσα από τα φεστιβάλ προωθείται η πρόσβαση πολιτών, όλων των κοινωνικών στρωμάτων, σε πολιτιστικές δραστηριότητες και υποδομές, πλεονέκτημα που μέχρι πρότινος είχε η ελίτ. Δίδεται η ευκαιρία σε ανθρώπους να ενταχθούν στο κοινωνικό

σύνολο και να αξιοποιήσουν τον ελεύθερο τους χρόνο. Εκτός όμως από τον «νεκρό χρόνο» (ανθρώπινο) χρησιμεύουν για να αναζωογονήσουν και τον «νεκρό χώρο», όπως παρατηρείται στις περιπτώσεις εγκαταλελειμμένων κτιρίων (Μπιανκίνι 1993: 25-26, Lord, 1999).

### **3.3 Η Σημασία της Αναζωογόνησης Σημείων/Τοποθεσιών στην Τοπική Αστική Ανάπτυξη**

Η προώθηση της περιοχής στον επισκέπτη, είναι δυνατή με την προβολή της φυσικής ή/και τεχνητής της ομορφιάς. Η βιώσιμη ανάπτυξη και η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας μιας περιοχής, αναδεικνύονται με την προβολή των πόρων και των πλεονεκτημάτων της (Κοκκώσης & Τσάρτας 2001: 93, 105).

Τα προγράμματα αναγέννησης αναπτύσσονται δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας και επιχειρήσεις. Το κατεξοχήν επιτυχημένο μοντέλο αναζωογόνησης χρησιμοποιεί ως εργαλείο την πολιτιστική ζωή ενός τόπου, την πολιτιστική δραστηριότητα και τον πολιτισμό της κοινότητας. Σημαντικό ρόλο στην αναγέννηση έχουν: η δημιουργία νέων κτιρίων, τα υπό ανάπτυξη έργα και η επαναχρησιμοποίηση εγκαταλελειμμένων περιοχών. Ο υφιστάμενος χώρος βελτιώνεται μέσα από αισθητικές παρεμβάσεις με αλυσιδωτές αλλαγές στη βιώσιμη ανάπτυξη, στη βελτίωση ποιότητας ζωής των κατοίκων καθώς και στην κοινωνική αναγέννηση. Οι πολιτιστικές και καλλιτεχνικές δραστηριότητες, συχνά συνδυάζονται με υποδομές για αναψυχή και διασκέδαση, όλα όσα ενδιαφέρεται να γνωρίσει ο σύγχρονος πολιτιστικός τουρίστας (Οικονόμου 2004: 3-5, Καραχάλης 2006: 1-5, Evans & Shaw 2004: 3-11, Hughes 2002: 166).

Ο Relph, το 1987, ανέφερε ότι οι αναπλάσεις μιας περιοχής οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητές της. Οι αναπλάσεις μεγάλης κλίμακας (flagship projects), χαρακτηρίζονται επιτυχείς λόγω της ιδιαιτερότητας και της μορφολογικής τους πρωτοτυπίας. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ένας τρόπος ανάπτυξης εφαρμοστέος στις νέες ευρωπαϊκές πόλεις είναι η δημιουργία νέων και μοναδικών αξιοθέατων που δεν έχουν άμεση σχέση με την ιστορία του τόπου. Μοντέρνα κτίρια και χώροι λειτουργούν ως τουριστικά αξιοθέατα και πόροι. Η ταυτότητα ενός τόπου ενισχύεται από την αρχιτεκτονική κληρονομιά καθώς και τον

καινοτόμο/πρωτοποριακό σχεδιασμό, βελτιώνοντας άμεσα την εικόνα της πόλης (Μπιεριάτος & Γοσποδίνη 2003: 74-79, Οικονόμου 2004, WTO 2005).

# Κεφάλαιο 4

## Μελέτη Περίπτωσης

Η τουρκική εισβολή του 1974 οδήγησε στην Πτώση - Καμπύλη Ε του κύκλου ζωής του Butler, την πόλη της Αμμοχώστου. Η εγκλεισμένη πόλη έπαψε να υφίσταται ως τουριστικός προορισμός, γεγονός που έδωσε την ευκαιρία σε (μέχρι το 1974) άγνωστους τουριστικούς προορισμούς να ανακαλυφθούν, την Πάφο και ελεύθερη Αμμόχωστο.

### 4.1 Περιοχή Μελέτης

Η επαρχία Αμμοχώστου είναι μια από τις έξι επαρχίες της Κύπρου και η δεύτερη σε έκταση, λόγω της τουρκικής κατοχής χάθηκε μεγάλο τμήμα της.



Χάρτης 1: Χάρτης Κύπρου, επαρχία Αμμοχώστου Πηγή: Βικιπέδια

## 4.2 Ιστορική Αναδρομή - Αμμόχωστος

Η Αμμόχωστος είναι πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας. Η ιστορία της ξεκινά από την Ύστερη εποχή του Χαλκού. Αναφέρεται ως Αμμόχωστος από τον 4ο μ.Χ. αιώνα που κυριολεκτικά σημαίνει τη χωμένη στην άμμο πόλη αφού είναι κτισμένη στον ομώνυμο κόλπο με την εξαιρετικής ομορφιάς αμμουδιά (Δήμος Αμμοχώστου 2018).

Η Αμμόχωστος όπως και η υπόλοιπη Κύπρος πέρασε κάτω από διάφορους κατακτητές **Φράγκους, Ενετούς, Οθωμανούς και Άγγλους** (Παράρτημα A\_1).

Μετά την **Ανεξαρτησία** της Κύπρου (1960), η πόλη αναπτύχθηκε οικονομικά και έγινε παγκόσμιας φήμης τουριστικός προορισμός λόγω της αμμόδους παραλίας. Μετά το 1963 ανακαλύφθηκε από τον διεθνή τουρισμό και έγινε κέντρο τουρισμού με διεθνή ακτινοβολία. Αρχικά η πόλη διέθετε 923 τουριστικές κλίνες, δηλαδή το 15% του συνόλου ενώ μέχρι το 1974 οι κλίνες δωδεκαπλασιάστηκαν και έφτασαν τις 10.331, δηλαδή το 57% του συνόλου. Ο τουρισμός έφερε ραγδαία ανάπτυξη με αποτέλεσμα να αποτελεί το σημαντικότερο τουριστικό κέντρο της Κύπρου πριν από το 1974.

Αναπτύχθηκε το οδικό δίκτυο και ήταν η πρώτη πόλη στην Κύπρο που ξεκίνησε αποχετευτικό σύστημα αν και έμεινε ημιτελές μετά την κατάληψη της πόλης τον Αύγουστο του 1974. Ο πληθυσμός, το 1974 ήταν 45,000 με επιπλέον 6-8 χιλιάδες, μη μόνιμους κατοίκους να εργάζονται στην πόλη. Η Αμμόχωστος αναδείχθηκε σε κέντρο πολιτιστικής ανάπτυξης, όπου άνθισαν η ζωγραφική, η ποίηση, η μουσική και το θέατρο. Στην πόλη διοργανώνονταν συχνά ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις όπως τα Ανθεστήρια, η Γιορτή του Πορτοκαλιού, η Γιορτή του Κατακλυσμού (Κυριάκου 2015).

Η **Τουρκική εισβολή του 1974**, ανάγκασε τους κατοίκους της πόλης της Αμμοχώστου (Βαρώσι) να την εγκαταλείψουν, αφήνοντας την πίσω παγωμένη στο χρόνο. Ολόκληρη η πόλη είναι σκλαβωμένη με ένα τμήμα της, να είναι σήμερα περικλειστο με συρματοπλέγματα. Η είσοδος στο περικλειστο μέρος της πόλης ήταν απαγορευμένη σε όλους και το 1977 ένας Σουηδός δημοσιογράφος, την αποκάλεσε «πόλη φάντασμα» (Στυλιανού 2006: 264- 268). Ο Jan-Olof Bengston, όταν επισκέφθηκε το λιμάνι της Αμμοχώστου αγναντεύοντας τη σφραγισμένη πόλη, έγραψε: *«Ο ασφαλοστρωμένος δρόμος γέμισε ρωγμές και στα πεζοδρόμια βλάστησαν θάμνοι. Σήμερα –Σεπτέμβριος 1977,*

τα τραπεζάκια όπου σεβρίζεται το πρόγευμα είναι εκεί, η μπουγάδα απλωμένη στα σχοινιά και οι ηλεκτρικοί λαμπτήρες αναμμένοι. Το Βαρώσι είναι μια πόλη-φάντασμα» (Τομαράς 2017).

### 4.3 Γεωγραφία - Τοποθεσία

Η έκταση της επαρχίας Αμμοχώστου είναι 1983 km<sup>2</sup> και είναι το 21,44% της συνολικής έκτασης της χώρας. Βρίσκεται νοτιοανατολικά της Κύπρου και περιτριγυρίζεται στα βόρεια, ανατολικά και νότια από θάλασσα. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως χερσόνησος. Υποδιαιρείται σε τέσσερις περιοχές: ανατολικό τμήμα του Πενταδακτύλου, Καρπασία, Μεσαορία και Κοκκινοχώρια. Εξαιτίας της τουρκικής εισβολής του 1974 που έγινε στην Κύπρο το 70% της επαρχίας Αμμοχώστου βρίσκεται υπό τουρκική κατοχή. Το νοτιοανατολικό της τμήμα, τα Κοκκινοχώρια, αποτελούν την ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου (Στυλιανού, 2006).

### 4.4 Δήμοι, Κοινότητες της Ελεύθερης Αμμοχώστου

Η επαρχία Αμμοχώστου αποτελείται από 8 δήμους και 89 κοινότητες. Μετά την τουρκική εισβολή του 1974, μόνο 4 δήμοι και 5 κοινότητες ελέγχονται (πλήρως ή μερικώς) από την Κυπριακή Δημοκρατία. Υπό τη διοίκηση της Κυπριακής Δημοκρατίας βρίσκονται οι δήμοι Παραλιμνίου, Αγίας Νάπας, Δερύνειας και Σωτήρας και οι κοινότητες Λιοπετρίου, Φρενάρους, Αυγόρου, Δάσους Άχνας και Αχερίτου<sup>2</sup>. Η περιοχή είναι γνωστή ως Κοκκινοχώρια, λόγω του κόκκινου χρώματος του ευφόρου εδάφους, όπου καλλιεργούνται πατάτες, κολοκάσι, εσπεριδοειδή και άλλα λαχανικά.

Οι περιοχές Αγίας Νάπας και Πρωταρά (παραλιακή περιοχή Παραλιμνίου), αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα οικονομικά και τουριστικά. Οι δύο δήμοι, Παραλιμνίου και Αγίας Νάπας, θεωρούνται αστικά κέντρα της επαρχίας Αμμοχώστου. Το Υπουργικό Συμβούλιο, το 2014 αποφάσισε λόγω ανυπαρξίας «εν ενεργεία» πόλης να προσφέρει ίσες

---

<sup>2</sup> Οι οικισμοί των κοινοτήτων Αχερίτου και Άχνας βρίσκονται σε εδάφη που δεν ελέγχει η Κυπριακή Δημοκρατία. Μέρος της διοικητικής έκτασης τους βρίσκεται στην ελεύθερη περιοχή όπου δημιουργήθηκαν οι οικισμοί Άγιος Γεώργιος Αχερίτου (έδαφος Αχερίτου) και Δασάκι Άχνας (έδαφος Άχνας). Το 67% της Δερύνειας (Κάτω Δερύνεια) κατέχεται από τους Τούρκους, στερώντας την επαφή με τη θάλασσα - Έκταση της Δερύνειας: 1100 (+ 3248 νεκρή ζώνη και υπό τουρκική κατοχή περιοχή + 570 περιοχή εντός της Βρετανικής Βάσης Δεκέλειας) - καθώς και τμήμα της κοινότητας Αυγόρου.



δυνατότητες ανάπτυξης στην ελεύθερη Αμμόχωστο με τις υπόλοιπες αστικές περιοχές (Φιλελεύθερος, 2017). Το Παραλίμνι λειτουργεί ως περιφερειακό κέντρο παροχής υπηρεσιών. Το ουσιαστικό Μητροπολιτικό Κέντρο είναι η πόλη της Λάρνακας που περιλαμβάνει αεροδρόμιο, λιμάνι, μερικές κρατικές υπηρεσίες κ.ά.

## 4.5 Πληθυσμός

Σύμφωνα με στοιχεία της τελευταίας απογραφής του 2011, ο συνολικός πληθυσμός της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου ανέρχεται σε 46,629 άτομα. Κατά τους θερινούς μήνες λόγω της αυξημένης ροής των τουριστών ο αριθμός πολλαπλασιάζεται.

Οι απογραφές πληθυσμού στην Κύπρο ξεκίνησαν από το 1881, παρουσιάζοντας σταθερή αύξηση του πληθυσμού<sup>3</sup>, μέχρι το 1974, στην Αμμόχωστο. Μετά την τουρκική εισβολή, οι απογραφές αφορούν την ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου. Συνεπακόλουθα, είναι η μικρότερη πληθυσμιακά επαρχία από όσες ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία (Διάγραμμα 2-3, Πίνακας 4).

## 4.6 Απασχόληση

Σύμφωνα με στοιχεία της τελευταίας απογραφής της Στατιστικής Υπηρεσίας το 2011, κυρίαρχος είναι ο τριτογενής τομέας με ποσοστό 79,6%, με ανοδική πορεία λόγω της συνεχούς στήριξής του στην τουριστική βιομηχανία των παραλιακών δήμων. Οι Υπηρεσίες Παροχής Καταλύματος και Υπηρεσιών Εστίασης είναι ο κύριος τομέας απασχόλησης του πληθυσμού. Η εξάρτηση από τον τουρισμό εντείνει το πρόβλημα της εποχικότητας και της ανεργίας κατά τους χειμερινούς μήνες. Ακολουθούν ο δευτερογενής τομέας με ποσοστό 14,9%, εφόσον ευνοήθηκαν οι τομείς των μεταφορών, της βιοτεχνίας και της βιομηχανίας λόγω της στροφής στον τουρισμό. Εν τέλει, ο πρωτογενής τομέας έχει ποσοστό 4,9%, σε αντίθεση με την προ-1974 εποχή όπου οι κύριες ασχολίες των κατοίκων ήταν η γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία (στα παράλια) (Τοπικό Σχέδιο Παραλιμνίου, Αγίας Νάπας και Δερύνειας, 2017) (Παράρτημα Α\_2).

---

<sup>3</sup> Το 1960 παρατηρείται μικρή μείωση λόγω των δικαιοδικών ταραχών

## 4.7 Τουριστική πραγματικότητα

Το 2017 καταγράφηκε ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ κατά 3,5%, η ελεύθερη Αμμόχωστος κατείχε την πρωτιά όσον αφορά τις διανυκτερεύσεις τουριστών σε ξενοδοχεία με ποσοστό 46,9% (6,7 εκατομμύρια). Το 2016, η καθαρή πληρότητα των ξενοδοχείων είχε ποσοστό 72% στην Κύπρο, όπου η επαρχία Αμμοχώστου είχε ποσοστό 96,7% (Παυλικκάς 2017). Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας η ελεύθερη Αμμόχωστος είναι η δεύτερη κατά προτίμηση και επισκεψιμότητα επαρχία στην Κύπρο (Πίνακας 5).

## 4.8 Προσβασιμότητα, Οδικό δίκτυο & Μεταφορές

Η πρόσβαση στο νησί γίνεται αεροπορικώς, μέσω των δύο νόμιμων αεροδρομίων του νησιού, Λάρνακας (51 χιλιόμετρα) και Πάφου (184 χιλιόμετρα).

Ο αυτοκινητόδρομος Α3 «Αυτοκινητόδρομος Λάρνακας - Αγίας Νάπας» συνδέει την επαρχία Αμμοχώστου με την υπόλοιπη Κύπρο, έχοντας μήκος 55 χιλιόμετρα. Το υφιστάμενο «ακτινωτό» οδικό δίκτυο προέκυψε με την πάροδο του χρόνου και κρίνεται ανεπαρκές να ικανοποιήσει τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες της κυκλοφορίας<sup>4</sup>. Η διακίνηση του πληθυσμού γίνεται κυρίως με τη χρήση ιδιωτικού οχήματος. Οι δημόσιες συγκοινωνίες περιορίζονται σε ένα μέσο, το λεωφορείο με ελλιπείς προσφερόμενες υπηρεσίες.<sup>5</sup>

## 4.9 Υποδομές Διαμονής

Σύμφωνα με τα στοιχεία, τα οποία παραχωρήθηκαν για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας από το Παρατηρητήριο Τουρισμού Αγίας Νάπας, η τουριστική βιομηχανία έχει δυναμικότητα 239 ξενοδοχείων στην Κύπρο. Συνολικά, η ελεύθερη Αμμόχωστος διαθέτει

---

<sup>4</sup> Σύμφωνα με το Τοπικό Σχέδιο Παραλιμνίου, Αγίας Νάπας και Δερύνειας(2017), το οδικό δίκτυο ιεραρχήθηκε σε: δρόμους πρωταρχικής σημασίας, βασικούς δρόμους δευτερεύουσας σημασίας, τοπικούς δρόμους, ποδηλατοδρόμους και πεζόδρομους.

<sup>5</sup> Η σύνδεση των παραλιακών δήμων Αγίας Νάπας – Παραλιμνίου κατά τους καλοκαιρινούς μήνες (ανά 15 λεπτά) εξυπηρετεί τους τουρίστες. Ενώ η σύνδεση με τη Λάρνακα και από εκεί με την υπόλοιπη Κύπρο είναι εφικτή, αλλά χρονοβόρα.

78 ξενοδοχεία, η Λάρνακα 31, η Λεμεσός 31, η Λευκωσία 20, η Πάφος 59 και τα Ορεινά Θέρετρα 20 ξενοδοχεία.

Η ελεύθερη περιοχή Αμμοχώστου διαθέτει 35.622 κλίνες και βρίσκεται στην πρώτη θέση παγκύπρια. Υπάρχουν 20.347 κλίνες σε 78 ξενοδοχεία, 10.970 κλίνες σε 88 καταλύματα/οργανωμένα διαμερίσματα, 2.254 κλίνες σε 7 τουριστικά χωριά και 2.040 κλίνες σε 50 τουριστικά διαμερίσματα (Πίνακας 6-7).

Τα τελευταία χρόνια, λόγω της οικονομικής ύφεσης δόθηκαν κίνητρα από την Κυβέρνηση για βελτίωση του τουριστικού προϊόντος όπως η αύξηση του συντελεστή δόμησης κατά 20%. Οι ξενοδοχειακές μονάδες αξιοποιώντας τα πολεοδομικά κίνητρα προχώρησαν σε μετατροπές, προσθήκες, επεκτάσεις και ανακαινίσεις των τουριστικών τους καταλυμάτων. Το τουριστικό προϊόν βελτιώνεται σε μια προσπάθεια να ανταποκριθεί στην ολοένα αυξανόμενη ζήτηση που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια (money-tourism.gr 2017).

## **4.10 Υποδομές Σίτισης**

Στα παραλιακά θέρετρα ειδικότερα, και στην ελεύθερη Αμμόχωστο λειτουργεί πλήθος επιχειρήσεων υγειονομικού ενδιαφέροντος με το προσφερόμενο προϊόν να χαρακτηρίζεται από ποικιλία. Στην ενδοχώρα υπάρχει πληθώρα από παραδοσιακές ταβέρνες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της περιοχής έλκοντας ντόπιους και ξένους επισκέπτες ολόχρονα. Η τουριστική ανάπτυξη επιτυγχάνεται μέσω της προβολής της Κυπριακής κουζίνας, γαστρονομίας και μεσογειακής διατροφής.

# Κεφάλαιο 5

## Καταγραφή Άυλου

### Πολιτιστικού Κεφαλαίου

Οι άυλοι πολιτιστικοί πόροι της επαρχίας είναι τα φεστιβάλ τοπικών γεωργικών προϊόντων, τα σύγχρονα Φεστιβάλ και εκδηλώσεις, τα φεστιβάλ που γίνονταν στην Αμμόχωστο και μεταφέρθηκαν προσωρινά στην ελεύθερη Αμμόχωστο και τα θρησκευτικά πανηγύρια. Όλα όσα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως πόλος έλξης για ντόπιους και ξένους επισκέπτες.

Στην παρούσα εργασία δεν συμπεριλαμβάνονται εκδηλώσεις για Χριστούγεννα, Πάσχα, συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις και επαρχιακές παρελάσεις.

#### **5.1 Τοπικά Φεστιβάλ - Τοπικών Γεωργικών Προϊόντων**

Σε κοινότητες και δήμους της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου, με πρωτοβουλία των τοπικών αρχών και των πολιτιστικών τους συλλόγων, διοργανώνονται παραδοσιακές γιορτές και φεστιβάλ. Επιτυγχάνεται η προβολή και η προώθηση της παραδοσιακής κουλτούρας της Κύπρου, των τοπικών γεωργικών προϊόντων ενώ παράλληλα παρουσιάζονται εναλλακτικοί τρόποι μαγειρέματος και «γκουρμέ» συνταγές, πέραν των παραδοσιακών. Σε πολλές περιπτώσεις παρουσιάζονται καινοτόμα προϊόντα με κύριο συστατικό τα προβαλλόμενα προϊόντα, σαπουνία, μάσκες προσώπου, κ.ά.

- Το 1ο Φεστιβάλ Καρότου, διοργανώθηκε στο Λιοπέτρι τον Ιούλιο του 2018. Ο θεσμός θα διοργανώνεται κάθε δύο χρόνια.
- Το 12ο Παγκύπριο Φεστιβάλ Καρπουζιού διοργανώθηκε στο Φρέναρος τον Ιούλιο του 2018.
- Το 6ο Παγκύπριο Φεστιβάλ πατάτας διοργανώθηκε στο Αυγόρου τον Ιούλιο του 2018. Κύριο προϊόν είναι η «Πατάτα των Κοκκινοχωριών».
- Το 11ο Παγκύπριο Φεστιβάλ φράουλας διοργανώθηκε στη Δερύνεια τον Μάιο του 2018. Στόχος είναι η προβολή της πρωτοποριακής καλλιέργειας της φράουλας. Ο θεσμός διοργανώνεται κάθε δύο χρόνια.
- Το Παγκύπριο Φεστιβάλ Κολοकाσιού διοργανώνεται ανά δύο χρόνια στη Σωτήρα. Ενδιάμεσα πραγματοποιείται η Βραδιά Γευσιγνωσίας Κολοκασιού. Τον Σεπτέμβριο του 2018 διοργανώθηκε η 3η Βραδιά Γευσιγνωσίας Κολοκασιού.

## 5.2 Φεστιβάλ/Εκδηλώσεις που Έγιναν Θεσμοί

Το **Φεστιβάλ Θερινού Κινηματογράφου** στον Πρωταρά, ξεκίνησε ως θεσμός το 2013 με διάρκεια επτά ημέρες. Λόγω της μεγάλης του επιτυχίας το 2018 διήρκεσε είκοσι ημέρες. Το φεστιβάλ καθιερώθηκε και αναβαθμίζεται τόσο ποσοτικά (όσον αφορά προϋπολογισμό και ταινίες<sup>6</sup>) όσο και ποιοτικά με την πάροδο του χρόνου. Ένα πανί διαστάσεων 13 επί 5.5 μέτρα (13×5,5) στήνεται στην κεντρική πλατεία του Πρωταρά όπου και διεξάγεται το μεγαλύτερο θερινό σινεμά της Κύπρου.

Το **Διεθνές Φεστιβάλ Αγίας Νάπας** είναι το πρώτο διεθνές φεστιβάλ που διεξήχθη στην Κύπρο<sup>7</sup>. Στόχος ήταν η γνωριμία και ανάμειξη ντόπιων και ξένων τουριστών στο πλαίσιο ενός πολυπολιτισμικού φεστιβάλ.

<sup>6</sup> Πραγματοποιήθηκε στις 18/7/2018, η παγκόσμια πρεμιέρα της ταινίας “Mama Mia 2, here we go again” στην καρδιά του Πρωταρά.

<sup>7</sup> Ξεκίνησε από μια ιδέα των ξενοδόχων της επαρχίας Αμμοχώστου για να γιορτάσουν την Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού, μετά από προτροπή του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού το 1985. Οι τριήμερες εκδηλώσεις περιλάμβαναν επιδείξεις παραδοσιακών προϊόντων και εδεσμάτων με πλούσιο καλλιτεχνικό πρόγραμμα τόσο από Κύπρο όσο και από τις χώρες προέλευσης των τουριστών.

Με την πάροδο του χρόνου εξελίχθηκε και διοργανώνονται ποικίλες εκθέσεις ζωγραφικής και φωτογραφίας, όπου παρουσιάζεται στους χώρους του Μοναστηριού η παραδοσιακή και σύγχρονη ζωή στο νησί. Παρουσιάζονται επίσης εκθέσεις από όστρακα, λουλούδια και πεταλούδες, ενώ σε κεντρικό σημείο παρουσιάζονται κυπριακά γεωργικά προϊόντα υπό την αιγίδα του Υπουργείου Γεωργίας, Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος. Στον χώρο στήνονται περίπτερα όπου παρουσιάζεται η Παραδοσιακή Λαϊκή Τέχνη και παραδοσιακά επαγγέλματα όπως ξυλογλυπτική, καλαθοπλεκτική, αργυροχοΐα, μεταξουργία, αγγειοπλαστική κ.ά.

### **Μεσαιωνικό Φεστιβάλ Αγίας Νάπας**

«Κόκκινη κλωστή δεμένη στην ανέμη τυλιγμένη,  
δώσ' της κλώτσο να γυρίσει παραμύθι να αρχινίσει...

Ταξιδεύοντας κάθε Οκτώβριο πίσω στο χρόνο και με τον ψίθυρο στα χείλη...

Παραμύθι μύθι-μύθι το κουκί...

το κουκί και το ρεβίθι... θα περιπλανηθούμε στο Μεσαίωνα!»

Στις δράσεις του ταυτισμένου με την εποχή του Μεσαίωνα φεστιβάλ, συμμετέχουν ιππότες, ακροβάτες, δράκοι και μάγισσες και πριγκίπισσες. Η πραγματικότητα εμπλέκεται με τους μύθους, στο μεσαιωνικό μοναστήρι παρελαύνουν ξυλοπόδαροι και καλλιτέχνες του δρόμου. Συγκροτήματα με τύμπανα και μεσαιωνικές μάσκες πραγματοποιούν επιδείξεις με σημαίες και διάφορα σχήματα λαμβάνουν μέρος σε επιδείξεις fire show, με ακροβάτες και τις φωτιές τους.

Η εκδήλωση **Γεύσεις του Κόσμου** στο Παραλίμνι ξεκινά με παρέλαση κατά μήκος του δρόμου των Ξενοδοχείων, με τελικό προορισμό την πλατεία του Πρωταρά, όπου ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να δοκιμάσει ποικίλες τοπικές παραδοσιακές κουζίνες, ποτά και να απολαύσει παραδοσιακή μουσική.

Το **Φεστιβάλ Παραλίμνια** ξεκίνησε ως παραδοσιακό φεστιβάλ με την πάροδο του χρόνου εμπλουτίζεται με άλλες ποιοτικές εκδηλώσεις. Σήμερα, είναι μια γιορτή μουσικής και χορού όπου παρουσιάζονται παραδοσιακά τραγούδια, χοροί και έθιμα. Στην τουριστική περιοχή προσφέρονται εδέσματα από Κύπρο και άλλες χώρες.

Το **Φεστιβάλ Παιδιού** στο Παραλίμνι, πραγματοποιείται κάθε χρόνο το Σαββατοκύριακο που πλησιάζει στην 1η Ιουνίου, την Παγκόσμια μέρα Παιδιού. Στα πλαίσια του φεστιβάλ τα παιδιά ψυχαγωγούνται και ταυτόχρονα το κοινό ενημερώνεται για τα δικαιώματα των παιδιών.

Το **Καλοκαιρινό Φεστιβάλ Παιδιού** στην Αγία Νάπα, όπου εκατοντάδες παιδιά λαμβάνουν μέρος σε αθλητικές δραστηριότητες όπως ζωγραφική, αγγειοπλαστική χειροτεχνία, πλαστελίνη, κατασκευές και ρομποτική.

Οι εκδηλώσεις για το **Καρναβάλι Αμμοχώστου** γίνονται στο Παραλίμνι με συμμετοχή των πολιτιστικών συνόλων δήμων και κοινοτήτων της περιοχής. Στην τελετή παρελαύνουν πάνω από 50 σύνολα με περισσότερους από 3.000 καρναβαλιστές. Τα θέματα που παρουσιάζονται σατιρίζουν την τοπική και τη διεθνή και επικαιρότητα, τα ήθη και τα έθιμα ή άλλα ευφάνταστα θέματα. Την παρέλαση παρακολουθούν περίπου 20.000–25.000 θεατές, όχι μόνο από την επαρχία Αμμοχώστου αλλά και όλη την Κύπρο.

Η μουσική εναλλακτική εκδήλωση του **MoonWalk** πραγματοποιείται κατά μήκος του παραλιακού πεζόδρομου Περνέρας –Πρωταρά, υπό το φως της Αυγουστιάτικης Πανσελήνου, της τελευταίας πανσελήνου του καλοκαιριού. Ο περίπατος στον πεζόδρομο συνοδεύεται από διάφορα «διάσπαρτα» μουσικά σύνολα που παίζουν μουσική σε μία διαδρομή δίπλα από τις αμμώδεις παραλίες του Πρωταρά. Στο φινάλε της εκδήλωσης πραγματοποιείται συναυλία δίπλα από την αποβάθρα.

Το **Παραδοσιακό Φεστιβάλ** στη Σωτήρα, στοχεύει στην ανάδειξη του παραδοσιακού στοιχείου του τόπου μας μέσα από διάφορες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, χορό, τραγούδι, γαστρονομία και έκθεση κυπριακών επαγγελμάτων. Περιλαμβάνει παραδοσιακό γλέντι και παραδοσιακά χορευτικά συγκροτήματα της επαρχίας.

Το **Φεστιβάλ Παραδοσιακών και Έκθεσης Παραδοσιακών Προϊόντων** στην Αγία Νάπα είναι μια εκδήλωση όπου παρουσιάζονται κυπριακά παραδοσιακά προϊόντα όπως τσαμαρέλα, χαλούμι, ανιαρή, παστέλι, λουκουμάδες και άφθονο τοπικό κρασί. Στο σημείο αναπαρίσταται η διαδικασία παρασκευής κρασιού, υπάρχει βρακάς με «πατητήρι σταφυλιών».

Το διήμερο **Λαογραφικό Φεστιβάλ «Το Τζιβέρτι της Δερύνειας»** ξεκίνησε το 2013, διοργανώνεται κάθε δύο χρόνια, τις μέρες του κατακλυσμού. Οι διήμερες εκδηλώσεις διοργανώνονται στα δύο Μουσεία που βρίσκονται στον Δήμο. Τα δρώμενα απευθύνονται σε μαθητές, σε τουρίστες και κατοίκους με παραδοσιακές παρασκευές ενώ οι βραδινές εκδηλώσεις έχουν παραδοσιακό καλλιτεχνικό χαρακτήρα.

Τη Δευτέρα του Κατακλυσμού, διεξάγεται το **Φεστιβάλ Νερού και η γιορτή του Ψαριού** στην Αγία Νάπα, όπου ψαρομεζέδες που προσφέρονται στους επισκέπτες. Στο Λιμανάκι διεξάγονται FlyBoardShow και Παγκύπριοι Αγώνες Θαλάσσιου Τζετ Σκι.

Τα **Φεστιβάλ Λεβάντας** και **Φεστιβάλ Νεράιδων** γίνονται κάθε χρόνο στο Βοτανικό πάρκο Cyherbia στο Αυγόρου (Παράρτημα A\_3).

Ο **Λογοτεχνικός περίπατος/Γιώργος Σεφέρης** στην Αγία Νάπα ξεκινά από το Δημοτικό Μουσείο Θάλασσα και ακολουθεί τα χνάρια του Γιώργου Σεφέρη, στα καφενεία και στο μοναστήρι με τη γέρικη συκομουριά. Μετά τον περίπατο συγκεντρώνονται στο «Μουσείο Θάλασσα» όπου γίνεται συζήτηση σχετικά με τη σχέση του Σεφέρη και την Κύπρο, και την Αγία Νάπα ιδιαίτερα.

Οι παραστάσεις του **Πολιτιστικού Χειμώνα** στην Αγία Νάπα, αποτελούν τη ραχοκοκαλιά των εκδηλώσεων του δήμου κατά τη χειμερινή περίοδο, διαρκούν από τον Νοέμβριο-Μάρτιο. Περιλαμβάνουν μουσικοχορευτικές παραστάσεις από πολιτιστικούς συλλόγους και σύνολα της επαρχίας, συμπόσιο γλυπτικής, αγώνες τοξοβολίας, εκθέσεις αυτοκινήτου και μοτοσυκλέτας. Συμπεριλαμβάνονται οι χριστουγεννιάτικες εκδηλώσεις. Οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν την κυπριακή κουλτούρα ενώ ταυτόχρονα αναβαθμίζεται το χειμερινό τουριστικό προϊόν της περιοχής, δίνοντας τέλος στην αδυναμία που υπήρχε προηγουμένως.

Το **Τρίμηνο Θεατρικών Παραστάσεων** στην Αγία Νάπα, πραγματοποιείται κατά τους μήνες Φεβρουάριο-Απρίλιο, έχει ως στόχο την προώθηση του Θεάτρου και των θεατρικών έργων που παίζουν στην Κύπρο, στην επαρχία.

Το **Σαλαμίνειο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο Αμμοχώστου** διοργανώνεται με πρωτοβουλία της Ιεράς Μητροπόλεως (Παράρτημα A\_4) σε συνεργασία με το



Πανεπιστήμιο Κύπρου. Έχει διάρκεια ενός Ακαδημαϊκού Έτους και ξεκίνησε το 2011. Εκτός των τακτικών συνεδριάσεων ταυτόχρονα πραγματοποιούνται διαλέξεις σε σχολεία μέσης εκπαίδευσης (με θέματα όπως σχολικός εκφοβισμός, επαγγελματικός προσανατολισμός, ναρκωτικά, ξενοφοβία) και σε στρατόπεδα. Οι διαλέξεις είναι ανοικτές στο κοινό και στο τέλος απονέμεται δίπλωμα σε όσους τις παρακολουθούν.

Η **Διεθνής Έκθεση Βιβλίου** ξεκίνησε στην πλατεία της Μητροπόλεως στο Παραλίμνι. Καθημερινά πραγματοποιούνται ποικίλες πολιτιστικές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, πραγματοποιούνται ομιλίες, προβολές, διαλέξεις και παρουσιάσεις βιβλίων. Ο θεσμός εμπλουτίζεται συνεχώς με νέα δρώμενα. Κατά τις μέχρι τώρα εκδηλώσεις εξέφρασαν ενδιαφέρον όλες οι κοινότητες της ελεύθερης επαρχίας. Ο θεσμός αγκαλιάστηκε από τα σχολεία και βιβλιοπωλεία που «αγωνιωδώς» αναμένουν την επόμενη διοργάνωση (Παράρτημα Α\_5).

Υπό την κηδεμονία της Μητρόπολης Κωνσταντίας-Αμμοχώστου διοργανώνεται το **Αγιολογικό Συνέδριο** (ανά διετία) και εξετάζει θέματα που αφορούν στην Κυπριακή Αγιολογία. Οι «**Κληρικολαϊκές Συνελεύσεις**» γίνονται κάθε Μάη επί ευκαιρίας της μνήμης του Αγίου Επιφανίου, πρώτου αρχιεπισκόπου Κωνσταντίας, όπου λαμβάνουν μέρος κληρικοί και λαϊκοί, που συμμετέχουν στο έργο της Ιεράς Μητροπόλεως (Παράρτημα Α\_6,7).

### **5.3 Φεστιβάλ που Γίνονταν στην Αμμόχωστο**

Η τουρκική εισβολή του 1974, είχε ως αποτέλεσμα την αποκοπή των κατοίκων από τον τόπο καταγωγής τους. Η ανάγκη τους να έχουν την αίσθηση του «ανήκειν» χωρίς να λησμονούν το παρελθόν οδήγησε στην προσωρινή μεταφορά εκδηλώσεων στην ελεύθερη Αμμόχωστο.

Η **Γιορτή του Πορτοκαλιού** ήταν η μεγαλύτερη πολιτιστική εκδήλωση στην Αμμόχωστο. Η Αμμόχωστος ήταν γνωστή ως η πόλη του Πορτοκαλιού μιας και περιβαλλόταν από περιβόλια με εσπεριδοειδή και ιδιαίτερα πορτοκάλια. Κάθε Απρίλη διεξαγόταν η τετραήμερη γιορτή οπότε η πόλη γιόρταζε και στολιζόταν με (αληθινά και ψεύτικα) πορτοκάλια. Ταυτόχρονα διεξάγονταν καλλιτεχνικές εκδηλώσεις όπως:

καλλιστεία με την ανάδειξη της Βασίλισσας Πορτοκαλιάς, παρελάσεις αρμάτων κατασκευασμένων από πορτοκάλια και χοροί. Χιλιάδες ντόπιοι και ξένοι παρακολουθούσαν τους εορτασμούς (Δήμος Αμμοχώστου 2018).

Ο δήμος Αμμοχώστου και άλλες οργανώσεις αναβίωσαν τον θεσμό της γιορτής του πορτοκαλιού στις ελεύθερες περιοχές. Το 2012 η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Αμμοχώστου. Προηγουμένως, το 2011, η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στο γήπεδο της «Ανόρθωσης Αμμοχώστου<sup>8</sup>» που βρίσκεται προσωρινά στη Λάρνακα.

Σύμφωνα με την έρευνα πεδίου, γίνονται προσπάθειες από την κοινότητα της Αχερίτου να αναλάβει τη διοργάνωση του «Φεστιβάλ Πορτοκαλιού».

Τα **Ανθεστήρια** ξεκίνησαν (1915) να γιορτάζονται στην Αμμόχωστο με πρωτοβουλία της διευθύντριας του Παρθεναγωγείου Βαρωσίων, Ελένης Χατζηπέτρου. Στους εορτασμούς αρχικά συμμετείχαν μαθητές και μαθήτριες που παρήλαυναν σε στολισμένα άρματα ή ανά ομάδες. Η ανταπόκριση των κατοίκων ήταν μεγάλη και η γιορτή τέθηκε υπό την προστασία των Δημοτικών αρχών. Οι εορτασμοί διοργανώνονταν κάθε Άνοιξη, συμβολίζοντας την αναγέννηση της φύσης. Τα ανθοστολισμένα άρματα ήταν εμπνευσμένα από τη μυθολογία και την επικαιρότητα, γινόταν αναπαράσταση της Πομπής των Παναθηναίων, με συνοδεία φιλαρμονικών και ελληνικούς χορούς και τραγούδια.

Στο Παραλίμνι η γιορτή των Ανθεστηρίων έγινε για πρώτη φορά τον Μάιο του 1990, ενώ από τον Μάιο του 2015, πραγματοποιείται κατά μήκος της οδού Πρωταρά. Γίνεται παρέλαση πολιτιστικών συνόλων, οργανισμών, αθλητών και άλλων ομάδων ντυμένων στα λευκά, με ανθοστολισμένα άρματα. Η πριγκίπισσα της Άνοιξης, συνοδεύει το άρμα του Δήμου, η οποία με το άναμμα της ιερής φλόγας σηματοδοτεί την έναρξη των εκδηλώσεων, διεξάγονται τα Παναθήνια και άλλες μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις.

---

<sup>8</sup> Με αφορμή τα εκατό χρόνια από την ίδρυση της αμμοχωστιανής ομάδας

Η **Γιορτή του Κατακλυσμού**<sup>9</sup> ήταν μεγάλη εκδήλωση με τριήμερο καλλιτεχνικό πρόγραμμα (την Κυριακή της Πεντηκοστής και τη Δευτέρα του Αγίου Πνεύματος) στην παραλία και με φαντασμαγορική παρέλαση των τραγουδιστών με βαρκαρόλες το βράδυ. Μαζεύονταν στην παραλία (Γλώσσα) όπου γίνονταν αγώνες κολύμβησης και καταδύσεων, ενώ τα βράδια διεξάγονταν μουσικοχορευτικοί αγώνες αλλά και διαγωνισμοί με «τσιατιστά» (Κλεόπα 2015: 487-601).

Από το 1977, η γιορτή διοργανώνεται προσωρινά από τον δήμο Παραλιμνίου μέχρι την απελευθέρωση της Αμμοχώστου. Τη Δευτέρα του Κατακλυσμού η πρωινή λειτουργία τελείται στο παρεκκλήσι της Αγίας Τριάδας, όπου ο ιερέας μετά τη λειτουργία ρίχνει τον σταυρό στη θάλασσα και ευλογεί το νερό. Η γιορτή του κατακλυσμού συνδυάζει τη μουσική και τα τραγούδια του χθες και του σήμερα. Την Κυριακή του Κατακλυσμού, πραγματοποιείται μεγάλη συναυλία με δημοφιλή καλλιτέχνη στη θάλασσα του FigTreeBay.

## 5.4 Θρησκευτικά Πανηγύρια

Τα πανηγύρια είναι σημαντικό θρησκευτικό και κοινωνικό γεγονός μέχρι σήμερα, αφού διασώζουν τον πολιτισμό και τον τρόπο ζωής των κατοίκων. Είναι σημείο συνάντησης των κατοίκων όπου έχουν την ευκαιρία να κοινωνικοποιηθούν και να αγοράσουν είδη διατροφής, παραδοσιακά διακοσμητικά σκεύη και εργαλεία από πλανόδιους πωλητές.

Με ευλάβεια εορτάζονται οι Πολιούχοι Άγιοι των οικισμών και στα ποικίλα ξωκλήσια της περιοχής (Πίνακας 4). Ιδιαίτερα σημαντική είναι η Πανήγυρις στη Μονή Αγίου Κενδέα<sup>10</sup>. Το «Παναΰριν τ' Άη Γιωρκού»<sup>11</sup> στο Παραλίμνι κατά τη διάρκεια του οποίου αναβιώνουν παραδοσιακά έθιμα και δρώμενα που γίνονταν στην περιοχή ([unesco.org.cy](http://unesco.org.cy)). Ενώ ιδιαίτερα δημοφιλές είναι το πανηγύρι της Ελιάς ή αλλιώς Κυριακή των Βαΐων στη Σωτήρα που μεταφέρθηκε προσωρινά από τον Άγιο Μέμνων Αμμοχώστου (Πίνακας 8).

---

<sup>9</sup> Η γιορτή του Κατακλυσμού, το παλαιό έθιμο, από την αρχαιότητα - όπου η θάλασσα, κατά τον Ευριπίδη στην Ιφιγένεια εν Ταύροις, «κλύζει πάντα τ' ανθρώπων τα κακά» - την Παλαιά Διαθήκη και την κυπριακή λαογραφία, που το συνδέει με τη θεά Αφροδίτη (Κλεόπα 2015: 486).

<sup>10</sup> Δεύτερη μεγαλύτερη πανήγυρις που γίνεται στην Κύπρο μετά από αυτή του Αγίου Κυπριανού στη Μοσφιλωτή

<sup>11</sup> Το πανηγύρι εγγράφηκε στον κατάλογο άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της Ουνέσκο, το 2018.

# Κεφάλαιο 6

## Καταγραφή Φυσικού και Ανθρωπογενούς Κεφαλαίου

Τα βασικά χαρακτηριστικά της ελεύθερης Αμμοχώστου είναι το φυσικό περιβάλλον (ακτές, φύση) και η πλούσια πολιτιστική κληρονομιά (εκκλησίες, μνημεία, μουσεία και άλλες πολιτιστικές υποδομές).



Χάρτης 2 Τουριστικός Χάρτης: Αξιοθέατα επαρχίας Αμμοχώστου. Πηγή: [www.cna.org.cy](http://www.cna.org.cy)

## 6.1 Φυσικό Περιβάλλον

Το φυσικό περιβάλλον είναι πόλος έλξης για τους επισκέπτες. Οι παραλίες στην ακτογραμμή της Αμμοχώστου είναι άξιες αναφοράς, προσθέτουν στην ομορφιά της και κατέχουν καθοριστική θέση στα κίνητρα των επισκεπτών. Τα καθαρά, καταγάλανα νερά και οι χρυσές αμμουδιές την κάνουν να ξεχωρίζει. Οι 23 από τις 61 παραλίες που πήραν γαλάζια σημαία<sup>12</sup> στην Κύπρο, το 2018, ανήκουν στην ελεύθερη Αμμόχωστο (Φιλελεύθερος, 2018) (Παράρτημα Α\_8).

Η φυσική ομορφιά της περιοχής φανερώνεται μέσα από τη συμπερίληψη έξι σημείων στο πανευρωπαϊκό δίκτυο προστασίας Natura 2000/Φύση 2000.

Πίνακας 1: Δίκτυο Νατούρα

Δίκτυο Natura 2000, Τόποι Κοινοτικής Σημασίας/Ειδικές Ζώνες Διατήρησης & Ζώνες Ειδικής Προστασίας	
Περιοχή Δικτύου	Κωδικός
Εθνικό Δασικό Πάρκο Ποταμός Λιοπετρίου <sup>13</sup>	CY3000001
Μέρος της περιοχής Κάβο Γκρέκο	CY3000005
Λίμνη Παραλιμνίου	CY3000008
Θαλάσσια Περιοχή Νησιά	CY3000006
Φράγμα Άχνας	CY3000007
Περιοχή Αγίας Θέκλας - Λιοπέτρι	CY3000009
Τμήμα Περιβάλλοντος	Ιδία Επεξεργασία

Ο **Ποταμός Λιοπετρίου** εκβάλλει στη θάλασσα, δημιουργεί φυσικό φιόρδ και χρησιμοποιείται ως αλιευτικό καταφύγιο. Έχει μήκος 600 περίπου μέτρα και πλάτος από 10-25 μέτρα. Στο σημείο όπου ανοίγει ο ποταμός υπάρχει ένας φάρος, ενώ στην περιοχή ανοργάνωτη παραλία. Το τοπίο είναι βραχώδες με φυσική ομορφιά και άγρια βλάστηση. Η περιοχή διοικητικά υπάγεται στο Λιοπέτρι, με ένα μικρό μέρος να βρίσκεται στα όρια της Σωτήρας (Ευθυμίου 2018, Νικολάου 2018).

<sup>12</sup> Τα κριτήρια είναι η καθαρότητα των νερών, η ασφάλεια και η ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρονται

<sup>13</sup> Βρίσκεται σε διαδικασία κήρυξης

Τροχόσπιτα/παράγκες έχουν καταλάβει το δασύλλιο από ακακίες και δημιουργούν κακή εντύπωση στον επισκέπτη. Η εκδίωξη των καταληψιών είναι απαραίτητη για να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην ολότητά του χώρου (Χρυσάνθου, 2016). Σύμφωνα με περιβαλλοντική μελέτη η παρούσα κατάσταση του ποταμού υφίσταται συνεχή υποβάθμιση λόγω των αυθαίρετων κατασκευών, τη ρύπανση από την ανεξέλεγκτη επιδιόρθωση/συντήρηση βαρκών, την απόρριψη επικίνδυνων και μη αποβλήτων και άλλων αυθαιρεσιών (Ευθυμίου, 2018).

Το εθνικό πάρκο του **Κάβο Γκρέκο** βρίσκεται στο νοτιοανατολικότερο άκρο της Κύπρου αλλά και της Ευρώπης, ανάμεσα σε Αγία Νάπα και Παραλίμνι, με έκταση 385 εκτάρια. Οι απότομοι βράχοι, οι υποθαλάσσιες χαράδρες και σπηλιές αλλά και η θαμνώδης βλάστηση συνθέτουν ένα μοναδικό τοπίο.

Στην περιοχή υπάρχουν μονοπάτια της φύσης<sup>14</sup>

- Μονοπάτι Κόννοι - Σπηλιά του Κύκλωπα (κυκλικό)
- Μονοπάτι Κάβος (κυκλικό)
- Μονοπάτι Προφήτης Ηλίας – Κόννοι (γραμμικό)
- Μονοπάτι Άγιοι Ανάργυροι (κυκλικό)
- Μονοπάτι Παναγιά – Άγιος Ιωάννης (γραμμικό)
- Μονοπάτι Άγιοι Ανάργυροι – Θαλασσινές Σπηλιές (γραμμικό)
- Μονοπάτι Παναγιά – Άγιοι Σαράντα (γραμμικό)
- Μονοπάτι Κόννοι – Άγιοι Ανάργυροι (γραμμικό)
- Μονοπάτι Θαλασσινές Σπηλιές (κυκλικό)

Σημεία αναφοράς της περιοχής είναι: η σπηλιά του Κύκλωπα, οι θαλασσινές σπηλιές (ή αλλιώς Παλάτια), η Καμάρα του Κόρακα και το «Γλυπτό των Πουλιών», σημείο όπου γίνεται η πρώτη ανατολή της Ευρώπης ([www.visitcyprus.com](http://www.visitcyprus.com)).

Η **Λίμνη Παραλιμνίου** είναι φυσική εποχιακή λίμνη, έχει έκταση πέντε τετραγωνικά χιλιόμετρα και βρίσκεται στα όρια των Δήμων Παραλιμνίου, Δερύνειας και Σωτήρας. Κατά τη χειμερινή περίοδο εμπλουτίζεται, ενώ τη θερινή αποξηραίνεται. Φιλοξενεί

---

<sup>14</sup> Τμήμα του μονοπατιού «Άγιοι Ανάργυροι – Θαλασσινές Σπηλιές» είναι μέρος της Πολιτιστικής Διαδρομής Αφροδίτη και συνδέει τον χώρο με την παράδοση της ύπαρξης ιερού στην περιοχή. Ενώ ένα από τα μονοπάτια είναι τμήμα του Ευρωπαϊκού Μονοπατιού Μεγάλης Απόστασης E4, από Κύπρο στο Γιβραλτάρ (που επανασχεδιάζεται στην Κύπρο)

σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, με σημαντικότερο το προστατευόμενο μη δηλητηριώδες, κυπριακό νερόφιδο που συναντάται σε τρεις περιοχές στην Κύπρο με τον μεγαλύτερο πληθυσμό να ζει στη λίμνη Παραλιμνίου<sup>15</sup>.

Η περιοχή έχει υποβαθμιστεί σημαντικά λόγω της ανεξέλεγκτης οικιστικής ανάπτυξης στις όχθες της λίμνης, που ανήκει σε ιδιώτες για αυτό δεν υπάρχει προστασία και διαχείρισή της. Η πρόσβαση στην λίμνη είναι ανεξέλεγκτη και οδηγεί το νερόφιδο στα πρόθυρα της εξαφάνισης (Βικιπέδια 2018).

Η περιοχή **Αγία Θέκλα - Λιοπέτρι**, είναι μικρότερη από 100 εκτάρια, αποτελείται από βραχώδεις ακτές και από αμμώδεις παραλίες. Καθορίστηκε ως μια από τις δύο περιοχές για τη διαχείριση του Βραχοπλουμιδιού, που στην Ευρώπη θεωρείται προς εξαφάνιση.

Στα όρια με την Αγία Νάπα αναγείρεται η μαρίνα Αγίας Νάπας που θα επιφέρει αρνητικές και μη αναστρέψιμες επιπτώσεις. Παράλληλα, γίνονται έργα για διαμόρφωση και εκμετάλλευση παραλιών. Οι ενέργειες αυτές επιδρούν αρνητικά και απογυμνώνουν την παραλία από το φυσικό της «άγριο» περιβάλλον (Παπαευτυχίου 2013).

Το **Φράγμα Άχνας**<sup>16</sup> είναι χωρητικότητας 6,8 ΕΚΜ<sup>17</sup> και κατασκευάστηκε το 1988 για αρδευτικούς σκοπούς. Στις παρυφές του Φράγματος υπάρχει βλάστηση, καλαμιώνες και διάφοροι θάμνοι, είναι ένας σημαντικός υγροβιότοπος όπου διαχειμάζουν σπάνια είδη πουλιών και ψαριών (Κωνσταντίνου 2015).




---

<sup>15</sup> Λόγω των έντονων βροχοπτώσεων, τον χειμώνα του 12/2018 – 2/2019 και των αποθεμάτων νερού η περιοχή έγινε πόλος έλξης λόγω και των φλαμίνγκο που ενδήμησαν στην περιοχή.

<sup>16</sup> Σε κοντινή απόσταση από το Φράγμα υπάρχει Πάρκο Γαϊδουριών, είναι τουριστική ατραξιόν ειδικά σε Ρώσους τουρίστες οι οποίοι με επίβλεψή κάνουν τον γύρο του φράγματος πάνω στα συμπαθέστατα ζώακια. Το πάρκο είναι κλειστό κατά τους χειμερινούς μήνες.

<sup>17</sup> εκατομμύρια κυβικά μέτρα

Πίνακας 2: Σημεία Φυσικού Ενδιαφέροντος

Περιοχή Δικτύου: Φωτογραφία	Χαρακτηριστικά
 <p data-bbox="237 815 933 846">Εικόνα 1: Ποταμός Λισπετρίου Πηγή:www.nisoskypros.com</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>+ Φυσικό φιόρδ</li> <li>+ Ανήκει στη ΖΕΠ (Ζώνη Ειδικής Προστασίας για τα Άγρια Πτηνά)</li> <li>- Τροχόσπιτα/παράγκες έχουν καταλάβει τον χώρο</li> <li>- Ρύπανση λόγω της επιδιόρθωσης βαρκών</li> <li>- Απόρριψη επικίνδυνων και μη αποβλήτων</li> </ul>
 <p data-bbox="237 1290 833 1321">Εικόνα 2: Κάβο Γκρέκο Πηγή:www.visitcyprus.com</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>+ Εθνικό δασικό πάρκο</li> <li>- Απόρριψη σκυβάλων</li> </ul>
 <p data-bbox="237 1742 928 1774">Εικόνα 3: Λίμνη Παραλιμνίου Πηγή:www.vantagemag.com</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>+ Φυσική εποχιακή λίμνη</li> <li>+ Χλωρίδα και πανίδα</li> <li>+ Κυπριακό νερόφιδο</li> <li>- Ανεξέλεγκτη οικιστική ανάπτυξη, (ιδιωτική γη)</li> <li>- Ανεξέλεγκτη πρόσβαση</li> </ul>





Εικόνα 4: Φράγμα Άχνας Προσωπική συλλογή

- + Υγροβιότοπος
- + Ανήκει στη ΖΕΠ
- Απόρριψη σκυβάλων



Εικόνα 5: Αγία Θέκλα-Λιοπέτρι Πηγή: [www.reclaimthesea.org](http://www.reclaimthesea.org)

- + Βραχώδεις ακτές και αμμώδεις παραλίες
- + Ανήκει στη ΖΕΠ (Βραχοπλουμίδι)
- Έντονοι ρυθμοί δόμησης
- Διαμόρφωση και εκμετάλλευση παραλιών εντός περιοχής ΖΕΠ
- Προγραμματιζόμενο έργο της μαρίνας θα επιφέρει αρνητικές και μη αναστρέψιμες επιπτώσεις.

### 6.1.1 Άλλα Σημεία

Ο εκδρομικός χώρος **Άγιος Αντώνιος**, βρίσκεται στα νοτιοανατολικά υψώματα της Σωτήρας. Πήρε το όνομά του από την ομώνυμη εκκλησία που βρίσκεται πλησίον. Πρόκειται για ερημική τοποθεσία με θαμνώδη βλάστηση και πεύκα. Στο σημείο υπάρχει μικρός εκδρομικός χώρος, κατάλληλος για 100 άτομα. Την Καθαρά Δευτέρα ο συγκεκριμένος χώρος χρησιμοποιείται από πλήθος κόσμου για να κόψουν την μούττη της Σαρακοστής (Δήμος Σωτήρας 2018).

Ο **Παραλιακός Πεζόδρομος του Πρωταρά** έχει έκταση τεσσάρων χιλιομέτρων, ενώνει την περιοχή Περνέρα με την Παραλία FigTree Bay και το αλιευτικό καταφύγιο Αγίου Νικολάου με την παραλία Λούμα. Αποτελείται από ξύλινο δάπεδο και προσφέρει τη δυνατότητα στον επισκέπτη να περπατήσει δίπλα στη θάλασσα. Παρέχεται εύκολη πρόσβαση σε παραλίες που δεν ήταν εύκολο προηγουμένως. Κατά μήκος του πεζόδρομου υπάρχουν υποδομές: μικρές πλατείες με κιόσκια, παγκάκια και παιδικές χαρές, όπου οι επισκέπτες μπορούν να ξεκουραστούν και να απολαύσουν την θάλασσα (Δήμος Παραλιμνίου 2018, Δήμος Αγίας Νάπας 2018).

Το **Λιμανάκι Αγίας Νάπας** αποτελείται από υπαίθριο θέατρο, πίδακες και πλακόστρωτα μονοπάτια και εστιατόρια. Οι ψαρόβαρκες προσδίδουν μια ήρεμη ατμόσφαιρα στο τοπίο (Δήμος Αγίας Νάπας 2019).

Οι **ανεμόμυλοι** είναι το σήμα κατατεθέν της επαρχίας Αμμοχώστου, πριν ένα αιώνα οι αγρότες της περιοχής καλλιεργούσαν, αξιοποιώντας την αιολική ενέργεια για την άντληση νερού. Οι αγρότες αντλούσαν νερό από τα πηγάδια/διατρήσεις για αρδευτικούς σκοπούς. Οι δεξαμενές που βρίσκονται στα χωράφια γέμιζαν με νερό για το πότισμα των καλλιεργειών. Μετά από απόφαση του δήμου Παραλιμνίου, το 2015, επιδιορθώθηκαν σταδιακά κατεστραμμένοι ανεμόμυλοι εξαιτίας των καιρικών συνθηκών ή της παρόδου του χρόνου (Παυλικκός 2017).

## 6.2 Εκκλησίες

Τα θρησκευτικά μνημεία μαρτυρούν τον πολιτιστικό και ιστορικό πλούτο της εποχής που δημιουργήθηκαν. Οι αρχαίες και νεότερες εκκλησίες, μαρτυρούν τη θρησκευτική παράδοση της επαρχίας.

### 6.2.1 Αρχαίες εκκλησίες

Σύμφωνα με το Τμήμα Αρχαιοτήτων, το 2018, ανακηρύχθηκαν 26 εκκλησίες στον κατάλογο μνημείων της περιοχής. Κατά τις περιόδους της Φραγκοκρατίας – Ενετοκρατίας, τον 13ο -16ο αιώνα άκμασε η περιοχή και κτίστηκαν Βυζαντινοί ναοί με τρούλο, διάσπαρτοι σε όλη την επαρχία (Πίνακας 9).

Η Σωτήρα είναι η «βυζαντινή κωμόπολη» της επαρχίας, όπου υπάρχουν τρεις εκκλησίες του 12ου αιώνα, Αγίου Γεωργίου, Παναγίας και Αγίου Θεοδώρου Στρατηλάτου στην περιοχή Χορταριά<sup>18</sup>. Οι εκκλησίες Αγίου Μάμα και Μεταμορφώσεως του Σωτήρος βρίσκονται στο κέντρο του οικισμού. Το Τμήμα Αρχαιοτήτων ανέλαβε την ανασκαφή του ναού της Μεταμόρφωσης, όπου προϋπήρχε παλαιοχριστιανική βασιλική με ψηφιδωτό δάπεδο, της οποίας τα θεμέλια χρησιμοποιήθηκαν σε βυζαντινό ναό του 16ου αιώνα.

### 6.2.2 Νεότερες εκκλησίες

Στην ακτογραμμή της επαρχίας υπάρχουν γαλανόλευκα ασβεστωμένα εξωκλήσια με έντονο το νησιώτικο στοιχείο. Το φυσικό περιβάλλον είναι εξίσου σημαντικό με το θρησκευτικό κίνητρο, για ντόπιους και ξένους επισκέπτες. Ξεκινώντας βορειοανατολικά και καταλήγοντας προς τα νότια βρίσκονται στον Πρωταρά, το εξωκλήσι της Αγίας Τριάδας και του Άγιου Νικόλαου. Στην περιοχή Κάβο Γκρέκο βρίσκεται το εκκλησάκι των Αγίων Αναργύρων, κάτω από το οποίο βρίσκεται σπηλιά με αγίασμα όπου η πρόσβαση γίνεται μέσω ενός μονοπατιού από σκαλιά. Η εκκλησία Αγίας Θέκλας βρίσκεται στα όρια των δήμων Αγίας Νάπας και Σωτήρας ενώ οι ακολουθίες γίνονται από το ιερατείο της Σωτήρας. Οι δήμοι δηλώνουν ότι ανήκει στην περιφέρειά τους, αφού μαρτυρίες αναφέρονται σε αρχαιολογικό πλούτο της «ακτής». Στον ίδιο χώρο υπάρχει τάφος λαξευμένος σε πέτρα, σε σχήμα διπλού σταυρού, που πιθανολογείται ότι ήταν μικρός υπόγειος Ναός πριν εγκαταληφθεί.

Στο κέντρο του Παραλιμνίου, βρίσκεται η μεγαλύτερη εκκλησιαστική πλατεία της Κύπρου που περιλαμβάνει τρεις εκκλησίες, δύο αφιερωμένες στον Άγιο Γεώργιο και μια αρχαία βυζαντινή εκκλησία αφιερωμένη στην Αγία Άννα. Το γραφικό εκκλησάκι των **Αγίων Σαράντα**<sup>19</sup>, ξεπροβάλλει λαξευμένο στα βράχια. Η πρόσβαση στο μοναστήρι γίνεται διά μέσου ενός μονοπατιού στη δασική περιοχή Φανού.

Το πετρόκτιστο ξωκλήσι του **Προφήτη Ηλία** βρίσκεται έξω από την καρδιά της τουριστικής περιοχής Πρωταρά. Είναι κτισμένο πάνω σε ένα γρανιτένιο λόφο με σχεδόν κάθετες πλευρές, δίνοντας την εντύπωση ότι πρόκειται για ακρόπολη της περιοχής. Το

---

<sup>18</sup> Ο στρατός έχει αποθήκες όπλων και πυρομαχικών στην περιοχή Χορταριά και γίνονται προσπάθειες να απομακρυνθούν, σύμφωνα με τον π. Γεώργιο.

<sup>19</sup> Σύμφωνα με την βρετανική εφημερίδα Daily Mail, εντάσσεται στις 20 πιο παράξενες εκκλησίες του κόσμου.

1984 το παρόν κτίσμα αντικατάστησε ένα μικρό εξωκλήσι βυζαντινού ρυθμού. Η θέα από τον λόφο προς τα βόρεια είναι η κατεχόμενη γη. Η πρόσβαση γίνεται με μια απότομη πέτρινη σκάλα από 153 σκαλοπάτια (Δήμος Παραλιμνίου 2018). Τα στολισμένα δέντρα με πολύχρωμες κορδέλες κατά τη διάρκεια της διαδρομής προκαλούν εντύπωση. Πρόκειται για τάματα καθολικών τουριστών, που μνημονεύουν κάποιον δικό τους, δένοντας μια κορδέλα πάνω στο δέντρο. Δεν είναι τοπικό έθιμο αλλά ένα φαινόμενο που παρατηρήθηκε με την ανάπτυξη του τουρισμού (Τσικούρα 2017).

Στο Δασάκι Άχνας βρίσκεται ένα **Εκκλησάκι - Μνημείο του αγώνα του 1974**, προς τιμήν του Αγίου Δημητρίου, προστάτη των προσφύγων. Το εκκλησάκι είναι γλυπτό σε σχήμα αντίσκηνου, μέσα υπάρχουν αγάλματα που συμβολίζουν τους πρόσφυγες της τουρκικής εισβολής. Θυμίζει στους κατοίκους την αρχή της προσφυγιάς, όταν έστησαν ένα αντίσκηνον για εκκλησία και το καμπαναριό πάνω σε ένα πεύκο (Χρυσάνθου 2016).

### 6.2.3 Μοναστήρια

Στην ελεύθερη Αμμόχωστο υπάρχουν δύο μοναστήρια. Η Ιερά Μονή Αγίας Νάπας είναι ανενεργό ενετικό μοναστήρι του 15ου αιώνα. Η αιωνόβια συκομουριά που βρίσκεται μπροστά στη νότια πύλη πιστεύεται ότι είναι πάνω από 600 ετών. Στα άμεσα σχέδια (εντός του 2020) είναι η δημιουργία μουσειακού χώρου όπου θα περιλαμβάνονται αμφορείς της αρχιεπισκοπικής συλλογής και εικόνες από κατεχόμενες εκκλησίες. Η λειτουργία μεταπτυχιακού ινστιτούτου για την ιστορία και μελέτη των λαών της Μέσης Ανατολής, με την Κύπρο να λειτουργεί ως σύνδεσμος Ανατολής και Ευρώπης. Η δημιουργία βιβλιοθήκης, διοργάνωση και φιλοξενία διεθνών συνεδρίων που αναμένεται να δώσουν διεθνή χαρακτήρα στην περιοχή και στο νησί (Ζαννέττου 2019).

Η Ιερά Μονή Αγίου Κενδέα είναι ενεργό γυναικείο μοναστήρι που βρίσκεται παρά την κοινότητα Αυγόρου. Οι δύο μονές διοικούνται από την Ιερά Μητρόπολη Κωνσταντίας-Αμμοχώστου<sup>20</sup>.

---

<sup>20</sup> Όπως ανέφερε ο π. Επιφάνειος έχουν εγκριθεί οι άδειες για να γίνει τρίτο μοναστήρι στην περιοχή Αγίων Σαράντα, στο Παραλίμνι.



Εικόνα 6: Μοναστήρι Αγίας Νάπας  
Προσωπική Συλλογή



Εικόνα 7: Συκομουριά  
Προσωπική Συλλογή

## 6.3 Μνημεία

Σύμφωνα με το Τμήμα Αρχαιολογίας (Πίνακας 10) σημεία αρχαιολογικού ενδιαφέροντος είναι οι Χώροι και Κατάλοιπα Αρχαίων Οικισμών και Νεκροταφεία της Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής Περιόδου, το Μοναστήρι Αγίας Νάπας κ.ά. (Παράρτημα Α\_9).

Ο οικισμός Νησιά, στον Πρωταρά είναι ο μεγαλύτερος οικισμός της Νεολιθικής περιόδου που βρέθηκε μέχρι σήμερα στην επαρχία Αμμοχώστου. Εντάσσεται στη Νεολιθική Κεραμική περίοδο γύρω στο 5200-4800π.Χ. Βρίσκεται στη κορυφή ενός λοφίσκου, στα ανατολικά υπάρχει βραχώδης ακτή και στα βορειοδυτικά ο ποταμός, Λομπαρδί. Πρόκειται για κλειστό αρχαιολογικό χώρο, με έκταση 3250 τ.μ., όπου κατά τις ανασκαφές αποκαλύφθηκαν σαράντα κατοικίες ([www.bigcyprus.com.cy](http://www.bigcyprus.com.cy)).



Εικόνα 8: Τρισδιάστατη εικόνα οικισμού Νησιά

Πηγή: [www.bigcyprus.com.cy](http://www.bigcyprus.com.cy)



Εικόνα 9: Οικισμός Νησιά

Πηγή: [www.bigcyprus.com.cy](http://www.bigcyprus.com.cy)

## 6.4 Μουσεία

Τα μουσεία είναι φορείς πολιτισμού που αποτυπώνουν την ιστορία και λαογραφία του νησιού. Σημαντικής αξίας είναι το Δημοτικό Μουσείο ΘΑΛΑΣΣΑ και το Πάρκο Γλυπτικής στην Αγία Νάπα. Στα χωριά της περιοχής υπάρχουν μικρά Μουσεία Λαϊκής Τέχνης, Εκκλησιαστικά και Εθνογραφικά.

### 6.4.1 Θεματικά Μουσεία

Το **Μουσείο «Θάλασσα»** (2005) βρίσκεται στο κέντρο της Αγίας Νάπας με έκτασή 3.600 τ.μ.. Στεγάζεται σε ένα τριώροφο κτήριο, κατασκευασμένο από τεχνητό οξειδωμένο μέταλλο, μάρμαρο και ξύλο. Είναι μοναδικό, τα εκθέματά του τονίζουν τον σημαντικό ρόλο της θάλασσας στην ιστορία της Κύπρου.

Το κυριότερο έκθεμα είναι το πιστό αντίγραφο του αρχαίου ναυαγίου «Κυρήνεια II». Το αυθεντικό ναυάγιο βρίσκεται στο κατεχόμενο κάστρο της Κερύνειας. Στον χώρο προβάλλεται ντοκιμαντέρ όπου παρουσιάζονται οι διαδικασίες ανασκαφών και συντήρησης του αρχαίου ναυαγίου. Το «Μουσείο Θάλασσα» περιλαμβάνει παλαιοντολογικά ευρήματα, γεωλογικά εκθέματα και οστά πυγμαίων ελεφάντων και ιπποπόταμων της Κύπρου. Επίσης υπάρχουν εκθέματα, ηλικίας έως εκατό εκατομμύρια χρόνια, από απολιθωμένους θαλάσσιους οργανισμούς και ζώα και ταριχευμένα θαλάσσια ζώα και οργανισμούς.

Διεξάγονται πολιτιστικές περιοδικές εκθέσεις, σεμινάρια, διαλέξεις και εργαστήρια ενώ στο υπαίθριο αμφιθέατρο φιλοξενούνται μουσικές και χορευτικές παραστάσεις.

Το **Πάρκο Γλυπτικής** είναι το νέο σημείο αναφοράς στην Αγία Νάπα και το πρώτο στο είδος του στην ελεύθερη Αμμόχωστο. Η έκταση, 20,000τ.μ., είναι θαμνώδης με άγριο πέτρωμα. Η φυσική ομορφιά είναι απίστευτη με πανοραμική θέα στη θάλασσα. Το Παλαιοντολογικό Σπηλαίο των Ιπποπόταμων βρίσκεται πλησίον του.

Τον Νοέμβριο του 2013, άρχισε η τοπιοτεχνηση του χώρου με τη διοργάνωση των Συμποσίων Γλυπτικής (23 Απριλίου–10 Μαΐου 2014). Το Πάρκο αναμένεται να ολοκληρωθεί, μετά από διαδοχικά Συμπόσια, όπου καλλιτέχνες δημιουργούν επιτόπου

τα έργα τους, στα μόνιμα σημεία φιλοξενίας τους. Φιλοξενεί παραπάνω από 160 μικρά, μεγάλα και τεράστια γλυπτά, παγκοσμίου φήμης καλλιτεχνών.

Η γέφυρα «Αργώ» ενώνει το Πάρκο Γλυπτικής και το Πάρκο Κάκτων και Παχυφύτων, ολοκληρώθηκε τον Νοέμβριο του 2018, στο πλαίσιο της Α' Φάσης του 6ου Διεθνούς Συμποσίου Γλυπτικής.

Το **Μεσογειακό Πάρκο Ξηρών Φυτών και Κάκτων** Αγίας Νάπας, έχει έκταση σαράντα στρέμματα. Φιλοξενεί πάνω από τριακόσια είδη κάκτων και παχύφυτων με τον συνολικό αριθμό να ξεπερνά τις δώδεκα χιλιάδες φυτά.

Το **Μουσείο Μύλοι Χατζηγιώρκη** βρίσκεται στο Φρέναρος<sup>21</sup>. Παρουσιάζεται η πορεία της αλευροποιίας μέσα στον χρόνο, η διαδικασία της σποράς, του θερισμού και της άλεσης αλεύρου. Παρουσιάζεται το παραδοσιακό ζύμωμα και φούρνισμα του ψωμιού κατά τον 19ο–20ο αιώνα στην Κύπρο. Καταγράφεται η τοπική παραδοσιακή κληρονομιά και τα σύγχρονα μηχανήματα. Δεν είναι χώρος όπου εκτίθενται «μουσειακά» τα εργαλεία αλλά προωθείται η γνωριμία και η επαφή του επισκέπτη με τη δημιουργία ψωμιού (Παυλικκάς, 2019).

#### 6.4.2 Λαογραφικά μουσεία

Το **Αγροτόσπιτο** βρίσκεται στην Κεντρική Πλατεία της Αγίας Νάπας όπου απεικονίζεται πιστά ένα παραδοσιακό αγροτικό σπίτι, περιλαμβάνονται παραδοσιακός οικιακός και αγροτικός εξοπλισμός. Στο προαύλιό κατά τις τριήμερες εκδηλώσεις του Φεστιβάλ, γίνονται επιδείξεις παρασκευής παραδοσιακών εδεσμάτων. Γυναίκες της περιοχής δείχνουν στους επισκέπτες τον πατροπαράδοτο τρόπο παρασκευής χαλουμιών, μακαρονιών, ψωμιών, παλουζέ, ζιβανίας, σουτζιούκκου (Παυλικκάς, 2018).

Το **Μελέτιον Μουσείο** βρίσκεται στη Σωτήρα, λειτούργησε το 2008 και στεγάζεται σε παραδοσιακό κυπριακό σπίτι, κτίσμα του 1835. Στο μουσείο εκτίθενται νομίσματα, γραμματόσημα και άλλες θεματικές ενότητες σχετικές με την πανίδα της Κύπρου.

---

<sup>21</sup> Εντός της σύγχρονης αλευροβιομηχανίας «Σάββας Χατζηγιώρκης και Υιοί Λτδ»

Το **Παραδοσιακό Σπίτι** του Δήμου Παραλιμνίου είναι παραδοσιακό σπίτι του 19ου αιώνα. Τα εκθέματα σχετίζονται με την καθημερινότητα και τις ασχολίες των κατοίκων.

Το **Λαογραφικό Μουσείο**<sup>22</sup> βρίσκεται απέναντι από το **Υπαίθριο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Παραδοσιακών Επαγγελματιών (ΥΜΛΤΠΕ)** στη Δερύνεια. Σε ένα παλιό παραδοσιακό σπίτι εκτίθενται οικιακός εξοπλισμός και αγροτικά εργαλεία, αναπαριστώντας πιστά μια αγροτική οικογένεια. Στο ΥΜΛΤΠΕ περιλαμβάνονται χώροι παραδοσιακών επαγγελματιών (με εργαλεία και άλλα αντικείμενα) όπως Πελεκάνος/Επιπλοποιός, Τσαγγάρης/Σκαρπάρης/Ράφτης, Κωμοδρόμος/Σιδεράς, Κτίστης, Κουρέας, Ψαράς, περιβολάρης κ.λπ.

Το **Εθνογραφικό Μουσείο** στο Αυγόρου είναι διώροφο πετρόκτιστο αγροτόσπιτο του 1925, όπου εκτίθενται ξυλόγλυπτα έπιπλα του 18ου-19ου αιώνα, υφαντά, ενδυμασίες, είδη αργυροχοΐας και αγγειοπλαστικής. Στον χώρο εκτίθενται έργα του Κύπριου λαϊκού ζωγράφου Μιχάλη Κάσσιαλου και διοργανώνονται παραδοσιακές βραδιές, θεατρικές παραστάσεις.

### 6.4.3 Εκκλησιαστικά

Το **Εικονοφυλάκιο** βρίσκεται στο παρεκκλήσι Αγίου Γεωργίου στο κέντρο της Σωτήρας όπου εκτίθενται θρησκευτικοί θησαυροί, εικόνες (συμπεριλαμβάνεται εικόνα του Χριστού του 13ου αιώνα), ιερά σκεύη και κειμήλια (Ευαγγέλια, βιβλία Λειτουργίας) από τους ναούς του δήμου. Εκτίθεται επίσης, ένα ξύλινο τέμπλο του 16ου αιώνα, ένα από τα τρία που υπάρχουν στο νησί.

Το **Σκευοφυλάκιο** βρίσκεται στον ναό Αγίας Άννας (13ου αιώνα) στο κέντρο του Παραλιμνίου όπου εκτίθενται εικόνες του 16ου-19ου αιώνα, ιερά κειμήλια, βιβλία και εκκλησιαστικός εξοπλισμός. Στον ναό υπάρχουν τοιχογραφίες του 17ου αιώνα.

---

<sup>22</sup> Δωρεά του ζεύγους Βαρνάβα και Μαργαρίτας Χατζηλιασή, στη μνήμη των τριών παιδιών τους που πέθαναν σε νεαρή ηλικία.



#### 6.4.4 Εθνογραφικά

Το **Μνημείο Αγώνα ΕΟΚΑ**<sup>23</sup> **1955-1959** βρίσκεται στο Αυγόρου και δημιουργήθηκε το 1985. Ανεγέρθηκε στο σημείο όπου έπεσε/θυσιάστηκε ο πρώτος πεσόντας του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του 1955-59. Ο Μόδεστος Παντελή, πέθανε από ηλεκτροπληξία όταν επιχείρησε να κόψει ένα ηλεκτρικό καλώδιο υψηλής τάσης.

Στις 2 Σεπτεμβρίου του 1958, έγινε η «μάχη στον **Αχυρώνα Λιοπετρίου**», μια από τις σημαντικότερες μάχες της ΕΟΚΑ. Ο Αχυρώνας χαρακτηρίστηκε ως το «Νέο Χάνι της Γραβιάς», εκεί θυσιάστηκαν οι τέσσερις ήρωες του Αχυρώνα, Ανδρέας Κάρυος, Ηλίας Παπακυριακού, Φώτης Πίττα και Χρίστος Σαμάρας. Το σημείο όπου θυσιάστηκαν, μετατράπηκε σε χώρο εθνικού προσκυνήματος και στήθηκαν ανδριάντες των ηρώων (Πηγή: Συμβούλιο Ιστορικής Μνήμης Αγώνα ΕΟΚΑ).

Το **Εθνικό Ιστορικό Μουσείο** βρίσκεται στην Αγία Νάπα, ιδρύθηκε το 2016, η συλλογή του αποτελείται από εκθέματα ιστορικά κειμήλια και αντίκες που συνέλεγε στα ταξίδια του ο καπετάνιος ιδιοκτήτης τους Σέργιος Σεργίου. Η αίθουσα έχει έκταση 600 τετραγωνικά μέτρα και χωρίζεται σε δέκα ενότητες.

1. Καθημερινή ζωή της Κύπρου
2. Βυζαντινή περίοδος
3. Μεσαιωνική (Φραγκοκρατία-Ενετοκρατία)
4. Ελληνική Επανάσταση του 1821
5. Ο ατυχής πόλεμος του 1897, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, Α' και Β' Παγκόσμιοι Πόλεμοι
6. Εθνικοαπελευθερωτικός Αγώνας της ΕΟΚΑ
7. Τουρκοανταρσία και γεγονότα του 1964
8. Σύγχρονα όπλα
9. Θάλασσα
10. Μουσικά όργανα και παλαιά έπιπλα

Στο μουσείο εκτίθενται πιστά αντίγραφα από σημαντικά εκθέματα, όπως η σημαία των Κυπρίων εθελοντών του 1821, η χάρτα του Ρήγα και άλλα (Λοίζου, 2017).

---

<sup>23</sup> Η Εθνική Οργάνωσις Κυπρίων Αγωνιστών (ΕΟΚΑ) ήταν ελληνοκυπριακή, εθνικιστική οργάνωση που έδρασε κατά τη χρονική περίοδο 1955-1959

Το **Μουσείο Αγώνος ΕΟΚΑ 1955-59** στη Σωτήρα, έχει θολωτή στέγη με τσίγκους όπως τα κρατητήρια των Άγγλων. Στον χώρο εκτίθεται το φορητό με το οποίο δραπέτευσαν από τα Κρατητήρια της Πύλας τέσσερις κρατούμενοι στις 12 Μαρτίου 1958 και φωτογραφίες από τη δράση της ΕΟΚΑ.

## 6.5 Πολιτιστικές Υποδομές

Το **Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Αμμοχώστου**, κτίστηκε το 1998 στη Δερύνεια λίγα μέτρα από το συρματοπλεγμά. Φιλοξενεί αντικατοχικές παρουσιάσεις και ενημερωτικές ημερίδες σχετικές με το Κυπριακό Πρόβλημα. Λειτουργεί ταυτόχρονα ως πολιτιστικός φορέας για την ελεύθερη Αμμόχωστο, έχει στόχο να διατηρήσει άσβεστη τη μνήμη της Αμμοχώστου και του αγώνα για επιστροφή. Διατίθενται κιάλια οράσεως στους επισκέπτες για να αγναντέψουν την εγκαταλελειμμένη πόλη της Αμμοχώστου από το παρατηρητήριο που υπάρχει. Στον χώρο στεγάζεται μικρή φωτογραφική έκθεση (Δήμος Αμμοχώστου 2018).

Το **Περιβαλλοντικό Κέντρο του «Κάβο Γκρέκο»** (2016), περιλαμβάνει ενυδρεία που παρουσιάζουν τους θαλάσσιους οικοτόπους και ψάρια της περιοχής. Στον χώρο διεξάγονται ενημερωτικές διαλέξεις και εκθέσεις όπου παρουσιάζεται ο χερσαίος, θαλάσσιος και υποβρύχιος πλούτος της περιοχής. Το κτήριο είναι προσαρμοσμένο με το περιβάλλον, πρωτότυπο, σε αρχιτεκτονική σύλληψη και υλικά δόμησης συνδυάζοντας τοπική πέτρα και οξειδωμένο χάλυβα ([el.chooseyourcyprus.com](http://el.chooseyourcyprus.com)).

# Κεφάλαιο 7

## Αξιολόγηση της κατάστασης

Στον παρακάτω πίνακα της Ανάλυσης SWOT συγκεντρώνονται τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, ευκαιρίες και αδυναμίες για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο (Παράρτημα Α\_10).

Πίνακας 3

<b>ΔΥΝΑΜΕΙΣ</b>	<b>ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ</b>
Γεωγραφική θέση της Κύπρου	Γειτνίαση με πράσινη γραμμή
Ανατολικότερο σημείο της Ευρώπης	Ορφανοποίηση/αποκοπή από μητρόπολη
Μικρές αποστάσεις παράλια-ενδοχώρα	Έλλειψη παραδοσιακού πυρήνα,
Ήπιο κλίμα και ηλιοφάνεια	Συγκέντρωση τουριστικής υποδομής
Πλούσια αρχαιολογική κληρονομιά έντονη πολιτιστική δραστηριότητα	Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης πολιτιστικών και φυσικών πόρων
Επαναλαμβανόμενος τουρισμός (φεστιβάλ)	Έλλειψη καθαριότητας
Ποικιλόμορφο φυσικό περιβάλλον	Έλλειψη τοπικού σχεδιασμού και άναρχη δόμηση
Παραλίες με κρυστάλλινα νερά και χρυσή αμμουδιά	Έλλειψη αγροτουριστικών οικιών
Καλό οδικό δίκτυο	Μη επαρκή δρομολόγια, προς ενδοχώρα.

Υπαρξη υποδομών διαμονής, σίτισης	Αναγκαία η πεζοδρόμηση, ποδηλατόδρομοι
Δημιουργία Υφυπουργείου Τουρισμού	Εποχιακό τουριστικό προϊόν
Διεθνώς αναγνωρισμένος προορισμός Brand name: Αγία Νάπα - Πρωταράς	Μονοδιάστατη τουριστική εικόνα, (ήλιος – θάλασσα).
Εμπλουτισμός λόγω αξιοποίησης τοπικών/παραδοσιακών προϊόντων	Εξάρτηση του τουρισμού από δύο αγορές
Κυπριακή Φιλοξενία και αγνότητα πληθυσμού	Χαμηλή τουριστική δαπάνη εξαιτίας all inclusive, φθηνού τουρίστα
Η ενδοχώρα ως σημείο επαφής με τις παραδόσεις	Μη αυθεντικότητα του τουριστικού προϊόντος. Πανομοιότυπες πολιτιστικές υποδομές και εκδηλώσεις
Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών	Μη εξειδικευμένο προσωπικό και επιχειρηματίες
Υψηλό αίσθημα ασφάλειας	Καλύτερος συντονισμός, συνεργασία μεταξύ τοπικών αρχών τοπικών αρχών με Κυβέρνηση
<b>ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ</b> <span style="float: right;"><b>ΑΠΕΙΛΕΣ</b></span>	
Δημιουργία δικτύου διαχείρισης της φυσικής κληρονομιάς και πολιτιστικής κληρονομιάς.	Εύκολη προσέλευση τουριστών στα κατεχόμενα ίσως αυξήσει την τουριστική κίνηση προς τα κατεχόμενα.
Έντονη και αυξητική τάση της πολιτιστικής δραστηριότητας	Σύγκριση με τον αρχαιολογικό πλούτο στην κατεχόμενη Αμμόχωστο
Ανάκαμψη διεθνούς οικονομίας	Η έντονη ανάπτυξη προκαλεί πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον
Διεύρυνση τουριστικών αγορών	Γεωπολιτικές εξελίξεις στη Μέση Ανατολή
Αειφόρος τουριστική ανάπτυξη	Άνοδος ανταγωνιστικών αγορών
Αναζήτηση νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού	Ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού σε άλλες περιοχές της Κύπρου

Αυξημένη ζήτηση για αυθεντικές Εμπειρίες	Εξάρτηση τοπικής οικονομίας από τουρισμό
Συνεχής αναζήτηση εξειδικευμένων προτύπων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης	Κίνδυνος αντικατάστασης από παρόμοιους ανταγωνιστικούς προορισμούς
Ανάδειξη τοπικότητας για τουριστική ανάπτυξη	Εφησυχασμός, χωρίς ρίσκο των ντόπιων.
Λειτουργία στην Αμμόχωστο επιστημονικού και συνεδριακού κέντρου	Αύξηση τιμών οικοπέδων/σπιτιών. Αδυναμία ντόπιων να ανταποκριθούν στις υψηλές τιμές.
Δημιουργία Τουριστικής Σχολής	Επηρεάζεται η ταυτότητα της περιοχής.
Προετοιμασία για «πιθανόν» άνοιγμα της πόλης της Αμμοχώστου	

## 7.1 Δυνάμεις - Αδυναμίες

Στα πλεονεκτήματα της περιοχής, είναι η γεωγραφική της θέση. Η Κύπρος βρίσκεται στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, με την Αμμόχωστο να αποτελεί το ανατολικότερο σημείο της Ευρώπης. Το ήπιο κλίμα με την ηλιοφάνεια καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και οι μικρές αποστάσεις από τα παράλια στην ενδοχώρα καθιστούν την περιοχή ελκυστική στον επισκέπτη. Ο επισκέπτης σε πρώτο πλάνο ενδιαφέρεται να γνωρίσει τα τουριστικά θέρετρα, τις παραλίες με τα κρυστάλλινα νερά και τη χρυσή αμμουδιά. Η ενδοχώρα προσφέρει στους επισκέπτες τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με τον αυτόχθονα πολιτισμό. Η κοντινή απόσταση από τα τουριστικά θέρετρα συνέβαλε στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στην οικονομική ανάπτυξη των κατοίκων. Στον αντίποδα βρίσκεται η πολιτική κατάσταση που επικρατεί και η γειτνίαση με την πράσινη γραμμή, η αποκοπή από τη μητρόπολη είχε ως αποτέλεσμα την «ορφανοποίηση» της επαρχίας.

Στα πλεονεκτήματα περιλαμβάνεται η σημαντική πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής, ο πλούτος σε μουσεία, εκκλησίες και πολιτιστικές υποδομές. Παράλληλα, αξιέπαινη είναι η πολιτιστική προσφορά και οι επιλογές (φεστιβάλ και εκδηλώσεις) που προσφέρονται στους επισκέπτες καθόλη τη διάρκεια του χρόνου. Η πολιτιστική δραστηριότητα είναι έντονη και έχει αυξητική τάση, ελκύει νέους και επαναλαμβανόμενους τουρίστες. Η

εικόνα της επαρχίας αναβαθμίζεται και αναδεικνύεται εφόσον οι εκδηλώσεις λειτουργούν ως πόλος έλξης επισκεπτών όχι μόνο στα τουριστικά θέρετρα αλλά και στην ενδοχώρα (φεστιβάλ τοπικών προϊόντων). Οι ποικίλες εκδηλώσεις συμβάλλουν στην αναζωογόνηση της περιοχής και του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος.

Σε αντίθεση η άναρχη ανάπτυξη, συνεπεία της έλλειψης τοπικού σχεδιασμού δημιούργησε σε μια περιοχή ανεπτυγμένη κυρίως στα παράλια, χωρίς αγροτουριστικά καταλύματα. Η συγκέντρωση της τουριστικής υποδομής είχε ως αποτέλεσμα την άνιση τουριστική ανάπτυξη στην περιοχή. Παράλληλα υπήρξε «οικοδομικός οργανισμός, χωρίς όραμα» με αποτέλεσμα να χαθεί ο χαρακτήρας και ο παραδοσιακός πυρήνας της ευρύτερης περιοχής. Συνήγοροι ήταν η ανύπαρκτη διακόσμηση, η έλλειψη στυλ και οι διάσπαρτες φωτεινές επιγραφές NEON, που μολύνουν οπτικά το περιβάλλον. Το μοναδικό σημείο, ιδιαίτερης αρχαιολογικής σημασίας είναι ο κλειστός αρχαιολογικός χώρος «Νησιά», όπου γίνονται ανασκαφές.

Το ποικιλόμορφο φυσικό περιβάλλον με τη μοναδική χλωρίδα και πανίδα, η εύφορη γεωργική γη των Κοκκινοχωρίων αλλά και οι οργανωμένες παραλίες προσθέτουν στην αξία της περιοχής. Αρνητικό όμως σημείο είναι ο χαμηλός βαθμός αξιοποίησης των φυσικών πόρων που δυσχεραίνει την προβολή και ανάπτυξη της περιοχής. Η ελλιπής καθαριότητα, τα σκορπισμένα σκουπίδια και η ανομβρία προσθέτουν στην άσχημη εικόνα.

Στο συνολικό τουριστικό πακέτο περιλαμβάνονται οι μεταφορές, συνδέσεις και υποδομές. Οι κοντινές αποστάσεις στο νησί και η μικρή απόσταση από τον Διεθνή Αερολιμένα στη Λάρνακα, η σύνδεση με τον Αυτοκινητόδρομο Α3, το ανεπτυγμένο Οδικό Δίκτυο και η λεωφορειακή σύνδεση συμβάλλουν στη θετική εικόνα που αποκτά ο επισκέπτης. Οι υπηρεσίες στην περιοχή περιλαμβάνουν πλήθος ξενοδοχειακών μονάδων και καταλυμάτων στα τουριστικά θέρετρα και τουριστικών γραφείων πληροφόρησης. Πλήθος μονάδων εστίασης βρίσκεται τόσο στα τουριστικά θέρετρα όσο και διάσπαρτα ταβερνάκια στους γύρω οικισμούς. Η λεωφορειακή σύνδεση όμως είναι λειτουργική περισσότερο για τους εργαζόμενους παρά για τους επισκέπτες με περιορισμένες διαδρομές στην ενδοχώρα, που πρακτικά δεν εξυπηρετούν τους πολίτες με συνεπακόλουθο να θεωρείται αναγκαία η χρήση ιδιωτικού οχήματος.

Στα πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού είναι η δημιουργία Υφυπουργείου Τουρισμού μετά τη διάλυση του ΚΟΤ για ολοκληρωμένη τουριστική πολιτική. Η περιοχή φιλοξενεί δύο Brand name: Αγία Νάπα – Πρωταρά και είναι ένας διεθνώς αναγνωρισμένος προορισμός όπου είναι δυνατό να αναπτυχθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού για προσέλκυση τουριστών. Η επαρχία είναι σε θέση να ικανοποιήσει τις ποικίλες τάσεις και κίνητρα των επισκεπτών που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος δύναται να εμπλουτιστεί αξιοποιώντας τοπικά/παραδοσιακά προϊόντα.

Στα μειονεκτήματα είναι η αποκοπή της ενδοχώρας και η στροφή του οικονομικού μοντέλου στον τουρισμό και στα παράλια θέρετρα. Η εξάρτηση από τον ήλιο και τη θάλασσα είχε ως συνέπεια την μονοδιάστατη τουριστική εικόνα και τον ξεκάθαρα εποχικό χαρακτήρα μη αξιοποιώντας πλήρως τις δυνατότητες της περιοχής. Παράλληλα, η εξάρτηση από τις δύο αγορές Μεγάλη Βρετανία και Ρωσία, συνιστά επιρρεπές το τουριστικό προϊόν. Μεγάλο τμήμα της αγοράς είναι η νεολαία, που ενδιαφέρεται για τη νυκτερινή ζωή ιδιαίτερα στην Αγία Νάπα, με αρνητικές επιρροές όπως ναρκωτικά και ηχορύπανση. Υπάρχει χαμηλή τουριστική δαπάνη εξαιτίας του all inclusive και του φθηνού τουρίστα που ενδιαφέρεται για τον ήλιο και τη θάλασσα και όχι να γνωρίσει την περιοχή.

Εν τέλει, στα πλεονεκτήματα της περιοχής είναι η ευκαιρία που δίδεται στον επισκέπτη να επισκεφθεί την ενδοχώρα και να ζήσει την αγνή Κυπριακή Φιλοξενία, να γνωρίσει τις παραδόσεις και την κυπριακή νοοτροπία. Με ένα υψηλό αίσθημα ασφάλειας που δημιουργείται δικαιώνει τον προορισμό. Η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και επιχειρηματιών από την άλλη έχει ως συνεπακόλουθο την αισχροκέρδεια και την μειωμένη ποιότητα σε σχέση με την τιμή του προσφερόμενου προϊόντος.

## **7.2 Ευκαιρίες – Απειλές**

Θεωρείται ως ευκαιρία ο φυσικός και πολιτιστικός πλούτος της Αμμοχώστου που είναι αδιαμφισβήτητος, για αυτό και η δημιουργία δικτύου διαχείρισης τόσο της φυσικής κληρονομιάς όσο και της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι απαραίτητη. Ως απειλή θεωρείται η εύκολη προσέλευση των τουριστών στα κατεχόμενα, (Οδόφραγμα Δερύνειας) που πιθανόν να αυξήσει την τουριστική κίνηση στα κατεχόμενα με

αποτέλεσμα να χάνεται ξένο συνάλλαγμα. Ο αρχαιολογικός πλούτος είναι πολύ μεγαλύτερος στην κατεχόμενη Αμμόχωστο και αναπόφευκτα υπάρχει σύγκριση με την έλλειψη αρχαιολογικών χώρων στην ελεύθερη επαρχία. Η έντονη ανάπτυξη προκαλεί πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον και στον αρχιτεκτονικό χαρακτήρα της επαρχίας με συνεπακόλουθο τον προσανατολισμό σε οικονομικά και τουριστικά μοντέλα χωρίς ιδιαίτερο πολιτιστικό χαρακτήρα.

Ως ευκαιρία θεωρείται η ταχύτητα ανάκαμψης της διεθνούς οικονομίας και η συνεχώς αυξανόμενη τάση για ταξίδια σε νέους προορισμούς. Η διεύρυνση των τουριστικών αγορών και η προσέλκυση τουρισμού από άλλες χώρες εκτός των δημοφιλών δύναται να επανατοποθετηθεί τον πολιτισμό σε νέα βάση και να εξάγει την Κύπρο. Αντίθετα ως απειλές θεωρούνται οι γεωπολιτικές εξελίξεις στη μέση Ανατολή και η άνοδος ανταγωνιστικών γειτονικών αγορών όπως Αίγυπτο, Τουρκία, Ελλάδα, Λίβανο που επηρεάζουν την τουριστική ζήτηση. Επιπρόσθετα η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού σε άλλες περιοχές εντός ή εκτός της χώρας δημιουργεί προβάδισμα προσφοράς και ζήτησης σε αυτές.

Σημαντική ευκαιρία είναι η τάση για αειφόρο τουριστική ανάπτυξη, η αναζήτηση νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Η αυξημένη ζήτηση για αυθεντικές εμπειρίες σε σχέση με τη φύση και τον πολιτισμό λειτουργεί ως ευκαιρία για την Αμμόχωστο προσανατολιστεί στον πολιτισμό. Η συνεχής αναζήτηση διαφορετικών και εξειδικευμένων προτύπων βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης είναι ευκαιρία για την ανάδειξη της τοπικότητας με εργαλείο την ανάπτυξη παλιών επαγγελμάτων, την προβολή τοπικών προϊόντων και την αξιοποίηση του πρωτογενούς τομέα. Κακός οιωνός είναι η εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τον τουρισμό, και ελλοχεύει ο κίνδυνος το δίπολο «Ήλιος-θάλασσα» να αντικατασταθεί από παρόμοιους ανταγωνιστικούς προορισμούς. Ενώ παράλληλα παρατηρείται ο εφησυχασμός ντόπιων και τοπικής αυτοδιοίκησης που δεν ρισκάρουν να ασχοληθούν με διαφοροποιημένα τουριστικά προϊόντα. Χρειάζεται εγρήγορση και εμπλουτισμός του προσφερόμενου προϊόντος, ο πολιτισμός είναι μια λύση.

Επιπλέον ευκαιρία είναι η δημιουργία επιστημονικού και συνεδριακού κέντρου ούτως ώστε να αποπροσανατολιστεί η ανάπτυξη από τον τουρισμό και να δοθούν κίνητρα για την ανάπτυξη του πολιτιστικού κεφαλαίου. Παράλληλα, η δημιουργία Τουριστικής



Σχολής, αναμένεται να ενθαρρύνει τους νέους να ασχοληθούν με τουριστικά επαγγέλματα, με άμεσο αντίκτυπο στη βελτίωση της σχέσης μεταξύ ποιότητας και τιμής του προσφερόμενου προϊόντος.

Εν τέλει ευκαιρία για ανάπτυξη στην ελεύθερη Αμμόχωστο είναι η προετοιμασία για «πιθανόν» άνοιγμα της πόλης της Αμμοχώστου, που δεν ήταν στα αρχικά σχέδια των Τούρκων εισβολέων. Αναμένεται να βοηθήσει τις «ξεχασμένες», αποκομμένες ακριτικές περιοχές που μέχρι στιγμής βασίζονται στα παράλια για οικονομική ανάπτυξη. Στον αντίποδα βρίσκεται η άνοδος των τιμών οικοπέδων, σπιτιών και η αδυναμία των ντόπιων να ανταποκριθούν στις υψηλές τιμές επηρεάζοντας αρνητικά την ταυτότητα της περιοχής. Η ελεύθερη Αμμόχωστος γίνεται θελκτική προς τους ξένους και απομακρύνει τους ντόπιους, ενώ παράλληλα παραμερίζεται η παράδοση λόγω της ανάπτυξης. Ο μαζικός τουρισμός καταστρέφει την τοπική ταυτότητα ενώ ο ποιοτικός/πολιτιστικός τουρίστας ενδιαφέρεται για την Παράδοση και τον Πολιτισμό μας

Καταλήγοντας, από τα παραπάνω δεδομένα προκύπτει ότι η επαρχία βασιζόμενη στο υπάρχον «ηλιοτροπικό» μοντέλο, με τις ανεπτυγμένες τουριστικές μονάδες που έχει μπορεί να επενδύσει και στον πολιτισμό και στις ποικίλες πολιτιστικές δραστηριότητες για να επανατοποθετηθεί ως «ποιοτικός» τουριστικός προορισμός. Η αυξανόμενη αναζήτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού και η αναγκαιότητα για προσφορά ενός διαφορετικού τουριστικού προϊόντος δύναται να λειτουργήσει με όχημα τον άυλο και υλικό πολιτισμό της περιοχής. Η πραγματοποίηση πολλαπλών δράσεων και η ύπαρξη ποικίλων σημείων πολιτιστικού ενδιαφέροντος συμβάλλουν σε αυτή τη προσπάθεια.

# Κεφάλαιο 8

## Τοπικοί Εμπλεκόμενοι και Συμβολή στην Ανάπτυξη

Στην παρούσα φάση της διατριβής παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου που πραγματοποιήθηκε για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην επαρχία Αμμοχώστου. Αξιοποιούνται στοιχεία από τις συνεντεύξεις (Παράρτημα Γ), το ερωτηματολόγιο αποτελείται από δέκα ερωτήσεις ανοικτού τύπου, όπου οι ερωτώμενοι καλέστηκαν να εκφράσουν τις απόψεις τους.

### 8.1 Τοπικοί Εμπλεκόμενοι

- Τοπικές Αυτοδιοικήσεις, δήμοι και κοινότητες της περιοχής,
- Κύριοι φορείς τουριστικής ανάπτυξης, τα Γραφεία Τουριστικών Πληροφοριών Αγίας Νάπας (ΓΤΠΑΝ) και Πρωταρά (ΓΤΠΠ) και η Τουριστική, Εμπορική και Βιομηχανική Εταιρεία Αμμοχώστου (ΤΕΒΕΑ) (Παράρτημα Α\_11,12)
- Κύριοι Πολιτιστικοί Φορείς είναι η Μητρόπολη Κωνσταντίας Αμμοχώστου. Το Πολιτιστικό Κέντρο δήμου Αμμοχώστου δεν συμμετείχε στην έρευνα εφόσον υπάγεται στον κατεχόμενο Δήμο Αμμοχώστου<sup>24</sup> που δεν έχει την πόλη του και ασχολείται μόνο με την πολιτική πτυχή της κατοχής.

### 8.2 Έρευνα Πεδίου

Τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου παρουσιάζονται παρακάτω:

---

<sup>24</sup> Το κτήριο Δήμου Αμμοχώστου προσωρινά βρίσκεται στη Λεμεσό

### **8.2.1 Αναζωογόνηση στην Ελεύθερη Αμμόχωστο**

Σύμφωνα με όλους τους εμπλεκόμενους η ελεύθερη Αμμόχωστος βρίσκεται σε στάδιο αναζωογόνησης του τουριστικού προϊόντος. Σημαντικό ρόλο έχει η βελτίωση και σταθεροποίηση της οικονομίας, στην Ευρώπη και παγκόσμια. Τα κίνητρα ανακαίνισης και επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων που προκήρυξε η Κυβέρνηση, συνέβαλαν στη δημιουργία πολλών νέων κλινών (ώστε να ανταποκριθούν στην αυξημένη ζήτηση) και σε τουριστικές αναπτύξεις στην επαρχία. Νέα δυναμική αναμένεται να δώσουν στην περιοχή νέες επενδύσεις όπως οι μαρίνες Παραλιμνίου και Αγίας Νάπας που αναμένεται να εμπλουτίσουν το προσφερόμενο τουριστικό προϊόν (Παράρτημα Α\_13).

### **8.2.2 Ανάπτυξη μετά το 1974**

Η ανάπτυξη μετά την τουρκική εισβολή ήταν ραγδαία, ουσιαστική και με ανοδική πορεία όπως αναφέρουν όλοι οι εμπλεκόμενοι. Λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες μετά την τουρκική εισβολή, ο τουρισμός προσέφερε θέσεις εργασίας και εισοδήματα σε μια οικονομικά δύσκολη περίοδο.

Η ανάπτυξη στην επαρχία ήταν τριών ταχυτήτων, δόθηκε προτεραιότητα στις παραλιακές περιοχές (Αγία Νάπα - Πρωταράς). Σε ορισμένες περιοχές (Σωτήρα, Λιοπέτρι, Δερύνεια, Φρέναρος) υπήρξε κάποια ανάπτυξη. Στις «νεοσύστατες» ακριτικές κοινότητες (Δασάκι Άχνας, Αχερίτου) δεν υπήρξε ανάπτυξη αλλά στασιμότητα λόγω της υποδιαίστερης ανάπτυξής τους. Πρωταρχικός τους στόχος ήταν η επιβίωση και η επανένταξη των προσφύγων στη «νέα γη».

Η ΤΕΒΕΑ αναφέρει ότι η ανάπτυξη κινήθηκε σε αργούς ρυθμούς λόγω μη εκπροσώπησης της επαρχίας στα κέντρα λήψης αποφάσεων. Η επαρχία αν και εκπροσωπεί το 50% της Τουριστικής Βιομηχανίας δεν είχε την ανάλογη αντιμετώπιση από το κράτος.

Η Μητρόπολη αναφέρθηκε σε ανάπτυξη προσανατολισμένη στον τουρισμό, με τις τοπικές αρχές να στρέφονται σε νέους τομείς και δραστηριότητες.

### **8.2.3 Ιδανικό Σενάριο για την Ανάπτυξη της Αμμοχώστου**

Η ανάπτυξη ήταν εν μέρει άναρχη και χωρίς συγκεκριμένο σχεδιασμό. Υπήρξε «οικοδομικός οργανισμός, χωρίς όραμα» με αποτέλεσμα να χαθεί ο χαρακτήρας και ο παραδοσιακός πυρήνας της ευρύτερης περιοχής. Συνεπάγεται ότι θα έπρεπε να υπάρξει εκ των προτέρων σχεδιασμός για την πολεοδομική ανάπτυξη και το ύφος/χαρακτήρα κτηρίων και πόλεων.

Μερικοί αναφέρονται στην τουριστική ανάπτυξη, δίνοντας έμφαση σε εναλλακτικές μορφές ανάπτυξης τουρισμού.

### **8.2.4 Ξεπερασμένο ή Όχι, το Δίπτυχο «Ήλιος - Θάλασσα»**

Το δίπτυχο «ήλιος – θάλασσα» κατά κοινή ομολογία δεν είναι ξεπερασμένο αφού αποτελεί τον κύριο πόλο έλξης των επισκεπτών. Οι παραλίες με τα καταγάλανα νερά είναι «σημείο κατατεθέν» και προσδίδουν στην «εικόνα» των τουριστικών θέρετρων της επαρχίας.

Προτείνεται όμως εμπλουτισμός και υποστήριξη του «ήλιου - θάλασσας» με άλλα χαρακτηριστικά που διαθέτει σε αφθονία η επαρχία: παράδοση, πολιτισμός, γαστρονομία, φύση για την ανάπτυξη των ανάλογων ειδών τουρισμού, όπως πολιτιστικό, θρησκευτικό, γαστρονομικό, αθλητικό, περιπατητικό, καταδυτικό, ποδηλατικό, αγροτουρισμό, ιατρικό τουρισμό και εν τέλει τουρισμό ευεξίας και δραστηριοτήτων.

Εκπρόσωπος του ΓΤΠΑΝ ανέφερε ότι θα μπορούσε να δοθεί έμφαση στην γεωργία και στον αγροτουρισμό, στο εύφορο έδαφος των Κοκκινοχωρίων και στους ανεμόμυλους, ως εναλλακτικό προσφερόμενο προϊόν.

Υπάρχει η κοινή πεποίθηση ότι η περιοχή δύναται να ικανοποιήσει τις ποικίλες τάσεις/κίνητρα των επισκεπτών που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

### **8.2.5 Συνεργασία**

Η συνεργασία των τοπικών αρχών (τα τελευταία έξι χρόνια) σε επαρχιακό επίπεδο – **ως σύνολο**, με την Κυβέρνηση είχε ως επακόλουθο να μειωθεί η γραφειοκρατία, να διεκδικηθούν κονδύλια για την υλοποίηση σημαντικών έργων για την επαρχία.

Τα ΓΤΠ, αναφέρθηκαν σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές για προώθηση των πολιτιστικών τους εκδηλώσεων και φεστιβάλ, την προώθηση και προβολή της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς: μουσεία, εκκλησίες.

Η Μητρόπολη αναφέρθηκε σε άριστη συνεργασία ανάμεσα σε δήμους/κοινότητες και της ίδιας.

Η διαδημοτική και διακοινοτική συνεργασία (συμπλεγματοποιήσεις), περιορίζεται στην αντιμετώπιση κοινών ζητημάτων όπως σκύβαλα, ανακύκλωση, αποχετευτικό και συγκοινωνία. Οι κοινότητες της επαρχίας, συνεργάζονται μέσω του «Συμβουλίου Αμμοχώστου», γίνονται τακτές συνεδρίες σχετικά με κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Σε μια περίπτωση αναφέρεται, ότι υπάρχει ανάγκη για καλύτερο συντονισμό και συνεργασία μεταξύ των τοπικών αρχών ως μονάδες, οι οποίες λειτουργούν ανταγωνιστικά λόγω κοινωνικών και γεωγραφικών χαρακτηριστικών.

### **8.2.6 Συμβολή του Πολιτισμού στην Αναζωογόνηση**

Το πολιτιστικό στοιχείο προωθείται στον ντόπιο και ξένο επισκέπτη πολυεπίπεδα μέσα από τις υποδομές και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, με κατανοητό τρόπο χωρίς να χάνεται η ποιότητά του. Ανά τακτά χρονικά διαστήματα διοργανώνονται ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις: μουσικής, χορού, φεστιβάλ παράδοσης και πολιτισμού. Το ενδιαφέρον είναι έντονο και η πολιτιστική δραστηριότητα αυξάνεται διαχρονικά, ποιοτικά και ποσοτικά. Τα πολιτιστικά δρώμενα, στα παραλιακά θέρετρα αναβαθμίζονται συνεχώς για να προσελκύσουν τον επισκέπτη. Φεστιβάλ τοπικών προϊόντων πραγματοποιούνται στους πέντε από τους εννιά δήμους/κοινότητες της επαρχίας.

Η συμβολή των πολιτιστικών ομίλων και οργανωμένων συνόλων είναι σημαντική σε όλους τους δήμους/κοινότητες εφόσον οι χορωδιακοί, χορευτικοί και θεατρικοί όμιλοι συνεισφέρουν στα πολιτιστικά δρώμενα.

Σύμφωνα με τη Μητρόπολη τα τελευταία χρόνια υπάρχει η έντονη προσπάθεια από όλες τις κοινότητες για τη δημιουργία νέων δράσεων που να ανταποκρίνονται στα ποικίλα ενδιαφέροντα κατοίκων και επισκεπτών.

### **8.2.7 Ρόλος της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς**

Οι εκδηλώσεις διαμορφώνουν το πολιτιστικό προϊόν που προσφέρεται, συμβάλλουν στην προώθηση και προβολή τοπικών προϊόντων και παράδοσης. Η εικόνα της επαρχίας αναβαθμίζεται και αναδεικνύεται εφόσον οι εκδηλώσεις προσελκύουν επισκέπτες στα τουριστικά θέρετρα και στην ενδοχώρα (φεστιβάλ τοπικών προϊόντων). Οι ποικίλες εκδηλώσεις συμβάλλουν στην αναζωογόνηση της περιοχής και του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. Σε μια περίπτωση ειπώθηκε ότι τα φεστιβάλ δεν προσφέρουν τα μέγιστα εφόσον κυρίαρχος στόχος είναι η ποσότητα «όσο πιο πολλοί τόσο πιο πετυχημένο<sup>25</sup>» και όχι η ποιότητα.

Οι κάτοικοι μετέχουν ενεργά στις εκδηλώσεις, προωθείται η δημιουργία και ενθαρρύνεται η κοινωνικοποίηση. Τα πολιτιστικά σύνολα συναθροίζονται από εθελοντές όλων των ηλικιών. Οι εκδηλώσεις συμβάλλουν στη ψυχαγωγία και αναψυχή των κατοίκων που συνειδητοποιούν ότι αποτελούν μέρος της κοινωνίας των πολιτών. Η νεολαία δεν αποξενώνεται και δίδεται η ευκαιρία στους νέους να μάθουν και στους παλιούς να ξαναθυμηθούν.

Οι εκδηλώσεις λειτουργούν επιμορφωτικά για τους επισκέπτες που μαθαίνουν τον τόπο, τα έθιμα και τα τοπικά φαγητά και προϊόντα.

Στο Δασάκι Άχνας, στόχος είναι να έρθουν σε επαφή και να γνωριστούν οι απανταχού Αχνιώτες, που είναι διασκορπισμένοι στην υπόλοιπη Κύπρο ή εξωτερικό. Σύμφωνα με τα ΓΠΤ οι ποικίλες εκδηλώσεις στοχεύουν στην αναβάθμιση του προσφερόμενου προϊόντος, ιδιαίτερα οι εκδρομές που διοργανώνονται κατά τη χειμερινή περίοδο (Παράρτημα Α\_14)

---

<sup>25</sup> Εκπρόσωπος κοινότητας Φρενάρους

## 8.2.8 Πολιτιστικό Περιβάλλον

Οι πλείστοι δήμοι/κοινότητες περηφανεύονται για τα μουσεία και τις εκκλησίες τους.

Σύμφωνα με τη Μητρόπολη ο θρησκευτικός πλούτος της επαρχίας, είναι τα εκκλησιαστικά μνημεία, εκκλησίες και εκκλησιαστικά μουσεία. Η εκτύπωση οδηγού που περιλαμβάνει όλα τα θρησκευτικά μνημεία της περιοχής, ξεκίνησε το 2015 από τη Μητρόπολη και βρίσκεται στο τελικό στάδιο εκτύπωσης. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η ανακαίνιση του μοναστηριού Αγίας Νάπας και η μετατροπή του σε συνεδριακό κέντρο εντός του 2020.

Σύμφωνα με το ΓΠΤΑΝ το παραδοσιακό σπίτι/μουσείο είναι επαναλαμβανόμενο και συνηθισμένο, σε κάθε χωριό/δήμο υπάρχουν εθνογραφικά μουσεία. Ειπώθηκε ότι χρειάζεται επαγγελματισμός και να μπου «σοβαρά» εκθέματα στα μουσεία. Το μουσείο «Θάλασσα» στην Αγία Νάπα έχει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον.

Όλοι οι εκπρόσωποι του ΓΠΤ ανέφεραν ότι το σημαντικότερο αρχαιολογικό σημείο στην επαρχία είναι ο κλειστός νεολιθικός οικισμός «Νησιά» στον Πρωταρά. Αρκετοί επισκέπτες ενδιαφέρονται να γνωρίσουν τον οικισμό αλλά είναι αδύνατο γιατί είναι υπό ανασκαφές.

# Κεφάλαιο 9

## Προτάσεις

Ως πρώτο βήμα χρειάζεται ένας μακροπρόθεσμος στρατηγικός σχεδιασμός, ένα κοινό όραμα, από όλους τους δημότες. Η συλλογική συνεργασία είναι απαραίτητη χωρίς να μπαίνουν προσωπικά συμφέροντα πάνω από το κοινό καλό. Οι χρονοβόρες διαδικασίες και η γραφειοκρατία θα μπορούσαν να ξεπεραστούν και να συμβάλλουν στην ομαλή ανάπτυξη.

Η σύσταση επιτροπής πολιτισμού της επαρχίας Αμμοχώστου, της οποίας στόχος είναι η συλλογική και συνολική προώθηση της άυλης και υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Να διενεργηθούν μελέτες για την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής και η επιτροπή να τις υλοποιήσει χωρίς να δέχεται παρεμβάσεις για προώθηση του ενός χωριού/δήμου εις βάρος του άλλου.

Σύμφωνα με την έρευνα οι Τοπικές Αρχές ασκούν πολιτισμό, χωρίς να είναι πολλές φορές στη λίστα προτεραιοτήτων τους. Η ιδιωτική πρωτοβουλία είναι σημαντική αλλά δεν υπάρχει κάποια Αρχή που να συντονίζει τις όποιες δημόσιες και ιδιωτικές πρωτοβουλίες.

### 9.1 Εκδηλώσεις

Η προσκόλληση σε παλαιότερες μιμητικές πρακτικές πρέπει να ξεπεραστεί. Η μη αυθεντικότητα και η ομογενοποίηση του πολιτιστικού προϊόντος σε πανομοιότυπες πολιτιστικές υποδομές και εκδηλώσεις συμβάλλει σε περιορισμένη πολιτιστική παραγωγή. Τα φεστιβάλ αναπτύσσονται πάνω στο ίδιο μοτίβο, ψυχαγωγικό πρόγραμμα και γαστρονομία χωρίς καινοτόμες ιδέες. Η αναβάθμιση των εκδηλώσεων είναι δυνατή εάν δοθούν κίνητρα σε ανώτερες/ανώτατες σχολές για καταιγισμό ιδεών.



Η επαναχρησιμοποίηση κτιρίων ιστορικού ενδιαφέροντος προσφέρει την ευκαιρία σε κάτοικους και επισκέπτες να δουν τι συμβαίνει και τι υπάρχει πίσω από τις πόρτες, που σπάνια είναι ανοιχτές στο κοινό, όπως τα φεστιβάλ που γίνονται στο μοναστήρι Αγίας Νάπας. Σε αυτό το μοτίβο δύναται να χρησιμοποιηθούν πολιτιστικά, και άλλα σημεία για εμπλουτισμό των δραστηριοτήτων.

## 9.2 Υποδομές

Η δημιουργία υποδομών που προσφέρουν επιλογές δωδεκαμηνίας και όχι εξαμηνίας, βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής κατοίκων και επισκεπτών, είναι αναγκαία.

Η επαρχία Αμμοχώστου είναι πρώτη σε κλίνες, διανυκτερεύσεις και με τη μεγαλύτερη συμβολή στον ΑΕΠ, άρα η δημιουργία σχολής τουριστικών και επισιτικών επαγγελματιών είναι αναγκαία για αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.

Έργα και υποδομές που δεν σχετίζονται με την τουριστική βιομηχανία αλλά με τον πολιτισμό:

- Συνεδριακό κέντρο, βιβλιοθήκη, πινακοθήκη όπου θα διοργανώνονται περιοδικές εκθέσεις και εικαστικές εκδηλώσεις.
- Πολιτιστικό κέντρο: αίθουσα θεάτρου ή ένα μεγάλο αμφιθέατρο που να φιλοξενεί παραστάσεις διεθνούς εμβέλειας.
- Πολλά μικρά Μουσεία ιδίου χαρακτήρα βρίσκονται σε κοντινή απόσταση, από την επαρχία λείπει ένα θεματικό Μουσείο ή μουσείο τοπικών προϊόντων.

Έργα και υποδομές που σχετίζονται με:

- Τον Αθλητισμό: Κολυμβητήριο, γήπεδο γκολφ κ.ά. δραστηριότητες.
- Τη Φύση: από την περιοχή απουσιάζουν χώροι πράσινου, οργανωμένα πάρκα και δημόσιοι εξωτερικοί παιδότοποι, με κατάλληλα και ασφαλή παιχνίδια σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

- Στήριξη του πρωτογενούς τομέα όπως η δημιουργία Γεωργικής σχολής.
- Αναβάθμιση του Οδικού Δικτύου: πεζοδρόμηση, φωτισμός, να μπουν τείχη/όρια ανάμεσα στις ιδιωτικές περιουσίες.

Αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των πολιτιστικών αποθεμάτων για να χτιστεί ισχυρή ταυτότητα στην περιοχή. Η ανάδειξη αρχαιολογικών και πολιτιστικών χώρων είναι αναγκαία, καθώς δεν φαίνονται τα αξιοθέατα. Παραδείγματος χάριν η δημιουργία γέφυρας στην Αγία Νάπα που ενώνει το «Μοναστήρι Αγίας Νάπας – Υδραγωγείο – Μουσείο Θάλασσα».

Δημιουργία ορόσημων στις περιοχές σε απόλυτη αρμονία με το φυσικό περιβάλλον και τα τοπικά χαρακτηριστικά, σε συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες.

Δημιουργία εμπορικής οδού με καταστήματα ένδυσης και υπόδησης, εστιατόρια και καφετέριες. Η κοντινή απόσταση υπηρεσιών με χώρους στάθμευσης συμβάλλει στην αναβάθμιση μιας περιοχής.

Δημιουργία σύγχρονης λαϊκής αγοράς καθώς οι δύο μικρές που λειτουργούν, φρούτων στη Δερύνεια και μικροαντικειμένων στην Αγία Θέκλα, είναι μικρής εμβέλειας χωρίς σύγχρονες εγκαταστάσεις.

### **9.3 Φυσικό Περιβάλλον**

Χρειάζεται αειφόρος διαχείριση σημείων οικολογικής σημασίας και φυσικής ομορφιάς. Δημιουργία κοινού φορέα διαχείρισης περιοχών που εμπίπτουν στο δίκτυο Natura 2000, και όχι μόνο, για τη σωστή διαχείριση του περιβάλλοντος.

Τα φυσικά σημεία έχουν άμεση ανάγκη για καθαρισμό από σκουπίδια και άλλα υλικά που ρίπτον ασυνείδητοι. Μέτρα που δύναται να επιβληθούν είναι η τοποθέτηση πινακίδων και η επιβολή υψηλών απαγορευτικών προστίμων σε όσους επιβαρύνουν το περιβάλλον με σκουπίδια, αφού μπουν κάλαθοι σκουπιδιών όπου χρειάζεται.

Σημεία που δεν έχουν τύχει αξιοποίησης, Λίμνη Παραλιμνίου και Ποταμός Λιοπετρίου, δύναται να αξιοποιηθούν προς όφελος της περιοχής και των επισκεπτών. Χρειάζονται έργα υποδομής όπως περιτοίχιση, πεζοδρόμηση, ποδηλατοδρόμοι, καφετέριες, φωτισμός και φυσικά μονοπάτια.

Στις περιοχές που ανήκουν στη Ζώνη ΖΕΠ κρίνεται απαραίτητο να δημιουργηθούν μονοπάτια, εκδρομικοί χώροι, παρατηρητήρια πουλιών και να γίνει δεντροφύτεψη.

Ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων που δύναται να οδηγήσει σε ντόμινο εξελίξεων την περιοχή. Στο φράγμα Άχνας δύναται να διεξάγονται αγώνες ψαρέματος και διεθνείς αγώνες κωπηλασίας εφόσον πληρούνται τα εκταρικά κριτήρια.

Ο Σεφέρης εντυπωσιάστηκε από την ομορφιά του τόπου και αφιέρωσε δύο ποιήματά του, «Αγιάναπα Α΄» και «Αγιάναπα Β΄». Το ποίημα ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ, Β΄ θα μπορούσε να κοσμή το Μοναστήρι ή την περιοχή γύρω από την συκομουριά.

Ένα μέτρο που δύναται να ληφθεί είναι η τοποθέτηση τεχνητού θέλγητρου, για να μην θεωρηθεί ανασταλτικός παράγοντας το οικονομικό, θα μπορούσε να προκηρυχθεί παγκύπριος διαγωνισμός, σε πτυχιακούς - μεταπτυχιακούς φοιτητές. Το ευδιάκριτο γλυπτό ή μνημείο δύναται να καταστεί πόλος έλξης για τους επισκέπτες.

#### **9.4 Μέτρα Προώθησης στον Επισκέπτη**

Δημιουργία ολοκληρωμένου οδηγού πολιτιστικού-τουριστικού περιεχομένου που θα διανέμεται δωρεάν στους επισκέπτες. Όλες οι εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στην επαρχία θα είναι καταγραμμένες και θα προωθείται η επίσκεψη σε διάφορα μουσεία της περιοχής, αξιοθέατα και άλλα σημεία ενδιαφέροντος.

Η κατάλληλη προβολή του πολιτιστικού προϊόντος στον τουρίστα που ελκύεται από «ήλιο – θάλασσα – νυκτερινή ζωή» δύναται να το διαφοροποιήσει. Η τεχνολογία και το διαδίκτυο μπορεί να χρησιμοποιηθεί με επιθετικό μάρκετινγκ στο πλαίσιο παράλληλης προώθησης των δράσεων της περιοχής.

Η έκδοση εκπτώτικών εισιτηρίων που να ευνοεί την επίσκεψη σε περισσότερα από ένα πολιτιστικά σημεία ή η προώθηση ενός σχεδίου ανταμοιβής όπου η επίσκεψη σε κάποιο πολιτιστικό σημείο ή εκδήλωση να παρέχει εκπτώσεις σε επόμενη επίσκεψη. Με αυτό το μέτρο θα αναπτυχθεί και θα ευνοηθεί ένα δίκτυο συνεργασίας ανάμεσα σε μουσεία και πολιτιστικά σημεία της περιοχής.

Η ύπαρξη «κυκλικής» σύνδεσης με λεωφορείο ανάμεσα στα διάφορα αξιοθέατα της περιοχής υπό το ευρωπαϊκό πρότυπο “HOP ON – HOP OFF”. Το τουριστικό προϊόν στην ενδοχώρα αναπόφευκτα θα αναπτυχθεί προσφέροντας ολοκληρωμένη εμπειρία στους επισκέπτες. Θα έχουν τη δυνατότητα να επισκεφθούν σημεία ενδιαφέροντος χωρίς χρονικό περιορισμό.

# Επίλογος

Σύμφωνα με την παρούσα διατριβή, η ανάπτυξη στην ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου έχει ταυτιστεί με τον τουρισμό. Η επαρχία Αμμοχώστου έχει καταφέρει να βρίσκεται στον τουριστικό χάρτη όχι μόνο της Κύπρου αλλά και παγκόσμια, στηριζόμενη κυρίως σε εξωγενείς, κλιματολογικούς παράγοντες. Η προσκόλληση στον ήλιο – θάλασσα, αναπόφευκτα οδηγεί τον τουριστικό προορισμό σε στασιμότητα.

Ο πολιτισμός δύναται να εμπλουτίσει και να διαφοροποιήσει το υφιστάμενο τουριστικό προϊόν. Ο πολιτισμός δύναται να λειτουργήσει ως όχημα αναζωογόνησης των παρεχόμενων προϊόντων του προορισμού. Ακολουθώντας την καμπύλη Β του κύκλου ζωής του Butler, η επαρχία Αμμοχώστου βρίσκεται σε διαδικασία αναζωογόνησής και αναγέννησης. Απεικονίζεται από τις εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται, όχι μόνο όσες παραδοσιακά γίνονται κάθε χρόνο αλλά και της τάσης που υπάρχει να διοργανώνονται καινούριες. Η περιοχή αναζωογονείται και επαναπροωθείται σε ένα καινούριο πλαίσιο, πολλά όμως μπορούν να γίνουν.

Πρέπει πάντα να έχουμε στο μυαλό μας ότι ενδεχόμενο άνοιγμα της πόλης της Αμμοχώστου, πολύ πιθανόν να επηρεάσει αρνητικά το προσφερόμενο προϊόν της ελεύθερης επαρχίας. Η τουρκική εισβολή λειτούργησε θετικά για την (τουριστική) ανάπτυξη της ελεύθερης Κύπρου και Αμμοχώστου ιδιαίτερα. Η ελεύθερη Αμμόχωστος οφείλει να ακολουθήσει ένα μοντέλο ανάπτυξης για να αντιμετωπισθεί ισότιμα με την πόλη της Αμμοχώστου, όταν αυτή ελευθερωθεί.

# Βιβλιογραφία

- ❖ Αδάμου, Μ. (2018). *Ανακαλύπτοντας τις ομορφιές της Κύπρου μέσα από τα μονοπάτια*. <http://www.sigmalive.com/simerini/news/494838/anakalyptontas-tis-omorfies-tis-kyprou-mesa-aro-ta-monopatia> [Πρόσβαση: 14 Απριλίου 2019].
- ❖ Ανδριώτης, Κ. (2003) *Ο Εναλλακτικός Τουρισμός και τα Διαφοροποιητικά Χαρακτηριστικά του*. <http://ktisis.cut.ac.cy/bitstream/10488/5117/6/>. [Πρόσβαση: 1 Απριλίου 2019].
- ❖ Αρχαιολογία και Τέχνες (2014) *Σωτήρα Αμμοχώστου: ο ναός της Μεταμορφώσεως στο μικροσκόπιο*. Διαθέσιμο στο <https://www.archaiologia.gr/blog/2014/06/05/%CF%83%CF%89%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B1-%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%BF%CF%87%CF%8E%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BF-%CE%BD%CE%B1%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86/> [Πρόσβαση: 5 Ιανουαρίου 2019].
- ❖ Αυγερινού- Κολώνια, Σ. (2000) *Ο Ρόλος του Τουρισμού στη Διατήρηση και την Ανάπτυξη των Ιστορικών Πόλεων στο: Π. Τσάρτας (επ.) Τουριστική Ανάπτυξη Πολυεπιστημονικές Προσεγγίσεις*. Αθήνα: Εξαντας, 16-37.
- ❖ Ashworth, G.J. (2004) *The Blue - Grey Transition: Heritage in the Reinvention of the Tourism Resort*. Dubrovnik.
- ❖ Ashworth,G.J. (2008) *The Blue-Grey Transition in Mediterranean Tourism Destinations*. In Mamadouh, V.,S.M.de Jong, F.Thissen, M.van Meeteren (Eds) Dutch

- windows on the Mediterranean. Netherlands Geographical Studies 376 Utrecht 58-65.
- ❖ Biancini F. & Parkinson M. (1994) *Πολιτιστική Πολιτική και Αναζωογόνηση των Πόλεων*. ΕΕΤΑ.
  - ❖ Bigcyprus (2017) *Νεολιθικός Οικισμός Νησιιά - 3D Σχέδια πως ήταν ο Οικισμός πριν 7000 Χρόνια*. <https://www.bigcyprus.com.cy/el/article/neolithikos-oikismos-nissia-3d-shedia-pos-itan-o-oikismos-prin-7000-hronia> [Πρόσβαση 7 Απριλίου 2019].
  - ❖ Butler, R. (1980) The Concept of a Tourist Area Life-Cycle of Evolution: Implications for Management of Resource. *Canadian Geographer*. 24:5-12.
  - ❖ Cohen, E. (1979) Rethinking the Sociology of Tourism. *Annals of Tourism Research* 6: 18–35.
  - ❖ Crompton, J. and McKay, S. (1997) Motives of Visitors Attending Festival Events διαθέσιμο στο: <http://agriflifecd.tamu.edu/cromptonrpts/files/2011/06/Full-Text52.pdf> [Πρόσβαση 9 Ιανουάριου 2019].
  - ❖ Δημητσάντου Κρεμέζη, Α. (2002) *Η Χάρτα Πολιτισμικού Τουρισμού*: [http://www.international.icomos.org/charters/tourism\\_greek.pdf](http://www.international.icomos.org/charters/tourism_greek.pdf). *Annals of Tourism Research* 29, No. 4, pp. 1048–1064.
  - ❖ Δημητσάντου-Κρεμεζή, Α. *Η Αναθεωρημένη Χάρτα του Πολιτιστικού Τουρισμού και τα Άρθρα που Διασφαλίζουν Την Αρχιτεκτονική Κληρονομιά*. [http://library.tee.gr/digital/books\\_notee/book\\_59509/book\\_59509\\_dimitsantou.pdf](http://library.tee.gr/digital/books_notee/book_59509/book_59509_dimitsantou.pdf).
  - ❖ Ευγενίου, Ε. (2018) *Η Κύπρος Μπορεί να Καταστεί Ένας Ολόχρονος Τουριστικός Προορισμός Ανώτερης Ποιότητας*. <https://www.pwc.com.cy/en/articles/articles-2018/h-kypros-mporei-na-katastei-enas-oloxronos-touristikos-proorismos-anoterhs-poiiohtas.html>. [Πρόσβαση: 5 Μαρτίου 2019].

- ❖ Ευθυμίου, Η. (2018) *Ολικό λίφτινγκ Αλιευτικού Καταφυγίου και Ποταμού Λιοπετρίου*. <https://www.stockwatch.com.cy/el/article/perivallon-sygkoinonies-erga/oliko-liftingk-alieytikoy-katafygiou-kai-potamoy-liopetrioy> [Πρόσβαση 11 Ιανουαρίου 2019].
- ❖ ETC, WTO (2005) *City Tourism & Culture - The European Experience*.
- ❖ Evans G. and Shaw Ph., (2004) *The Contribution of Culture to Regeneration in The UK: A Report to the DCMS*. London Met.
- ❖ Ζαννέττου, Φ. (2019) *Εργασίες ανάδειξης της ιστορικής αρχαίας Μονής της Αγίας Νάπας: Θα ολοκληρωθούν το 2020*. <https://hellasjournal.com/2019/03/ergasies-anadeixis-tis-istorikis-archaias-monis-tis-agias-napas-tha-oloklirothoyn-to-2020/> [Πρόσβαση 7 Απριλίου 2019].
- ❖ Ζαννέττου, Φ. (2015) *Άρχισε και συνεχίζεται στην ελεύθερη περιοχή Αμμοχώστου το πρόγραμμα Endless Sun*. <http://www.cna.org.cy/webnews.aspx?a=78830d4bcb034696b2b4c8a84635c40d> [Πρόσβαση 14 Απριλίου 2019].
- ❖ Famagusta News (2018) *Κώστας Κουμής: 2 Εκατομμύρια Τουρίστες Ετησίως Το 2030 για Πρωταρά Και Αγία Νάπα Προβλέπει Η Εθνική Στρατηγική Τουρισμού*. <https://famagusta.news/news/tourismos/184340/> [Πρόσβαση: 5 Μαρτίου 2019].
- ❖ Famagusta.news (2017) *Αυγόρου: Ολοκληρώθηκε το 6ο Φεστιβάλ Λεβάντας*. <https://famagusta.news/news/6-2/> [Πρόσβαση: 22 Απριλίου 2019].
- ❖ Hughes, H. (2002) *Culture and Tourism: A Framework for Further Analysis*. *Managing Leisure* 7, 164–175.
- ❖ Icomos, (2002) *Η Χάρτα του Πολιτιστικού Τουρισμού* [http://www.international.icomos.org/charters/tourism\\_greek.pdf](http://www.international.icomos.org/charters/tourism_greek.pdf). [Πρόσβαση: 15 Μαρτίου 2019].
- ❖ Jansen-Verbeke, M. (1986) *Inner-City Tourism: Resources, Tourists and Promoters*. *Annals of Tourism Research*, 13: 79–100.



- ❖ Καθημερινή (2017) *Δράσεις Για Την Ανάπτυξη Του Αειφόρου Τουρισμού Στην Κύπρο*. <http://www.kathimerini.com.cy/gr/afierwmata/1-oikonomia/261580/?ctype=ar> [Πρόσβαση: 25 Νοεμβρίου 2018].
- ❖ Καραχάλης Ν. (2006) *Η Δημιουργία και Διαχείριση Πολιτιστικών – Τουριστικών Περιοχών σε Πόλεις Μεσαίου Μεγέθους: Ευρωπαϊκή Εμπειρία και Βέλτιστες Πρακτικές*. Εισήγηση στο Forum Επιχειρηματικής Στήριξης, Καβάλα 24-25 Νοεμβρίου 2006.
- ❖ Κλεόπας, Γ. (2015) *Αμμόχωστος η Ατέλειωτη Ιστορία*. Λευκωσία: Αρμίδα.
- ❖ Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π. (2001) *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον*. Κριτική.
- ❖ Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π., & Γκρίμπα Ε. (2011) *Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού*. Αθήνα: Κριτική.
- ❖ Κυπριακή Εθνική Επιτροπή Unesco (2019). *Το πανηγύρι του Αγίου Γεωργίου στο Παραλίμνι*. [http://www.unesco.org.cy/Programmes-To\\_panigyri\\_toy\\_Agiou\\_Georgiou\\_sto\\_Paralimni,GR-PROGRAMMES-04-02-03-23-04,GR](http://www.unesco.org.cy/Programmes-To_panigyri_toy_Agiou_Georgiou_sto_Paralimni,GR-PROGRAMMES-04-02-03-23-04,GR) [Πρόσβαση: 13 Φεβρουαρίου 2019].
- ❖ Κυριάκου, Α. (2015) *Μνήμες Αμμοχώστου....* <http://www.sigmalive.com/sports/football/cyprus/a-league/204926/mnimes-ammoxostou> [Πρόσβαση: 5 Σεπτεμβρίου 2018].
- ❖ Κωνσταντίνου, Γ. (2015). *Φράγμα Άχνας - Κύπρος*. <http://biodiversitycyprus.blogspot.com/2015/10/achna-dam.html> [Πρόσβαση: 22 Φεβρουαρίου 2019].
- ❖ Λοΐζου, Α. (2017) *Εθνικό Ιστορικό Μουσείο Αγίας Νάπας*. <http://www.sigmalive.com/simerini/analiseis/429849/ethniko-istoriko-mouseio-agias-napas%20> [Πρόσβαση 20 Ιανουαρίου 2019].

- ❖ Leiper, N. (1990) *Tourist Attraction Systems*. *Annals of Tourism Research* 17, pp. 367-384.
- ❖ Lew, A. (1987) *A Framework Of Tourist Attraction*. *Research* pp 553-575.
- ❖ Lickorish, L. & Jenkins C. (2011) *Μια Εισαγωγή στον Τουρισμό*. Κριτική.
- ❖ Lifo (2018) *Το Πρόβλημα του Υπερβολικού Τουρισμού – Η Ανθυγιεινή Ακόρεστη Όρεξη για Ταξίδια*. <https://www.lifo.gr/now/world/204650/guardian-to-provlima-toy-ypervolikoy-toyris moy-i-anthygieini-akoresti-oreksi-gia-taksidia> [Πρόσβαση: 2 Οκτώβριου 2018].
- ❖ Lord, G. (1999) *The Power of Cultural Tourism. Keynote Presentation: Wisconsin Heritage Tourism Conference Lac du Flambeau, Wisconsin*. From [http://www.lord.ca/pudlications/articles/power\\_cultural\\_tourism.html](http://www.lord.ca/pudlications/articles/power_cultural_tourism.html).
- ❖ Μαραθοβουνιώτης, Σ. (2018) *Endless Sun” tours return for 27th year in free Famagusta area*. <https://in-cyprus.com/endsless-sun-tours-return-for-a-27th-year-in-famagusta/> [Πρόσβαση: 28 Φεβρουάριου 2019].
- ❖ Μπεριάτος Η. & Γοσποδίνη Α. (2005) *Η Κυριαρχία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς και του Καινοτόμου Σχεδιασμού στα Αναδυόμενα Διεθνοτοπικοποιημένα Αστικά Τοπία: Η Περίπτωση Της Αθήνας 2004*. *Αειχώρος*, Vol.2, 72 – 97.
- ❖ McKercher, B. & du Cross, H., (2003) *Testing a Cultural Tourism Typology*. *International Journal of Tourism Research*, 5.
- ❖ Money-tourism.gr (2017) *ΚΥΠΡΟΣ : Η Αύξηση 20% του Συντελεστή Δόμησης, Οδηγεί σε Επενδύσεις στα Ξενοδοχεία*. <https://money-tourism.gr/kypros-afxisi-20-tou-syntelesti-domisis-odigi-se-ependysis-sta-xenodochia>. [Πρόσβαση: 3 Απριλίου 2019].
- ❖ Νικολάου, Α. (2018) *Αλλάζει Όψη το Αλιευτικό Καταφύγιο Λιοπετρίου*.

<http://www.philenews.com/eidiseis/topika/article/630175/allazei-opsi-to-alieftiko-katafygo-liopetrioy> [Πρόσβαση 11 Ιανουαρίου 2019].

- ❖ Οικονόμου, Δ. (2004) *Αστική αναγέννηση και Πολεοδομικές Αναπλάσεις*. Τεχνικά Χρονικά, Μάιος – Ιούνιος 2004.
- ❖ Παπαευτυχίου, Α. (2013). *SOS εκπέμπουν Αγία Θέκλα – Λιοπέτρι λέει ο Πτηνολογικός Σύνδεσμος*. <https://24h.com.cy/2013/07/sos-ekreboun-agiathekla-liopetri-lei-o-ptinologikos-syndesmos/> [Πρόσβαση: 25 Φεβρουαρίου 2019].
- ❖ Παυλικκάς, Μ. (2017) *Αμμόχωστος: Η επαρχία των ανεμόμυλων*. <http://www.sigmalive.com/simerini/news/467991/ammoxostos-i-eparxia-ton-anemomylon> [Πρόσβαση: 22 Ιανουαρίου 2019].
- ❖ Παυλικκάς, Μ. (2017). *Η Αμμόχωστος «οδηγεί» τον τουρισμό*. <http://www.sigmalive.com/simerini/news/450812/i-ammoxostos-odigei-ton-tourismo> [Πρόσβαση: 13 Μαρτίου 2019].
- ❖ Προστατευόμενες Περιοχές Natura 2000 Κύπρου. Διαθέσιμο στο <https://www.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=0e2c3e1434624ef58084f9764cd4e1a0>. [Πρόσβαση 28 Μαρτίου 2019].
- ❖ Prentice, R. & Andersen, V. (2003) *Festival as Creative Destination* διαθέσιμο στο: <http://www.arlt-lectures.de/edinburghfestival.pdf> [Πρόσβαση 9 Ιανουαρίου 2019].
- ❖ Richards, G. (2002) *Tourism Attraction Systems. Exploring Cultural Behavior*.
- ❖ Russo A., and Van der Borg, J. (2002), "Planning considerations for cultural tourism: a case study of four European cities", *Tourism Management*, 23.
- ❖ Σαραντάκου, Ε. (2010) *Ωριμοί Τουριστικοί Προορισμοί. Εξέλιξη και Δυνατότητες Μετάβασης σε ένα Βιώσιμο Μοντέλο Θερινού-Πολιτιστικού Τουρισμού*. Η Ελληνική

Περίπτωση. Διδακτορική Διατριβή Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας, 2010.

- ❖ Στυλιανού, Μ. (2006) *Κύπρος: Κατεχόμενα*. Λευκωσία: Στυλιανού.
- ❖ Sigmalive (2017) *Κυπριακό ξωκλήσι ανάμεσα στα 20 πιο παράξενα του κόσμου*. <https://city.sigmalive.com/article/2017/11/15/kypriako-xoklisi-anamesa-sta-20-pio-paraxena-toy-kosmoy/> [Πρόσβαση: 24 Μαρτίου 2019].
- ❖ Silberberg, T., (1995) Cultural Tourism and Business Opportunities for Museums and Heritage Sites. *Tourism Management*, 16.
- ❖ Smith M.K. (2004), Seeing a New Side To Seasides: Culturally Regenerating the English Seaside Town, *Int. J. Tourism Res.* 6: 17–28.
- ❖ Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, *Τοπικό Σχέδιο Παραλιμνίου, Αγίας Νάπας Και Δερύνειας 2017* – Έκθεση Εκπόνησης, Υπουργείο Εσωτερικών Κύπρου, Λευκωσία.
- ❖ Τομαράς, Α. (2017) Το Βαρώσι είναι μια πόλη φάντασμα. <http://www.kathimerini.com.cy/gr/kypros/to-barwsi-einai-mia-poli-fantasma> [Πρόσβαση: 2 Απριλίου 2019].
- ❖ Τσικούρα, Χ. (2017) Το μυστήριο με τις χιλιάδες κορδέλες στον Προφήτη Ηλία του Πρωταρά. <https://www.alphanews.live/cyprus/mysterio-me-tis-chiliades-kordeles-ston-prophete-elia-toy-protara-photo> [Πρόσβαση: 7 Ιανουαρίου 2019].
- ❖ Φιλελεύθερος (2017) «Πόλη» έγιναν Παραλίμνι – Αγία Νάπα. <https://web.archive.org/web/20180904154321/http://www.philenews.com/eidiseis/topika/article/404514/-poli-egnan-paralimni-aga-napa> [Πρόσβαση: 4 Σεπτεμβρίου 2018].
- ❖ Φιλελεύθερος (2018) Αυτές είναι οι 62+1 Παραλίες με Γαλάζια Σημαία. <http://www.philenews.com/koinonia/eidiseis/article/535819/aftes-einai-oi-62-1-paralies-me-glazia-simaia> [Πρόσβαση: 28 Μάρτιου 2019].

- ❖ Φιλελεύθερος (2018) *Το Nissi Beach στις Κορυφαίες Παραλίες του Κόσμου*.  
<http://www.philenews.com/koinonia/eidiseis/article/557694/to-nissi-beach-stis-koryfaies-paralies-toy-kosmoy> [Πρόσβαση: 3 Απριλίου 2019].
- ❖ Χρυσάνθου, Μ. (2016) *Εκδρομή στο Δασάκι της Άχνας*  
<http://www.sigmalive.com/simerini/news/338627/ekdromi-sto-dasaki-tis-achnas> [Πρόσβαση: 5 Απριλίου 2019].
- ❖ Χρυσάνθου, Μ. (2016) *Λιοπέτρι Ένα Κυπριακό Φιόρδ*.  
<http://www.sigmalive.com/simerini/news/340703/liopetri-ena-kypriako-fiord>  
 [Πρόσβαση: 28 Οκτωβρίου 2018]

## Άλλες Πηγές στο Διαδίκτυο

Choose your Cyprus, [www.el.chooseyourcyprus.com](http://www.el.chooseyourcyprus.com)  
 Cyprus highlights, [www.cyprushighlights.com](http://www.cyprushighlights.com)  
 Cyprus island, [www.cyprusisland.net](http://www.cyprusisland.net)  
 Δήμος Αγίας Νάπας, [www.ayianapa.org.cy](http://www.ayianapa.org.cy)  
 Δήμος Αμμοχώστου, [www.famagusta.org.cy](http://www.famagusta.org.cy)  
 Δήμος Δερύνειας, [www.deryneia.org.cy/](http://www.deryneia.org.cy/)  
 Δήμος Παραλιμνίου, [www.paralimni.org.cy](http://www.paralimni.org.cy)  
 Δήμος Σωτήρας, [www.sotira.org.cy](http://www.sotira.org.cy)  
 Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια Wikipedia, [www.wikipedia.org](http://www.wikipedia.org)  
 Κοινότητα Άγιος Γεώργιος Αχερίτου, [www.acheritou.com](http://www.acheritou.com)  
 Κοινότητα Αυγόρου, [www.avgorou.org.cy](http://www.avgorou.org.cy)  
 Κοινότητα Δασάκι Άχνας, [www.achna.com.cy](http://www.achna.com.cy)  
 Κοινότητα Φρενάρους, [www.phrenaros.org.cy](http://www.phrenaros.org.cy)  
 Λάρνακα, [www.larnakaonline.com.cy](http://www.larnakaonline.com.cy)  
 Μητρόπολη Κωνσταντίας και Αμμοχώστου, [www.imconstantias.org.cy](http://www.imconstantias.org.cy)  
 Νήσος Κύπρος, [www.nisoskypros.com](http://www.nisoskypros.com)  
 Περιοδικό vantage, [www.vantagemag.com](http://www.vantagemag.com)  
 Πρωτοβουλία για τη διάσωση των ακτών, [www.reclaimthesea.org](http://www.reclaimthesea.org)  
 Τμήμα Περιβάλλοντος, [www.moa.gov.cy](http://www.moa.gov.cy)

Τοπική αυτοδιοίκηση, [www.aftodioikisi.com.cy](http://www.aftodioikisi.com.cy)

Τουριστικό περιοδικό, [www.tourismchronicles.com](http://www.tourismchronicles.com)

Υφυπουργείο Τουρισμού, [www.visitcyprus.com](http://www.visitcyprus.com)

Χάρτης

<http://www.cna.org.cy/webnews.aspx?a=37718e9f454e4d55acdfd4b4deef2562>

# Παράρτημα Α

## Γενικό

1. Η πόλη απέκτησε δόξα και πλούτη όταν απέκτησε την αρχιεπισκοπική έδρα. Αναφέρεται σε γραπτές πηγές με την άφιξη των Σταυροφόρων το 1191 μ.Χ.. Η περίοδος είναι γνωστή ως η πρώτη χρυσή περίοδος της Αμμοχώστου.

Κατά τη Φραγκοκρατία (1191 – 1489), η Αμμόχωστος κατελήφθη από τον Ριχάρδο, έγινε η βάση της οικονομίας του κράτους των Λουζινιανών (Φράγκων) και το κυριότερο λιμάνι που ένωνε Ανατολή με Δύση. Η διαμάχη ανάμεσα σε Λουζινιανούς και Γενουάτες (Ιταλούς), το 1374 οδήγησε στη λεηλασία και καταστροφή της πόλης. Η κατάληψή της από τους Γενουάτες την οδήγησε στην παρακμή.

Την περίοδο της Ενετοκρατία (1489 – 1571), η Αμμόχωστος όπως η υπόλοιπη Κύπρος, φτωχοποιήθηκε. Το 1570, οι Οθωμανοί έστειλαν τελεσίγραφο στους Ενετούς και τους ζητούσαν να τους παραδώσουν την Κύπρο. Η άρνηση των Ενετών, οδήγησε στην απόβαση των Τούρκων και στην κατάληψη του νησιού εκτός της Αμμόχωστου. Χρειάστηκε ένας χρόνος πολιορκίας για να πέσει στα χέρια των Τούρκων τον Αύγουστο του 1571.

Κατά την Οθωμανοκρατία (1571 – 1878), οι Οθωμανοί από το 1574, έδιωξαν τους Χριστιανούς από την εντός των τειχών πόλη της Αμμοχώστου και τους μετέφεραν στο νότιο προάστιο της Αμμοχώστου, το Βαρώσι. Τότε δημιουργήθηκε η νέα Αμμόχωστος που κατόρθωσε να γίνει ένα μοναδικό κοσμοπολίτικο κέντρο στην ανατολική Μεσόγειο.

Το Βαρώσι, είχε 2000 κατοίκους και ήταν περιτριγυρισμένο από απέραντες εκτάσεις με πορτοκαλιές και άλλα οπωροφόρα δέντρα. Η αγορά ήταν ένας δρόμος,

με λίγα εμπορικά καταστήματα και πανδοχεία, με πολλά αγγειοπλαστικά εργαστήρια (κουζαρικά) και καφεενεία.

Στην Αγγλοκρατία (1878 – 1960), το 1878 μ.Χ., η Κύπρος πουλήθηκε από τους Τούρκους στους Άγγλους, οι οποίοι παρέλαβαν μια ανατολίτικη πόλη σε άθλια κατάσταση. Κατάλαβαν τη σημασία του λιμανιού της Αμμοχώστου και στις αρχές του αιώνα (1904), έγιναν βελτιωτικά έργα στο λιμάνι, ενώ εγκαινιάστηκε η σιδηροδρομική σύνδεση της Αμμοχώστου με τη Λευκωσία. Ιδρύθηκαν κυβερνητικά τμήματα και ευνοήθηκε η ανάπτυξη του εμπορίου μετατρέποντας την Αμμόχωστο (Βαρώσι και εντός των τειχών πόλη) σε πόλη με μεγάλες προοπτικές πληθυσμιακής αύξησης και οικοδομικής επέκτασης.

2. Το Τοπικό Σχέδιο Παραλιμνίου, Αγίας Νάπας και Δερύνειας, είναι μελέτη του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως, του 2017, για τον σχεδιασμό, τη ρύθμιση και έλεγχο της ανάπτυξης, στο πλαίσιο ενός ενιαίου τοπικού σχεδίου. Υπόψη λήφθηκαν η κυβερνητική και ευρωπαϊκή στρατηγική για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και τη σωστή διαχείριση φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.
3. Το Πάρκο λειτουργεί από το 2011 αποτελείται από εννέα θεματικούς βοτανόκηπους, ένα δάσος όπου κυπαρίσσια σχηματίζουν την Κύπρο και τον μοναδικό λαβύρινθο (2000 τ.μ.) στην Κύπρο.
4. Ιερά Μητρόπολη Κωνσταντίας Αμμοχώστου  
Η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Κύπρου, στις 12 Φεβρουαρίου 2007, συνεδρίασε και αποφάσισε όπως αυξηθούν οι Μητροπόλεις σε δώδεκα, ανάμεσά τους συμπεριλαμβάνεται και η Μητρόπολη Κωνσταντίας – Αμμοχώστου. Ως πρώτος Μητροπολίτης, εξελέγη από την Εκλογική Συνέλευση ο μέχρι τότε Χωρεπίσκοπος Τριμυθούντος (1996 – 2007) κ. Βασίλειος. Η έδρα της Μητρόπολης βρίσκεται στο Παραλίμνι προσωρινά.
5. Η «Πρώτη Διεθνής Έκθεση Βιβλίου» 31 Οκτωβρίου μέχρι τις 7 Νοεμβρίου 2010, ήταν ένα πρωτόγνωρο γεγονός για την Επαρχία της Αμμοχώστου. Αποφασίστηκε να διοργανώνεται ανά διετία.



Οι επόμενες εκθέσεις είχαν ως θέμα:

- Η «2η Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Αμμοχώστου» 26 Οκτωβρίου - 4 Νοεμβρίου 2012, θέμα: «Ορθοδοξία και Ευρώπη». περίοδος που συμπίπτει με την Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την Κυπριακή Δημοκρατία.
- Η «3η Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Κύπρου» 2 - 9 Νοεμβρίου 2014 θέμα: «40 χρονιά κατοχής – Δεν ξεχνώ» ως αφορμή η θλιβερή επέτειος της συμπλήρωσης 40 χρόνων από την τουρκική εισβολή του 1974.
- Η «4η Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Κύπρου», 9 - 16 Οκτωβρίου 2016 θέμα: «Πολιτισμός της Ειρήνης» θέμα διαχρονικά επίκαιρο, με αφορμή την κατάσταση που επικρατεί γενικά στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και στην πατρίδα μας.

Η θρονική επιτροπή συνεδρίασε τον Ιούνιο του 2018 και αποφάσισε όπως η 5η Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Αμμοχώστου», γίνει το 2019 κυρίως για οικονομικούς λόγους. Έτσι αποφασίστηκε να γίνεται ανά δύο χρόνια, εναλλάξ με το Αγιολογικό Συνέδριο.

6. Η Ιερά Μητρόπολη Κωνσταντίας – Αμμοχώστου και η Πολιτιστική Ακαδημία «Άγιος Επιφάνιος», εξετάζουν το φάσμα της κυπριακής αγιολογίας με διαφορετικές θεματικές κάθε χρόνο. Το Συνέδριο είναι ανοικτό σε εκπαιδευτικούς και απλό κόσμο στους οποίους δίδεται πιστοποιητικό παρακολούθησης.

Οι θεματικές ενότητες των **Αγιολογικών Συνεδρίων** έχουν ως εξής:

- Α΄ Διεθνές Συνέδριο Κυπριακής Αγιολογίας (9/2/2012-12/2/2012)
- Β΄ Διεθνές Συνέδριο Κυπριακής Αγιολογίας (13/2/2014-15/2/2014)  
«Από τον άγιο Επιφάνιο στον άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο 4ος-12ος αι.».
- Γ΄ Διεθνές Συνέδριο Κυπριακής Αγιολογίας (25/2/2014-27/2/2014)  
«Φραγκοκρατία-Ενετοκρατία-Τουρκοκρατία (1191-1878)»
- Δ΄ Διεθνές Συνέδριο Κυπριακής Αγιολογίας (1/2/2016-3/2/2016)  
«Οικουμενικοί Άγιοι τιμώμενοι στην Κύπρο»
- Ε΄ Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο Κυπριακής Αγιολογίας (2020)  
Θα είναι αφιερωμένο στη τιμή της Θεοτόκου στην Κύπρο.

7. Οι κληρικοί που μετέχουν στις **Κληρικολαϊκές συνελεύσεις** κατάγονται από την επαρχία Αμμοχώστου και διακονούν είτε στην Ιερά Αρχιεπισκοπή είτε σε άλλες Μητροπόλεις. Είναι εμφανής η ιδιαιτερότητα της Μητρόπολης, που δραστηριοποιείται στην ελεύθερη επαρχία αλλά δεν λησμονεί την κατεχόμενη πόλη και επαρχία. Σκοπός είναι η σύσφιξη σχέσεων των κατοίκων της κατεχόμενης και ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου. Κατά την φετινή κληρικολαϊκή συνέλευση στις 9 Μαΐου θα προσκληθούν όλοι οι ιερείς, τα κοινοτικά και εκκλησιαστικά συμβούλια όλης της επαρχίας Αμμοχώστου.

8. Σύμφωνα με τον ιστότοπο tripadvisor, τρεις παραλίες της επαρχίας Αμμοχώστου είναι ανάμεσα στις 25 καλύτερες της Ευρώπης, ενώ μια περιλαμβάνεται στον παγκόσμιο κατάλογο. Οι παραλίες είναι:

- Fig Tree Bay (Πρωταρά): 13η θέση παγκοσμίως και 4η στην Ευρώπη
- Κόννος (Αγία Νάπα – Πρωταρά): 12η θέση στην Ευρώπη
- Μακρόνησος (Αγία Νάπα): 18η θέση στην Ευρώπη

Η παραλία Nissi Beach, σύμφωνα με το CNN Travel, βρίσκεται στην τρίτη θέση για τον μήνα Ιούλιο του 2018, μετά από παραλίες της Καλιφόρνιας και της Ιταλίας (Φιλελεύθερος, 2018).

9. Το Μεσαιωνικό Υδραγωγείο ικανοποιούσε τις ανάγκες της Αγίας Νάπας για εκατοντάδες χρόνια. Η σημερινή του μορφή είναι αποτέλεσμα μετατροπών κατά την Φραγκοκρατία του αρχικού Υδραγωγείου της Ρωμαϊκής περιόδου ([www.agianapaidragogio.com](http://www.agianapaidragogio.com)).

Οι Τάφοι της Μακρονήσους είναι λαξευμένοι σε βράχους και είχαν ανασκαφεί παράνομα από το 1872, ενώ οι νόμιμες ανασκαφές ξεκίνησαν από το 1989. Στο σημείο υπάρχουν δεκαεννέα συλημένοι τάφοι της Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής περιόδου, ένα μικρό ιερό και τμήμα ενός αρχαίου λατομείου δίπλα στο νεκροταφείο (Δήμος Αγίας Νάπας, 2019).

10. Η ανάλυση SWOT θεωρήθηκε ως το καταλληλότερο μεθοδολογικό εργαλείο για την συγκέντρωση στοιχείων του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος της περιοχής. Στο εσωτερικό περιβάλλον ανήκουν τα δυνατά και αδύνατα σημεία της

περιοχής, ενώ στο εξωτερικό περιβάλλον ανήκουν οι ευκαιρίες και οι απειλές για την περαιτέρω ανάπτυξη και αναβάθμιση της περιοχής, με την ένταξη του πολιτισμού στον τουριστικό χάρτη.

11. Τα Γραφεία Τουριστικής Ενημέρωσης του Υφυπουργείου Τουρισμού, είναι συνολικά δεκατέσσερα και διασκορπισμένα σε όλη την ελεύθερη Κύπρο. Το Υφυπουργείο Τουρισμού αποτελεί μετεξέλιξη του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού (ΚΟΤ) και ιδρύθηκε και λειτουργεί από τις 2 Ιανουαρίου 2019.

Στην ελεύθερη Αμμόχωστο βρίσκονται σε κεντρικά σημεία στα τουριστικά θέρετρα:

- ✓ Γραφείο Τουριστικών Πληροφοριών Πρωταρά (ΓΤΠΠ)
- ✓ Γραφείο Τουριστικών Πληροφοριών Αγίας Νάπας (ΓΤΠΑΝ)

Ο ρόλος τους είναι υποβοηθητικός όσον αφορά την προώθηση και προβολή του κυπριακού τουριστικού προϊόντος. Παρέχουν χρήσιμες και έγκυρες πληροφορίες σε ντόπιους και ξένους για ποικίλα θέματα που αφορούν την ιστορία της Κύπρου και της Αμμοχώστου ιδιαίτερα.

12. Η Τουριστική, Εμπορική και Βιομηχανική Εταιρεία Αμμοχώστου (ΤΕΒΕΑ), έχει ως διαχρονικό σκοπό την ανάπτυξη της επαρχίας Αμμοχώστου και την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των επιχειρηματιών της ελεύθερης Αμμοχώστου. Η αναγνώρισή της ως Περιφερειακό Επιμελητήριο έγινε στις αρχές του 2019 αν και κοινή διακήρυξη για αναγνώρισή της, υπογράφηκε από όλους τους Δημάρχους και Κοινοτάρχες τον Δεκέμβριο του 2012.

13. Το 1993 εκπονήθηκε μελέτη από τον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού (ΚΟΤ), για τον καθορισμό Στρατηγικής Ανάπτυξης Ναυτικού Τουρισμού στην Κύπρο. Το 1994 υιοθετήθηκε η Στρατηγική Ανάπτυξης Ναυτικού Τουρισμού. Ακολούθως η Ζώνη Ναυσιπλοΐας που ορίστηκε περιλαμβάνει, μαρίνες Μεγάλης, Μεσαίας και Μικρής Κλίμακας. Στην επαρχία Αμμοχώστου αποφασίστηκε να γίνουν δύο μαρίνες 600 και 300 σκαφών (Αγία Νάπα και Παραλίμνι) αφού οι μελέτες, περιβαλλοντικές και χωροταξικές, κατέδειξαν ότι δεν ήταν εφικτό να γίνει μια μεγάλη μαρίνα 1000 σκαφών σε κάποια συγκεκριμένη τοποθεσία.

14. Το Υφυπουργείο Τουρισμού πραγματοποιεί δράσεις χρησιμοποιώντας την τοπικότητα και την ταυτότητα της περιοχής για την ανάδειξή της.
- Το Περιπατητικό Φεστιβάλ, διοργανώνεται κατά τη διάρκεια της Άνοιξης (Μάρτιος - Μάιος). Οι συμμετέχοντες έχουν την ευκαιρία να περιηγηθούν στα μονοπάτια της φύσης, να εξερευνήσουν τις ακρογιαλιές και τις δασώδεις περιοχές. Στην ελεύθερη Αμμόχωστο γίνονται στην περιοχή του Κάβο Γκρέκο. Επιτυγχάνεται η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, εφόσον περιπατητές περπατούν εκτός περιόδου αιχμής (Υφυπουργείο Τουρισμού, Αδάμου 2018)
  - Το πρόγραμμα Endless Sun έχει ως στόχο να εμπλουτίσει τις εμπειρίες του επισκέπτη στην ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου. Ο θεσμός ξεκίνησε το 1987 και περιλαμβάνονταν διάφορες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Το πρόγραμμα αν και τερματίστηκε το 2007, η Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης και Προβολής Αμμοχώστου το επανέφερε σε μια προσπάθεια αντιμετώπισης της εποχικότητας (Ζαννέττου 2015). Σύμφωνα με τον πρόεδρο της ΕΤΑΠ, Λάκη Αβρααμίδη, το πρόγραμμα εμπλουτίζει τις εμπειρίες του επισκέπτη και το τουριστικό προϊόν, όταν οι καιρικές συνθήκες δεν είναι ιδανικές για να απολαύσει «ήλιο και θάλασσα». Σε περίοδο δύο εβδομάδων γίνονται έξι εκδρομές, τρεις ανά εβδομάδα, οι οποίες επαναλαμβάνονται. Ο επισκέπτης ξεναγείται στην ενδοχώρα για να γνωρίσει την κουλτούρα, την παράδοση και να έρθει σε επαφή με τους ντόπιους. Ανάμεσα στις δραστηριότητες που προσφέρονται είναι το ψήσιμο ψωμιού στον παραδοσιακό φούρνο, μάζεμα φραουλών, πορτοκαλιών και πατατών. Παράλληλα δίνεται η ευκαιρία στους επισκέπτες να εκδράμουν σε ανοικτά θεματικά πάρκα, αρχαιολογικούς χώρους και να συμμετάσχουν σε διάφορες εκδηλώσεις και δραστηριότητες (Μαραθοβουνιώτης, 2018).
  - Οι ιδιωτικές εκδρομές με παραδοσιακά λεωφορεία «Ayia Napa and The Sea: A Different Dimension»

# Παράρτημα Β

## Έρευνα πεδίου

Το υλικό της έρευνας πεδίου βασίζεται σε κοινές ερωτήσεις που απάντησαν οι:

- A) Εκπρόσωποι των δήμων/κοινοτήτων της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου
- B) Γραφεία Πληροφόρησης του Υφυπουργείου Τουρισμού και του Τεβέα
- Γ) Μητρόπολη Κωνσταντίας – Αμμοχώστου και Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Αμμοχώστου

Πίνακας 1: Εκπρόσωποι των Δήμων/Κοινοτήτων της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου

Πίνακας 2: Εκπρόσωποι του Τουρισμού

Πίνακας 3: Εκπρόσωποι του Πολιτισμού

### Ομάδα Α: Εκπρόσωποι των Δήμων/Κοινοτήτων της ελεύθερης επαρχίας Αμμοχώστου

	Γεώργιος Τάκκας Δήμαρχος Δήμος Σωτήρας	Μαρίνος Παυλικκάς Πολιτιστικός Λειτουργός Δήμος Σωτήρας
Ο τουρισμός και το τουριστικό προϊόν σε μια περιοχή ακολουθούν τον κύκλο: έναρξης, αναζωογόνησης, στασιμότητας, πτώσης και ανάκαμψης. Σε ποιο στάδιο θεωρείτε ότι βρίσκεται η ελεύθερη Αμμόχωστος; Εάν θεωρείτε πως βρίσκεται στο στάδιο της αναζωογόνησης, ποιοι παράγοντες συμβάλλουν σε αυτό;	Στάδιο της αναζωογόνησης λόγω των κινήτρων που έδωσε η κυβέρνηση αλλά και των έργων υποδομής στην επαρχία και κυρίως των επενδύσεων σε μαρίνες	Στάδιο της αναζωογόνησης του τουριστικού προϊόντος. Παράγοντες που συμβάλλουν είναι τα κίνητρα ανακαίνισης και επέκτασης ξενοδοχειακών μονάδων που προκήρυξε η Κυβέρνηση. Νέες επενδύσεις στην περιοχή, όπως οι μαρίνες/έργα που

		εμπλουτίζουν το τουριστικό προϊόν.
<p>Πως αξιολογείτε την ανάπτυξη που είχε η ελεύθερη Αμμοχώστος μετά το 1974; Ποια τα υπέρ και ποια τα κατά της ανάπτυξης αυτής. Εάν ήταν δυνατό τι θα κάνατε διαφορετικά;</p>	<p>Η ανάπτυξη μετά το 1974 ήταν ουσιαστική για την ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου γιατί προσέφεραν θέσεις εργασίας και εισοδήματα σε μια περίοδο οικονομικά δύσκολη.</p> <p>Όπως σε κάθε ανάπτυξη υπάρχουν θετικά και αρνητικά, δεν θα άλλαζα κάτι έχοντας υπόψιν την περίοδο εκείνη</p> <p>Οι χρονοβόρες διαδικασίες σχεδιασμού θα μπορούσαν να ξεπεραστούν</p>	<p>Η ανάπτυξη της ελ. Αμμοχώστου μετά το 1974 ήταν εν μέρει άναρχη και χωρίς συγκεκριμένο σχεδιασμό, χωρίς συγκεκριμένη πολεοδομική στρατηγική ή στρατηγική διαχείρισης και προώθησης του προσφερόμενου προϊόντος.</p> <p>Θα έπρεπε να υπάρξει εκ των προτέρων σχεδιασμός για την πολεοδομική ανάπτυξη και το ύψος/χαρακτήρα κτηρίων και πόλεων.</p>
Υπάρχει δίκτυο συνεργασίας ανάμεσα στις κοινότητες της ελ. Αμμοχώστου;	Ναι μέσω του ΤΕΒΕΑ	Δεν υπάρχει στενή συνεργασία, λόγω κυρίως κοινωνικών και γεωγραφικών ανταγωνιστικών χαρακτηριστικών.
Ο προσανατολισμός στον «ήλιο - θάλασσα» είναι ξεπερασμένος. Ποια είδη τουριστικής ανάπτυξης είναι δυνατό να ακολουθήσει η επαρχία Αμμοχώστου για να ανταποκριθεί στα ποικίλα κίνητρα των επισκεπτών;	Το σύνθημα slogan «ήλιος - θάλασσα» δεν είναι ξεπερασμένο αλλά πρέπει να εμπλουτιστεί με υπηρεσίες όπως πεζόδρομος – ποδηλατόδρομος, να βγάλουμε προς τα έξω την κουλτούρα και τον πολιτισμό μας από κάθε κοινότητα της περιοχής έτσι ώστε να μπορεί ο τουρίστας να περάσει κάποιες ώρες και να μάθει για τον πολιτισμό μας	Λανθασμένη η αντίληψη ότι ο προσανατολισμός «ήλιος-θάλασσα» είναι ξεπερασμένος. Στην καλύτερη προώθηση προτείνεται ο εμπλουτισμός και η υποστήριξη του χαρακτηριστικού (ήλιος-θάλασσα) με άλλα που διαθέτουν σε αφθονία, όπως παράδοση, πολιτισμός, γαστρονομία, φύση κλπ με τα ανάλογα είδη τουρισμού.
Η αναγέννηση του πολιτιστικού προϊόντος μιας περιοχής είναι απαραίτητη για να προσελκύσει τον επισκέπτη. Με ποιους τρόπους προωθείτε το πολιτιστικό στοιχείο;	Με διάφορες εκδηλώσεις όπως τα διάφορα φεστιβάλ.  Επιχορήγηση οργανωμένων συνόλων για παραδοσιακούς	Το πολιτιστικό στοιχείο προωθείται με τρόπο ώστε να είναι μεν κατανοητό και διακριτό από τον επισκέπτη. Δηλαδή ο ξένος επισκέπτης θέλει να δει

	χορούς, ορχήστρες και χορωδίες	αυτό το οποίο περιμένει ώστε η διαδικασία πρόσληψης και θέασης να είναι ευκολότερη. Από την άλλη δεν πρέπει να χάνεται και η ποιότητα των χαρακτηριστικών ενός πολιτιστικού στοιχείου από τον ντόπιο.
Μια περιοχή για να ψυχαγωγήσει τους κατοίκους και να προσελκύσει επισκέπτες προβάλλει την άυλη πολιτιστική της κληρονομιά. Διοργανώνετε εκδηλώσεις, εάν ναι αναφερθείτε ονομαστικά και δίπλα συμπληρώστε σε ποια κατηγορία ανήκουν:		
<p>Τοπικό προϊόν:</p> <p>Πολιτισμός: Μουσική/Χορός:</p> <p>Αθλητισμός:</p> <p>Θέατρο/Κινηματογράφος:</p> <p>Θρησκευτική εορτή/ πανηγυρίς:</p>	<p>Φεστιβάλ Κολοकाσιού - Γευσιγνωσίας</p> <p>Παραδοσιακό Φεστιβάλ Φεστιβάλ χορωδιών (ανά 2 χρόνια)</p> <p>Το αμφιθέατρο Δήμου Σωτήρας χρησιμοποιείται σαν βάση για προβολή θεατρικών παραστάσεων του ΘΟΚ</p> <p>Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Της Ελιάς Αγίου Μάμα Αγίας Θέκλας</p>	<p>Φεστιβάλ Κολοκασιού, Βραδιά Γευσιγνωσίας Κολοκασιού</p> <p>Χορωδιακό Φεστιβάλ, Φεστιβάλ Παραδοσιακών Χορών Βραβεία Αθλητισμού και Εθελοντισμού Φιλοξενία παραστάσεων ΘΟΚ</p> <p>Μεταμόρφωση του Σωτήρος, Αγία Θέκλα, Κυριακή των Βαΐων (μεταφέρθηκε προσωρινά ξεκίνησε από τον άγιο Μέμνων Αμμοχώστου – κινητή εορτή)</p>
Υπάρχει η τάση για διοργάνωση καινούριων εκδηλώσεων;	Στο μέλλον με τη δημιουργία του Οργανισμού Νεολαίας Σωτήρας θα υπάρχουν νέες εκδηλώσεις	Υπάρχει η τάση για διοργάνωση καινούριων εκδηλώσεων
Ποιος είναι ο ρόλος των εκδηλώσεων αυτών για την περιοχή (φήμη/εικόνα),	Πρωώθηση της περιοχής και προβολή του τοπικού προϊόντος.	Ο ρόλος τους είναι αφενός η πρωώθηση και προβολή της τοπικής

		παράδοσης και κουλτούρας για την αναβάθμιση της εικόνας της Σωτήρας.
για τους κατοίκους (κοινωνικοποίηση/εθελοντισμός)	Σημείο κοινωνικοποίησης των κατοίκων. Υψηλό ποσοστό εθελοντισμού των δημοτών	η προώθηση της δημιουργίας των δημοτών και η ενθάρρυνση στην κοινωνικοποίηση και τον εθελοντισμό από τους ίδιους τους δημότες.
και για τους επισκέπτες.	Η εμπειρία της συμμετοχής στις εκδηλώσεις και οι εντυπώσεις που θα πάρουν	
Με ποιους τρόπους διαφημίζετε τα φεστιβάλ; (τηλεόραση, ραδιόφωνο, έντυπα, διαδίκτυο, άλλο)	Η διαφήμιση γίνεται με όλους τους τρόπους	Οι εκδηλώσεις διαφημίζονται σε όλα τα έντυπα, ψηφιακά και τηλεοπτικά μέσα.
Κατά την άποψή σας ποια σημεία (Μουσεία / Μνημεία / Εκκλησίες / Φυσικά αξιοθέατα) έχουν πολιτιστικό ενδιαφέρον και αντιπροσωπεύουν την ελεύθερη Αμμόχωστο;	Η Βασιλική του Σωτήρος στη Σωτήρα του 3-4 <sup>ου</sup> αιώνα μ.χ Μοναστήρι Αγίας Νάπας Μουσείο «Θάλασσα»	Κάβο Γκρέκο, η Λίμνη Παραλιμνίου
Ποιο σημεία έρχονται στο μυαλό σας κάθε φορά που σκέφτεστε τον δήμο/κοινότητά σας	Βασιλική του Σωτήρος Οι επτά Βυζαντινές εκκλησίες στη Σωτήρα Κέντρο Ενηλίκων	Βυζαντινά εξωκλήσια, εκκλησία Αγίας Θέκλας, παραλία Αγίας Θέκλας
Ποια αξιοθέατα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο άμεσο μέλλον;	Αρχαίοι τάφοι και συνοικισμοί αλλά εξαρτάται η ανάδειξή τους από το Τμήμα Αρχαιοτήτων	Παραλίες, Κάβο Γκρέκο, Λίμνη Παραλιμνίου
<b>Αξιολόγηση των παρακάτω στοιχείων</b>		
Φυσικό περιβάλλον/φυσικοί πόροι	Πολύ Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό
Αρχαιολογικοί χώροι/ μουσεία	Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό
Πολιτιστικές εκδηλώσεις/ Φεστιβάλ/ Εκθέσεις	Πολύ Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό
Τοπικά προϊόντα		Πολύ Σημαντικό
Γεωγραφική θέση (απόσταση από τουριστικά θέλγητρα Αγίας Νάπας - Πρωταρά)	Πολύ Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό
Υποδομές Μεταφορών - Οδικό δίκτυο	Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό



Προσβασιμότητα –Μέσα Μαζικής Μεταφοράς	Πολύ Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό
Τοπική τουριστική πολιτική	Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό
Ποια είναι τα θετικά στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Η δημιουργία Υφυπουργείου Τουρισμού Κυπριακή Φιλοξενία Ασφάλεια που δημιουργείται στον τουρίστα	Παραλίες, αγνότητα πληθυσμού, φυσικό περιβάλλον, αγροτικό στοιχείο, γαστρονομία, ασφάλεια
Ποια είναι αρνητικά στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Γεωπολιτικές εξελίξεις στην περιοχή Μη εξειδικευμένο προσωπικό	Άναρχη ανάπτυξη, μη εξειδίκευση προσωπικού και επιχειρηματιών, ηχορύπανση
Ποιες ευκαιρίες παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Ανάπτυξη παλιών επαγγελματιών Προβολή τοπικών προϊόντων	Υφυπουργείο Τουρισμού, προβολή Κύπρου ιδιαίτερα κατά τις πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις και την προσέλκυση τουρισμού από άλλες χώρες, ψηφιακή προβολή
Ποιες απειλές παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού σε άλλες περιοχές της Κύπρου ή σε γειτονικές χώρες που δημιουργεί προβάδισμα	Γεωπολιτικές εξελίξεις στη μέση Ανατολή, άνοδος ανταγωνιστικών γειτονικών αγορών όπως Αίγυπτος, Τουρκία, Ελλάδα, Λίβανος

	Εύη	Άντρος Καραγιάννης
	Γραμματειακός Λειτουργός <b>Δήμος Παραλιμνίου</b>	Δήμαρχος <b>Δήμος Δερύνειας</b>
Ο τουρισμός και το τουριστικό προϊόν σε μια περιοχή ακολουθούν τον κύκλο: έναρξης, αναζωογόνησης, στασιμότητας, πτώσης και ανάκαμψης. Σε ποιο στάδιο θεωρείτε ότι βρίσκεται η ελεύθερη Αμμόχωστος; Εάν θεωρείτε πως βρίσκεται στο στάδιο της αναζωογόνησης, ποιοι παράγοντες συμβάλλουν σε αυτό;	Η ελεύθερη Αμμόχωστος βρίσκεται στο στάδιο αναζωογόνησης λόγω ποικίλων παραγόντων. Νέες κλίνες και τουριστικές αναπτύξεις στην επαρχία, π.χ. μαρίνες Παραλιμνίου και Αγίας Νάπας.  Η δημιουργία της ΤΕΒΕΑ για την εξυπηρέτηση των	Η επαρχία Αμμοχώστου συνδυάζει παραλιακή περιοχή και ενδοχώρα και μπορεί να προσελκύει τουρίστες ολόχρονα φτάνει να προωθείται κατάλληλα ο Πολιτισμός, η Ιστορία και η Φιλοξενία της επαρχίας μας.

	<p>συμφερόντων των επιχειρηματιών της ελεύθερης Αμμοχώστου. Η στρατηγική τουρισμού - το πόρισμα ακόμη δεν έχει ολοκληρωθεί.</p>	
<p>Πως αξιολογείτε την ανάπτυξη που είχε η ελεύθερη Αμμοχώστος μετά το 1974; Ποια τα υπέρ και ποια τα κατά της ανάπτυξης αυτής. Εάν ήταν δυνατό τι θα κάνατε διαφορετικά;</p>	<p>Η ελεύθερη Αμμοχώστος μετά το 1974 είχε μια ραγδαία ανάπτυξη στο τουριστικό, βιομηχανικό και εμπορικό πεδίο.</p> <p>Τα θετικά υπερτερούν λόγω των επενδύσεων που αναβάθμισαν του τουριστικό προϊόν.</p>	<p>Η επαρχία Αμμοχώστου θα πρέπει να ξεφύγει από το τρίπτυχο Ήλιος-θάλασσα- διασκέδαση και να εστιάσει στον τοπικό χαρακτήρα μας, στην ταυτότητα της περιοχής, η οποία συνδυάζει πρωτογενή τομέα και τουριστικά θέρετρα</p>
<p>Υπάρχει δίκτυο συνεργασίας ανάμεσα στις κοινότητες της ελ. Αμμοχώστου;</p>	<p>Καλά εδραιωμένο δίκτυο συνεργασίας (τελευταία 6 έτη) για την διεκδίκηση κονδυλίων και έργων - ενίσχυση σε υποδομές/υπηρεσίες.</p> <p>Συνδιοργάνωση εκδηλώσεων που συσπειρώνουν την επαρχιακή μας υπόσταση.</p>	
<p>Ο προσανατολισμός στον «ήλιο - θάλασσα» είναι ξεπερασμένος. Ποια είδη τουριστικής ανάπτυξης είναι δυνατό να ακολουθήσει η επαρχία Αμμοχώστου για να ανταποκριθεί στα ποικίλα κίνητρα των επισκεπτών;</p>	<p>Η επαρχία Αμμοχώστου δεν εστιάζει μόνο στο δίπτυχο ήλιος – θάλασσα. Στο brand του Πρωταρά: καταγάλανες παραλίες, κρυστάλλινα νερά, ολόχρυση αμμουδιά.</p> <p>Επενδύουμε στον γαστρονομικός τουρισμός, καταδυτικός τουρισμός αθλητικός τουρισμός.</p> <p>Πολιτιστικός τουρισμός: πολιτιστικά δρώμενα που περιλαμβάνουν φεστιβάλ γαστρονομίας, παράδοσης και άθλησης ενισχύοντας την εικόνα της επαρχίας.</p>	<p>Φιλοξενία, Αυθεντικότητα, Ασφάλεια, Ανθρώπινη Προσέγγιση και εμπειρία</p>
<p>Η αναγέννηση του πολιτιστικού προϊόντος μιας περιοχής είναι απαραίτητη για να προσελκύσει τον</p>	<p>Το πολιτιστικό στοιχείο προωθείται πολυεπίπεδα: παρεχόμενες υποδομές</p>	<p>Μέσα από συναυλίες, πολιτιστικά φεστιβάλ, εκδηλώσεις για ξένους</p>

<p>επισκέπτη. Με ποιους τρόπους προωθείτε το πολιτιστικό στοιχείο;</p>	<p>(υπαίθριο αμφιθέατρο - ιστορικές πλατείες) και ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις.</p> <p>Πρώθηση μέσω της ψηφιακής βιβλιοθήκης Europeana, όπου συγκεντρώνεται η ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά.</p> <p>Ετήσιες τουριστικές εκθέσεις στο εξωτερικό.</p> <p>Μουσεία Πολιτιστικές εκδηλώσεις που παρουσιάζονται και στο εξωτερικό σε διάφορα Φεστιβάλ Πολιτισμού όπου γίνονται ανταλλαγές από και προς της Κύπρου.</p> <p>Η αναζωπύρωση του πολιτιστικού προϊόντος, είναι καθοριστική στην προσέλκυση κάθε επισκέπτη.</p>	<p>και ντόπιους τουρίστες αλλά ακόμα και με την καθημερινή μας ζωή, όπως οι λαϊκές αγορές και η παρασκευή μαρμελάδας φράουλας και άλλων σπιτίσιων συνταγών</p> <p>Μουσεία, Λαογραφικό Μουσείο και Υπαίθριο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Παραδοσιακών Επαγγελμάτων</p>
<p>Μια περιοχή για να ψυχαγωγήσει τους κατοίκους και να προσελκύσει επισκέπτες προβάλλει την άυλη πολιτιστική της κληρονομιά. Διοργανώνετε εκδηλώσεις, εάν ναι αναφερθείτε ονομαστικά και δίπλα συμπληρώστε σε ποια κατηγορία ανήκουν:</p>		
<p>Τοπικό προϊόν:  Πολιτισμός:</p>	<p>«Καρναβάλι Αμμοχώστου», «Ανθεστήρια Αμμοχώστου», «Γεύσεις του Κόσμου», «Πολιτιστικό Καλοκαίρι», «Πολιτιστικός Χειμώνας – ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ "ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΑ"», «Κατακλυσμός Αμμοχώστου»,</p>	<p>Φεστιβάλ Φράουλας  Λαογραφικό Φεστιβάλ «Το τζιβέρτι της Δερύνειας» Πολιτιστικές εκδηλώσεις, Συναυλίες</p>

Μουσική/Χορός:	«Φεστιβάλ Κινηματογράφου», «MoonWalk», “Cyprus Rock Festival” «Φεστιβάλ Παιδιού».	Από Οργανωμένα Σύνολα του Δήμου, Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου Φεστιβάλ Κύπρια
Αθλητισμός:	«ΟΠΑΠ 3Χ3», “PROTARAS OPEN - ΠΕΤΟΣΦΑΙΡΑ”, “Cyprus Tournament”.	Αθλητικές συναντήσεις νέων Τουρνουά αθλητισμού Αγώνες Skateboard
Θέατρο/Κινηματογράφος:		Υπαίθριος Κινηματογράφος
Θρησκευτική εορτή/ πανήγυρις:	Τοπικές εορτές των πολιούχων Αγίων του Παραλιμνίου Άγιος Γεώργιος, Άγιος Δημήτριος και Αγία Βαρβάρα. Και άλλες πανηγυρεις στα ποικίλα ξωκλήσια του Πρωταρά.	Άγιος Μόδεστος
Υπάρχει η τάση για διοργάνωση καινούριων εκδηλώσεων;	Νέες ιδέες οι οποίες όπως το Art Festival κ.ά.	Φεστιβάλ δρόμου με Μουσική, Χορό και Φαγητό Δικοινοτικές εκδηλώσεις
Ποιος είναι ο ρόλος των εκδηλώσεων αυτών για την περιοχή (φήμη/εικόνα),	Ιδιαίτερη απήχηση στη διαμόρφωση του πολιτιστικού προϊόντος του Παραλιμνίου και της επαρχίας ευρύτερα.	Να ψυχαγωγήσουν τον κόσμο και να καταλάβουν ότι αποτελούν μέρος της κοινωνίας των πολιτών
για τους κατοίκους (κοινωνικοποίηση/εθελοντισμός)	Οι κάτοικοι (όλων των ηλικιών) μετέχουν ενεργά στις εκδηλώσεις και στα τοπικά πολιτιστικά τμήματα σε εθελοντική βάση	
και για τους επισκέπτες.	Μόρφωση, ψυχαγωγία ενώ ταυτόχρονα παράγουν πολιτιστικό έργο	
Με ποιους τρόπους διαφημίζετε τα φεστιβάλ; (τηλεόραση, ραδιόφωνο, έντυπα, διαδίκτυο, άλλο)	Διαδικτυακή ιστοσελίδα (Paralimni Municipality)	Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης Διαδίκτυο

	και Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (Facebook, Instagram, Twitter) Τηλεοπτική συνεργασία (ΔΙΑΣ- Sigma), ραδιοφωνική συνεργασία (επαρχιακό σταθμό ΡΑΔΙΟ ΠΟΛΙΤΕΙΑ 106.7 FM), διαφημιστικά έντυπα και μαζικά μηνύματα.	ΜΜΕ
Κατά την άποψή σας ποια σημεία (Μουσεία / Μνημεία / Εκκλησίες / Φυσικά αξιοθέατα) έχουν πολιτιστικό ενδιαφέρον και αντιπροσωπεύουν την ελεύθερη Αμμόχωστο;	Ξωκλήσια Μονοπάτια της φύσης στο Κάβο Γκρέκο, τις λαξευμένες σπηλιές Μουσείο Θάλασσα, Μουσείο των Ηρώων των Αγώνων της ΕΟΚΑ, Αχυρώνας Λιοπετρίου	Μουσεία Εκκλησίες Πλατείες
Ποιο σημεία έρχονται στο μυαλό σας κάθε φορά που σκέφτεστε τον δήμο/κοινότητά σας	Ο αρχαιολογικός οικισμός "ΟΙ ΠΕΡΝΕΡΕΣ". Παραλίες και φεστιβάλ	Φραουλοφυτείες
Ποια αξιοθέατα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο άμεσο μέλλον;	Τα αξιοθέατα της περιοχής μπορούν να αξιοποιηθούν με συγκεκριμένη στρατηγική πολιτισμού για περαιτέρω προώθηση και διάχυσή τους και στο εξωτερικό.	Αλιευτικά Καταφύγια Παραλιακοί Πεζόδρομοι Νεκρή Ζώνη Φράγματα Λίμνη Παραλιμνίου
<b>Αξιολόγηση των παρακάτω στοιχείων</b>		
Φυσικό περιβάλλον/φυσικοί πόροι	Πάρα Πολύ Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό
Αρχαιολογικοί χώροι/ μουσεία	Πολύ Σημαντικό	Πάρα Πολύ Σημαντικό
Γεωγραφική θέση (απόσταση από τουριστικά θέλγητρα Αγίας Νάπας - Πρωταρά)	Πάρα Πολύ Σημαντικό	Πολύ Σημαντικό
Υποδομές Μεταφορών - Οδικό δίκτυο	Πολύ Σημαντικό	Πάρα Πολύ Σημαντικό
Προσβασιμότητα –Μέσα Μαζικής Μεταφοράς	Πολύ Σημαντικό	Πάρα Πολύ Σημαντικό
Τοπική τουριστική πολιτική	Πάρα Πολύ Σημαντικό	Πάρα Πολύ Σημαντικό
Ποια είναι τα <b>θετικά</b> στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;		Μικρές αποστάσεις από την παραλία στην ενδοχώρα
Ποια είναι <b>αρνητικά</b> στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;		Έλλειψη αγροτουριστικών οικιών
Ποιες <b>ευκαιρίες</b> παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;		Αξιοποίηση του πρωτογενούς τομέα για προσέλκυση εναλλακτικού τουρισμού

Ποιες <b>απειλές</b> παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;		Ο μαζικός τουρισμός καταστρέφει την τοπική ταυτότητα ή δεν ενδιαφέρεται για την Παράδοση και τον Πολιτισμό μας
--	--	--

	Γεωργία Κεφάλια	Κυπριανός Α. Πίτσιλλος
	<b>Κοινότητα Αγιος Γεώργιος Αχερίτου</b>	<b>Κοινότητα Δασάκι Άχνας</b>
Ο τουρισμός και το τουριστικό προϊόν σε μια περιοχή ακολουθούν τον κύκλο: έναρξης, αναζωογόνησης, στασιμότητας, πτώσης και ανάκαμψης. Σε ποιο στάδιο θεωρείτε ότι βρίσκεται η ελεύθερη Αμμόχωστος; Εάν θεωρείτε πως βρίσκεται στο στάδιο της αναζωογόνησης, ποιοι παράγοντες συμβάλλουν σε αυτό;	Στασιμότητα για τις ακριτικές κοινότητες  Η ανάπτυξη στην περιοχή είναι υποδιαίστερη από άλλες επαρχίες.	Αναζωογόνηση της περιοχής, κτίζονται κτίρια και γίνονται μεγάλα έργα π.χ μαρίνες
Πως αξιολογείτε την ανάπτυξη που είχε η ελεύθερη Αμμόχωστος μετά το 1974; Ποια τα υπέρ και ποια τα κατά της ανάπτυξης αυτής. Εάν ήταν δυνατό τι θα κάνατε διαφορετικά;	Δεν είχε υπέρ η ανάπτυξη για την κοινότητα, μόνο εάν ήταν «ανοικτή» η Αμμόχωστος θα υπήρξε θετική κατάληξη  Στόχος ήταν η βοήθεια στους πρόσφυγες για επανένταξη	Λειτουργήσε θετικά η εισβολή για την ανάπτυξη της ελεύθερης Αμμοχώστου. Αναπτύχθηκαν οι παραλιακές περιοχές (Αγία Νάπα - Πρωταράς), στη Σωτήρα και Λιοπέτρι υπήρξε κάποια ανάπτυξη. Κάποιες κοινότητες δεν είχαν καθόλου ανάπτυξη
Υπάρχει δίκτυο συνεργασίας ανάμεσα στις κοινότητες της ελ. Αμμοχώστου;	Άμεση επαφή με όλες τις κοινότητες και υπάρχει συνεργασία των πολιτιστικών οργανισμών	Συνεργασία με τις κοινότητες – Συμβούλιο Αμμοχώστου όπου γίνονται τακτές συνεδρίες σχετικά με κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν
Ο προσανατολισμός στον «ήλιο - θάλασσα» είναι ξεπερασμένος. Ποια είδη τουριστικής ανάπτυξης είναι δυνατό να ακολουθήσει η επαρχία Αμμοχώστου για να ανταποκριθεί στα ποικίλα κίνητρα των επισκεπτών;	Ο προσανατολισμός στον ήλιο και θάλασσα δεν είναι ξεπερασμένος. Αγροτουρισμός, Θρησκευτικός Τουρισμός, Πολιτιστικός Τουρισμός, Γαστρονομικός τουρισμός	Πρέπει να ξεφύγουμε από τον ηλιοτροπικό τουρισμό.  Πολιτιστικός Τουρισμός, Αθλητικός Τουρισμός, Αγροτουρισμός, Περιπατητικός Τουρισμός

<p>Η αναγέννηση του πολιτιστικού προϊόντος μιας περιοχής είναι απαραίτητη για να προσελκύσει τον επισκέπτη. Με ποιους τρόπους προωθείτε το πολιτιστικό στοιχείο;</p>	<p>Γίνονται εκδηλώσεις ολόχρονα</p>	<p>Γίνονται εκδηλώσεις ολόχρονα (χριστουγεννιάτικες, πασχαλινές, καλοκαιρινές) Ύπαρξη πολιτιστικών ομίλων, χορευτικός και θεατρικό όμιλος</p>
<p>Μια περιοχή για να ψυχαγωγήσει τους κατοίκους και να προσελκύσει επισκέπτες προβάλλει την άυλη πολιτιστική της κληρονομιά. Διοργανώνετε εκδηλώσεις, εάν ναι αναφερθείτε ονομαστικά και δίπλα συμπληρώστε σε ποια κατηγορία ανήκουν:</p>	<p>Ύπαρξη πολιτιστικών ομίλων Γίνονται εκδηλώσεις</p>	
<p>Τοπικό προϊόν:</p> <p>Πολιτισμός: Μουσική/Χορός: Αθλητισμός: Θέατρο/Κινηματογράφος: Θρησκευτική εορτή/ πανηγυρίς:</p>	<p>Γίνονται προσπάθειες για να μεταφερθεί η «Γιορτή του Πορτοκαλιού» που παραδοσιακά γινόταν στην Αμμόχωστο</p> <p>Πανήγυρις της Αναλήψεως (σαράντα μέρες μετά το Πάσχα)</p>	<p>Πανήγυρις Αγίας Μαρίας στις 17 Ιουλίου (Προσωρινά, γινόταν στην Άχνα)</p>
<p>Υπάρχει η τάση για διοργάνωση καινούριων εκδηλώσεων;</p>	<p>Δεν διοργανώνονται νέες εκδηλώσεις λόγω οικονομικών θεμάτων</p>	
<p>Ποιος είναι ο ρόλος των εκδηλώσεων αυτών για την περιοχή (φήμη/εικόνα),</p>		<p>Προσφέρουν στην περιοχή καθώς δεν μένουμε στάσιμοι</p>
<p>για τους κατοίκους (κοινωνικοποίηση/εθελοντισμός)</p>	<p>Ψυχαγωγία των κατοίκων Τα παιδιά μαθαίνουν και γνωρίζουν την παράδοση Η νεολαία δεν αποξενώνεται</p>	<p>Φυγή από την καθημερινότητα  Ψυχαγωγία</p>
<p>και για τους επισκέπτες.</p>	<p>Προσέλκυση του κόσμου να δει κάτι διαφορετικό (ιδιαίτερα από τις Βάσεις)</p>	<p>Στόχος είναι να έρθουν σε επαφή και να</p>

		γνωριστούν οι απανταχού Αχνιώτες
Με ποιους τρόπους διαφημίζετε τα φεστιβάλ; (τηλεόραση, ραδιόφωνο, έντυπα, διαδίκτυο, άλλο)		
Κατά την άποψή σας ποια σημεία (Μουσεία / Μνημεία / Εκκλησίες / Φυσικά αξιοθέατα) έχουν πολιτιστικό ενδιαφέρον και αντιπροσωπεύουν την ελεύθερη Αμμόχωστο;	Μοναστήρι Αγίας Νάπας Κάβο Γκρέκο Προφήτης Ηλίας Αγία Θέκλα	Θάλασσες Μοναστήρι Αγίας Νάπας εξωκλήσια
Ποιο σημεία έρχονται στο μυαλό σας κάθε φορά που σκέφτεστε τον δήμο/κοινότητά σας	Άγιος Γεώργιος των Πηγαδιών	Φράγμα άχνας Εκκλησιάκι – Αντίσκηνο Εκκλησία Αγίου Γεωργίου του Τερατσιώτη (UNESCO)
Ποια αξιοθέατα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο άμεσο μέλλον;	Η κοινότητα δεν έχει κάτι το αξιοποιήσιμο. Μόνο αν ανοίξει η Αμμόχωστος θα αναπτυχθούν, εφόσον τώρα είναι αποκομμένοι  Στην περιοχή θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν η Λίμνη Παραλιμνίου και το Κάβο Γκρέκο	Δημιουργία αρχαιολογικού μουσείου.  Αναβάθμιση και ανάπτυξη στο Φράγμα της Άχνας (μονοπάτι της φύσης, Παρατηρητήριο/πτηνοπαρατήρηση) καφετέρια Να διεξάγονται διεθνείς αγώνες κωπηλασίας
<b>Αξιολόγηση των παρακάτω στοιχείων</b>		
Φυσικό περιβάλλον/φυσικοί πόροι	Το φυσικό περιβάλλον είναι ικανοποιητικό	Δημιουργία μονοπατιών της φύσης και αξιοποίηση του πρασίνου.  Η δημιουργία του προσφυγικού οικισμού της άχνας θεωρείται ως έγκλημα εφόσον κτίστηκε κατά 80% σε δασώδη περιοχή
Αρχαιολογικοί χώροι/ μουσεία	(δεν υπάρχουν η κοινότητα δημιουργήθηκε μετά το 1974)	(δεν υπάρχουν, η κοινότητα δημιουργήθηκε μετά το 1974)
Γεωγραφική θέση (απόσταση από τουριστικά θέλγητρα Αγίας Νάπας - Πρωταρά)	Προσφορά εργασίας στους κατοίκους	Βοηθά έμμεσα την ενδοχώρα καθώς δημιουργούνται θέσεις εργασίας.



Υποδομές Μεταφορών - Οδικό δίκτυο	Έγιναν βελτιώσεις αν και θα μπορούσε να διορθωθεί περαιτέρω	Χρειάζεται σωστό οδικό δίκτυο. Δρόμος «σκοτώστρα» στην Αχνα
Προσβασιμότητα –Μέσα Μαζικής Μεταφοράς	Δεν υπάρχουν συχνές γραμμές	Ικανοποιητικές οι γραμμές για τους εργαζόμενους στις τουριστικές περιοχές
Τοπική τουριστική πολιτική		
Ποια είναι τα <b>θετικά</b> στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Αγνή κοινωνία Κυπριακή φιλοξενία  Τα πολιτιστικά δρώμενα προσφέρουν επιλογές για να προσανατολιστούν οι κάτοικοι/επισκέπτες σε άλλα «ποιοτικά» πράγματα	Γίνονται οργανωμένες εκδρομές σε καθορισμένα σημεία
Ποια είναι <b>αρνητικά</b> στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Δεν υπάρχει οικονομική στήριξη της περιοχής	Δεν υπάρχει κάτι ιδιαίτερο για να δει ο τουρίστας, χρειάζονται έργα
Ποιες <b>ευκαιρίες</b> παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Απογοήτευση καθώς δεν υπάρχουν ευκαιρίες και ό,τι γίνεται είναι πέραν των δυνατοτήτων της κοινότητας.	Εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της περιοχής και επένδυση στον πολιτισμό και αγροτουρισμό
Ποιες <b>απειλές</b> παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Αδιαφορία του κράτους	Κακές νοοτροπίες που επηρεάζουν αρνητικά τον ντόπιο πληθυσμό. Κακές συνήθειες: ναρκωτικά και κλοπές
Τι προτείνετε για την ανάπτυξη της περιοχής	Είναι απαραίτητη η συμβολή της πολιτείας για την ανάπτυξη καθώς νιώθουμε αποκομμένοι από το κεντρικό κράτος.	Αποκέντρωση – προώθηση κρατικών υπηρεσιών και στα γύρω χωριά και όχι μόνο στο Παραλίμνι (ιδιαίτερα αν αναλογιστούμε ότι οι Αμμοχωστιανοί βρίσκονται σκορπισμένοι σε όλη την Κύπρο).  Δημιουργία Πολιτιστικού Κέντρου

	Δημήτρης Μάλγος	Εύα Κάτσιου
	<b>Κοινότητα Φρέναρος</b>	<b>Κοινότητα Λιοπετρίου</b>
Ο τουρισμός και το τουριστικό προϊόν σε μια περιοχή ακολουθούν τον κύκλο: έναρξης, αναζωογόνησης, στασιμότητας, πτώσης και ανάκαμψης. Σε ποιο στάδιο θεωρείτε ότι βρίσκεται η ελεύθερη Αμμόχωστος; Εάν θεωρείτε πως βρίσκεται στο στάδιο της αναζωογόνησης, ποιοι παράγοντες συμβάλλουν σε αυτό;	Αναζωογόνηση λόγω των έργων που γίνονται στην περιοχή αν και η περιοχή μαστίζεται από την εποχικότητα. Ο Χειμώνας χαρακτηρίζεται ως νεκρή περίοδος για την επαρχία Αμμοχώστου	Αναζωογόνηση και εξέλιξη, όπως θα έπρεπε να υπάρχει. Λόγω των έργων που γίνονται στην περιοχή
Πως αξιολογείτε την ανάπτυξη που είχε η ελεύθερη Αμμόχωστος μετά το 1974; Ποια τα υπέρ και ποια τα κατά της ανάπτυξης αυτής. Εάν ήταν δυνατό τι θα κάνατε διαφορετικά;	Η περιοχή της ελεύθερης Αμμοχώστου δεν υπήρχε στον χάρτη παρά μόνο η πόλη της Αμμοχώστου.  Η ανάπτυξη θα έπρεπε να λάβει υπόψη της πιο σωστές υποδομές και ο σχεδιασμός να συμπεριλάβει και την ενδοχώρα.	Ραγδαία ανάπτυξη, δόθηκε η ευκαιρία για αξιοποίηση της περιοχής.  Το μόνο κακό είναι ότι αναπτύχθηκαν κάποιες περιοχές και όχι συνολική προσπάθεια.
Υπάρχει δίκτυο συνεργασίας ανάμεσα στις κοινότητες της ελ. Αμμοχώστου;	Συνεργασία για τις υπηρεσίες που παρέχονται στον κόσμο: σκύβαλα, ανακύκλωση, αποχετευτικό  Διοργανώνονται ομάδες όταν έχουν ένα κοινό αίτημα να διεκδικήσουν.  Ενώ υπάρχει ανταγωνισμός σχετικά με την προσέλευση στις εκδηλώσεις	Υπάρχει συνεργασία και ισορροπία στις σχέσεις
Ο προσανατολισμός στον «ήλιο - θάλασσα» είναι ξεπερασμένος. Ποια είδη τουριστικής ανάπτυξης είναι δυνατό να ακολουθήσει η επαρχία Αμμοχώστου για να ανταποκριθεί στα ποικίλα κίνητρα των επισκεπτών;	Ο προσανατολισμός στον ήλιο και θάλασσα δεν είναι ξεπερασμένος, εφόσον αποτελούν πόλο έλξης των επισκεπτών.  Αθλητικός τουρισμός, Αγροτουρισμός	Δεν είναι ξεπερασμένο το μοντέλο.  Θα έπρεπε να αξιοποιήσουν τα τοπικά χαρακτηριστικά και την τέχνη της κάθε κοινότητας.
Η αναγέννηση του πολιτιστικού προϊόντος μιας περιοχής είναι απαραίτητη για να προσελκύσει τον επισκέπτη. Με ποιους τρόπους προωθείτε το πολιτιστικό στοιχείο;	Μουσεία Ύπαρξη πολιτιστικών ομίλων: Πολιτιστικός, Χορευτικός, Θεατρικός	Αίθουσα Τέχνης και Πολιτισμού, Μουσεία, Εκδηλώσεις Πολιτιστικού ενδιαφέροντος
	Γίνονται εκδηλώσεις	

Μια περιοχή για να ψυχαγωγήσει τους κατοίκους και να προσελκύσει επισκέπτες προβάλλει την άυλη πολιτιστική της κληρονομιά. Διοργανώνετε εκδηλώσεις, εάν ναι αναφερθείτε ονομαστικά και δίπλα συμπληρώστε σε ποια κατηγορία ανήκουν:		Μεγάλο ενδιαφέρον για εκδηλώσεις
Τοπικό προϊόν:  Πολιτισμός: Μουσική/Χορός: Αθλητισμός: Θέατρο/Κινηματογράφος: Θρησκευτική εορτή/ πανήγυρις:	Φεστιβάλ Καρπουζιού, ξεκίνησε ως χορός από το αθλητικό σωματείο «Ολυμπιάς», στη συνέχεια «αποχρωματίστηκε κομματικά»  Πανήγυρις Αρχαγγέλου Μιχαήλ (6 Σεπτεμβρίου)	Φεστιβάλ καρότου  Τοπικό καρναβάλι  Κοίμησις της Θεοτόκου (15 Αυγούστου) Άγιος Επιφάνιος (12 Μαΐου)
Υπάρχει η τάση για διοργάνωση καινούριων εκδηλώσεων;	Πάντα διοργανώνονται νέες εκδηλώσεις από τα οργανωμένα σύνολα: διαλέξεις, θεατρικά	Αυξητική τάση λόγω του μεγάλου ενδιαφέροντος
Ποιος είναι ο ρόλος των εκδηλώσεων αυτών για την περιοχή (φήμη/εικόνα),	Διαφήμιση και προβολή της περιοχής	
για τους κατοίκους (κοινωνικοποίηση/εθελοντισμός)	Ευκαιρία κοινωνικοποίησης των κατοίκων και εθελοντές από τα διάφορα σωματεία	Δίδονται κίνητρα για δημιουργία ιδεών για τις οποίες νιώθουν περήφανοι. Βρίσκουν «πατέντες» για τα τοπικά προϊόντα
και για τους επισκέπτες.	Γνωρίζουν το τοπικό προϊόν	
Με ποιους τρόπους διαφημίζετε τα φεστιβάλ; (τηλεόραση, ραδιόφωνο, έντυπα, διαδίκτυο, άλλο)	Δεν υπάρχει εξειδικευμένο προσωπικό να χειρίζεται την ιστοσελίδα	Ιστοσελίδα θα δημιουργηθεί. Το Facebook ιδιαίτερα δημοφιλές ειδικά για το φεστιβάλ όπου ξεπεράστηκαν οι προσδοκίες (μελών)
Κατά την άποψή σας ποια σημεία (Μουσεία / Μνημεία / Εκκλησίες / Φυσικά αξιοθέατα) έχουν πολιτιστικό ενδιαφέρον και αντιπροσωπεύουν την ελεύθερη Αμμόχωστο;	Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Αμμοχώστου Κάβο Γκρέκο	Κάθε κοινότητα έχει το δικό της σήμα κατατεθέν
Ποιο σημεία έρχονται στο μυαλό σας κάθε φορά που σκέφτεστε τον δήμο/κοινότητά σας	Μουσείο Φώτη Πίττα Εξωκλήσια	Αχυρώνας Λιοπετρίου Ποταμός Λιοπετρίου

Ποια αξιοθέατα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο άμεσο μέλλον;	Στο Φρέναρος υπάρχει το 1 <sup>ο</sup> κτίριο που κτίστηκε με σπλισμένο σκυρόδεμα. Είναι κτίσμα του 1986  Ποταμός Λιοπετρίου Λίμνη Παραλιμνίου	Ποταμός Λιοπετρίου
<b>Αξιολόγηση των παρακάτω στοιχείων</b>		
Φυσικό περιβάλλον/φυσικοί πόροι	Το φυσικό περιβάλλον δεν έχει να προσφέρει κάτι το ιδιαίτερο	Το φυσικό περιβάλλον πρέπει να βελτιωθεί. Να δημιουργηθούν πράσινα σημεία
Αρχαιολογικοί χώροι/ μουσεία	Η περιοχή δεν έχει να προσφέρει κάτι το ιδιαίτερο όσον αφορά τα αρχαία	
Γεωγραφική θέση (απόσταση από τουριστικά θέλγητρα Αγίας Νάπας - Πρωταρά)	Συμβάλλει στην πώληση κατοικιών στους τουρίστες	Συμβάλλει μόνο στην εξεύρεση εργασίας
Υποδομές Μεταφορών - Οδικό δίκτυο	Είναι απαραίτητη η δημιουργία ποδηλατοδρόμου που να ενώνει τα παράλια με την ενδοχώρα	Είναι ικανοποιητικό το οδικό δίκτυο
Προσβασιμότητα –Μέσα Μαζικής Μεταφοράς		Απαραίτητη η χρήση ιδιωτικού οχήματος
Τοπική τουριστική πολιτική		
Ποια είναι τα <b>θετικά</b> στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Ήλιος και θάλασσα. Φυσικό περιβάλλον	Υπάρχει ενδιαφέρον για αναβίωση παραδοσιακής τέχνης αν και χρειάζονται κίνητρα
Ποια είναι <b>αρνητικά</b> στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Απροθυμία για φιλοξενία έργων που θεωρούνται ότι υποβαθμίζουν την κοινότητα: βιολογικός σταθμός, διαμετακομιστικός σταθμός απορριμμάτων Καθαριότητα Γραφειοκρατία Διασπορά έργων σε όλη την επαρχία	Δεν υπάρχουν
Ποιες <b>ευκαιρίες</b> παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Ανάπτυξη του οδικού δικτύου για την συνολική ανάπτυξη της περιοχής Προετοιμασία για «πιθανόν» άνοιγμα της	Αξιοποίηση του πολιτισμού, της τοπικής τέχνης και προϊόντος.

	πόλης της Αμμοχώστου (Πολιτιστικό Κέντρο, εκδηλώσεις μεγάλης εμβέλειας)	Αξιοποίηση της καλαθοπλεκτικής τέχνης
Ποιες <b>απειλές</b> παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Φόβος λόγω της γεινιάσης με την πράσινη γραμμή Κερδοσκοπία και αύξηση των τιμών οικοπέδων/σπιτιών	Οικονομία
Τι προτείνετε για την ανάπτυξη της περιοχής	Ένα μεγάλο αμφιθέατρο που να φιλοξενεί παραστάσεις διεθνούς εμβέλειας (σε αντίθεση με τα πολλά και τοπικά)	Αξιοποίηση αναξιοποίητων σημείων, που μπήκαν σε δεύτερη μοίρα

### Ομάδα Β: Εκπρόσωποι του Τουρισμού

	Μαρία Ιωάννου	Πασχάλης
	<b>Παρατηρητήριο ενημέρωσης Υφυπουργείου Τουρισμού (Αγία Νάπα)</b> Λειτουργός Α	<b>Παρατηρητήριο ενημέρωσης Υφυπουργείου Τουρισμού (Αγία Νάπα)</b> Λειτουργός Α
Αριθμός επισκεπτών	20,000	20,000
Εθνικότητα τουριστών	Βρεττανοί Ρώσοι Γερμανοί Σκανδιναβοί	Βρεττανοί Ρώσοι Σκανδιναβοί
Ο τουρισμός και το τουριστικό προϊόν σε μια περιοχή ακολουθούν τον κύκλο: έναρξης, αναζωογόνησης, στασιμότητας, πτώσης και ανάκαμψης. Σε ποιο στάδιο θεωρείτε ότι βρίσκεται η ελεύθερη Αμμόχωστος; Εάν θεωρείτε πως βρίσκεται στο στάδιο της αναζωογόνησης, ποιοι παράγοντες συμβάλλουν σε αυτό;	Αναζωογόνηση Αυξάνεται ο αριθμός των κλινών και η ζήτηση από τους τουρίστες  Γίνονται έργα πχ μαρίνα, και εκδηλώσεις ολόχρονα και συνεχώς	Στασιμότητα Όλα κολλούν στην γραφειοκρατία
Πως αξιολογείτε την ανάπτυξη που είχε η ελεύθερη Αμμόχωστος μετά το 1974; Ποια τα υπέρ και ποια τα κατά της ανάπτυξης αυτής. Εάν ήταν δυνατό τι θα κάνατε διαφορετικά;	Ραγδαία ανάπτυξη της ελεύθερης Αμμοχώστου μετά την τουρκική εισβολή.  Έπρεπε να δοθεί έμφαση στην γεωργία και τον αγροτουρισμό	Λειτούργησε θετικά η εισβολή για την ανάπτυξη της ελεύθερης Αμμοχώστου.  Ενημερώνουν για το οδόφραγμα (με δική τους ευθύνη)  Να μην υπάρχει άναρχη ανάπτυξη. Οικοδομικός οργανισμός, χωρίς όραμα. Χάθηκε ο χαρακτήρας της

		Αγίας Νάπας και της ευρύτερης περιοχής.
Υπάρχει δίκτυο συνεργασίας ανάμεσα στις κοινότητες της ελ. Αμμοχώστου;	Συνεργασία με τους δήμους/ κοινότητες για προώθηση των πολιτιστικών τους εκδηλώσεων (φεστιβάλ).  Προώθηση μουσείων και εκκλησιών της περιοχής  Συνεργασία στις τουριστικές εκθέσεις.  Εκδρομές Endless sun Ayia Napa and The Sea: A Different Dimension	Συνεργασία με τους δήμους/ κοινότητες για προώθηση των πολιτιστικών τους εκδηλώσεων (φεστιβάλ).  Προώθηση μουσείων και εκκλησιών της περιοχής.  Συνεργασία στις τουριστικές εκθέσεις.
Ο προσανατολισμός στον «ήλιο - θάλασσα» είναι ξεπερασμένος. Ποια είδη τουριστικής ανάπτυξης είναι δυνατό να ακολουθήσει η επαρχία Αμμοχώστου για να ανταποκριθεί στα ποικίλα κίνητρα των επισκεπτών;	Αγροτουρισμός, Θρησκευτικός Τουρισμός, Πολιτιστικός Τουρισμός, Περιπατητικός Τουρισμός, Ιατρικός Τουρισμός Τουρισμός Δραστηριοτήτων Τουρισμός Ευεξίας	Πολιτιστικός Τουρισμός, Καταδυτικός Τουρισμός, Αθλητικός Τουρισμός, Αγροτουρισμός, Θρησκευτικός Τουρισμός, Ποδηλατικός Τουρισμός, Περιπατητικός Τουρισμός
Η αναγέννηση του πολιτιστικού προϊόντος μιας περιοχής είναι απαραίτητη για να προσελκύσει τον επισκέπτη. Με ποιους τρόπους προωθείτε το πολιτιστικό στοιχείο;	Γίνονται εκδηλώσεις ολόχρονα Διαφήμιση των φεστιβάλ της επαρχίας  Προώθηση των εκκλησιών και μουσείων της περιοχής	Γίνονται εκδηλώσεις ολόχρονα Διαφήμιση των φεστιβάλ της επαρχίας  Προώθηση των εκκλησιών και μουσείων της περιοχής
Μια περιοχή για να ψυχαγωγήσει τους κατοίκους και να προσελκύσει επισκέπτες προβάλλει την άυλη πολιτιστική της κληρονομιά. Διοργανώνετε εκδηλώσεις;	Εκδηλώσεις/φεστιβάλ με την χορηγία του ΚΟΤ, σε διάφορους δήμους/κοινότητες.  Εκθέσεις που παρουσιάζονται στο Μουσείο Θάλασσα	Εκδηλώσεις/φεστιβάλ με την χορηγία του ΚΟΤ, σε διάφορους δήμους/κοινότητες.  Πρόγραμμα "Endless Sun"
Υπάρχει η τάση για διοργάνωση καινούριων εκδηλώσεων;	Διοργανώνονται πολλές εκδηλώσεις και συνεχώς.	

	Ήδη οι εκδηλώσεις είναι υπεραρκετές	
Ποιος είναι ο ρόλος των εκδηλώσεων αυτών για την περιοχή (φήμη/εικόνα),	Ανάδειξη της περιοχής και ανάπτυξη του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. Ως μέσο έλξης επισκεπτών στην ενδοχώρα	Προβολή και προώθηση της περιοχής
για τους κατοίκους (κοινωνικοποίηση/εθελοντισμός)	Ψυχαγωγία, αναψυχή και επιμόρφωση με σεμινάρια	Νέοι – μαθαίνουν Παλιοί – ξαναθυμούνται
και για τους επισκέπτες.	Αναβάθμιση του προσφερόμενου τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος. Ιδιαίτερα τον χειμώνα για απασχόληση των τουριστών	Λειτουργούν επιμορφωτικά. Μαθαίνουν τον τόπο, τα έθιμα και τα προϊόντα
Με ποιους τρόπους διαφημίζετε τα φεστιβάλ; (τηλεόραση, ραδιόφωνο, έντυπα, διαδίκτυο, άλλο)		
Κατά την άποψή σας ποια σημεία (Μουσεία / Μνημεία / Εκκλησίες / Φυσικά αξιοθέατα) έχουν πολιτιστικό ενδιαφέρον και αντιπροσωπεύουν την ελεύθερη Αμμόχωστο;	Μοναστήρι Αγίας Νάπας Κάβο Γκρέκο Η βυζαντινές εκκλησίες στη Σωτήρα	Βοτανικό Πάρκο «Cyherbia» Μοναστήρι Αγίας Νάπας Κάβο Γκρέκο
Ποιο σημεία έρχονται στο μυαλό σας κάθε φορά που σκέφτεστε τον δήμο/κοινότητά σας		
Ποια αξιοθέατα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο άμεσο μέλλον;	Δημιουργία αρχαιολογικού μουσείου στον κλειστό νεολιθικό οικισμό «Νησιά»,  Λίμνη Παραλιμνίου (Πεζόδρομος, Παρατηρητήριο/επισκεπτήριο)	Δημιουργία αρχαιολογικού μουσείου, για να μην αναγκάζονται οι τουρίστες να πηγαίνουν στη Λευκωσία.  Αναβάθμιση και ανάπλαση Λίμνη Παραλιμνίου (Πεζοδρόμηση, Παρατηρητήριο/πτηνοπαρατήρηση) καφετέρια
<b>Αξιολόγηση των παρακάτω στοιχείων</b>		
Φυσικό περιβάλλον/φυσικοί πόροι	Να παρθούν αυστηρά μέτρα για να αφήνουν πράσινο.	Δημιουργία μονοπατιών της φύσης για γνωριμία με την πανίδα – χλωρίδα

	Χρειάζονται πάρκα και ειδικά πάρκα για παιδιά	(απαιτείται συνεργασία Τμήμα Δασών και Δήμου)  Επανασχεδιασμός της ευρωπαϊκής διαδρομής E4
Αρχαιολογικοί χώροι/ μουσεία	Χρειάζεται επαγγελματισμός. Να μπουν «σοβαρά» εκθέματα στα μουσεία Το παραδοσιακό σπίτι/μουσείο είναι επαναλαμβανόμενο και συνηθισμένο	Στην περιοχή υπάρχουν εθνογραφικά μουσεία σε κάθε χωριό/δήμο. Χρειάζεται ένα θεματικό Μουσείο ή για τοπικά προϊόντα
Γεωγραφική θέση (απόσταση από τουριστικά θέλητρα Αγίας Νάπας - Πρωταρά)	Τα φεστιβάλ που γίνονται και τα Μουσεία που υπάρχουν βοηθούν στην ανάπτυξη της ενδοχώρας	Βοηθά έμμεσα την ενδοχώρα, (θέσεις εργασίας). Ο τουρίστας εάν ενδιαφερθεί να την επισκεφθεί είναι δύσκολη η πρόσβαση χωρίς ιδιωτικό όχημα
Υποδομές Μεταφορών - Οδικό δίκτυο	Χρειάζεται επιδιόρθωση το οδικό δίκτυο Απαραίτητη η πεζοδρόμηση, ο φωτισμός και να μπουν τείχη και όρια. Καθαριότητα - σημαντική	Χρειάζεται φτιάξιμο το οδικό δίκτυο
Προσβασιμότητα –Μέσα Μαζικής Μεταφοράς	Τα ΜΜΕ βελτιώθηκαν αισθητά αν και μπορούν να γίνουν πολλά ακόμη	Εντός τουριστικών διαδρομών είναι συχνές οι διαδρομές, εκτός δεν είναι λειτουργικό το ωράριο
Τοπική τουριστική πολιτική	Γίνονται διδυμοποιήσεις και συνεργασίες με Ελλάδα, Ρωσία, Μάλτα.	
Ποια είναι τα <b>θετικά</b> στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Επαναλαμβανόμενος τουρισμός έρχεται ειδικά για τα φεστιβάλ Π.χ. Μεσαιωνικό Και Φεστιβάλ Αγίας Νάπας	Προϊόν Ονομαστικής Προέλευσης – Κολοκάσι  Γεωγραφική θέση της Κύπρου (ανατολικότερο σημείο της Ευρώπης)
Ποια είναι <b>αρνητικά</b> στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Η νεολαία έρχεται για την νυκτερινή ζωή, υπάρχει αρνητική επιρροή: ναρκωτικά και ηχορύπανση	Χρειάζεται καλύτερος συντονισμός/συνεργασία μεταξύ τοπικών αρχών, Κυβέρνησης και ΕΤΑΠ
Ποιες <b>ευκαιρίες</b> παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Ανάπτυξη ** ειδικού ενδιαφέροντος Πρόκληση οι οικοδομές να αποκτήσουν ένα στυλ, πιο παραδοσιακό	Ιδιωτικές πρωτοβουλίες/επενδύσεις Κρακτισμός και ηχορύπανση



Ποιες <b>απειλές</b> παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Χρειάζεται κατάλληλη προβολή στον τουρίστα που ελκύεται από τον ήλιο – θάλασσα – νυκτερινή ζωή	Εφησυχασμός και όχι ρίσκο των ντόπιων. Χρειάζεται εγρήγορση και εμπλουτισμός του προσφερόμενου προϊόντος.
Τι προτείνετε για την ανάπτυξη της περιοχής	Ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων. Δεν φαίνονται τα αξιοθέατα. Πχ σε μελέτη είπαν να γίνει γέφυρα που ενώνει το μοναστήρι Αγίας Νάπας – Υδραγωγείο – Μουσείο Θάλασσα Μονοπάτια σε Κάβο Γκρέκο – θαλασσινές σπηλιές. (καταδυτικές εξερευνήσεις)	«κυκλική» σύνδεση με λεωφορείο ανάμεσα στα διάφορα αξιοθέατα της περιοχής Οπτική μόλυνση - πινακίδες

	Κυριακή Κωνσταντίνου	Παναγιώτης Σκάττος
	<b>Παρατηρητήριο Ενημέρωσης Υφυπουργείου Τουρισμού (Πρωταράς)</b>	<b>Διευθυντής ΤΕΒΕΑ (Τουριστική, Εμπορική και Βιομηχανική Εταιρεία Αμμοχώστου)</b>
Αριθμός επισκεπτών	9,500	
Εθνικότητα τουριστών	Βρεττανοί Ρώσσοι Γερμανοί	
Ο τουρισμός και το τουριστικό προϊόν σε μια περιοχή ακολουθούν τον κύκλο: έναρξης, αναζωογόνησης, στασιμότητας, πτώσης και ανάκαμψης. Σε ποιο στάδιο θεωρείτε ότι βρίσκεται η ελεύθερη Αμμόχωστος; Εάν θεωρείτε πως βρίσκεται στο στάδιο της αναζωογόνησης, ποιοι παράγοντες συμβάλλουν σε αυτό;		Στάδιο της αναζωογόνησης.  Συμβάλλει η βελτίωση και σταθεροποίηση της οικονομίας, (Ευρώπη και Παγκόσμια), τα κίνητρα που δόθηκαν από την Κυβέρνηση προς την Τουριστική Βιομηχανία. Η υλοποίηση σημαντικών έργων όπως οι Μαρίνες, τα καζίνο κλπ.

<p>Πως αξιολογείτε την ανάπτυξη που είχε η ελεύθερη Αμμόχωστος μετά το 1974; Ποια τα υπέρ και ποια τα κατά της ανάπτυξης αυτής. Εάν ήταν δυνατό τι θα κάνατε διαφορετικά;</p>	<p>Η περιοχή της ελεύθερης Αμμοχώστου αναπτύχθηκε μετά την τουρκική εισβολή.</p> <p>Αποθαρρύνουν τους τουρίστες να επισκεφτούν τα κατεχόμενα. (απουσία πρεσβειών, ασφάλεια αυτοκινήτου έναντι τρίτου)</p> <p>Τα ψηλά κτίρια εμποδίζουν την θέα και τον ήλιο. Τα ξενοδοχεία στον Πρωταρά είναι κτισμένα στη θάλασσα εμποδίζοντας την πρόσβαση</p>	<p>Η ανάπτυξη στην επαρχία Αμμοχώστου κινήθηκε με πολύ αργούς ρυθμούς.</p> <p>Λόγω της έλλειψης εκπροσώπησης της επαρχία στα κέντρα λήψεως αποφάσεων. Παρόλο που η επαρχία εκπροσωπεί το 50% της Τουριστικής Βιομηχανίας ποτέ δεν είχε την ανάλογη αντιμετώπιση.</p> <p>Αν μπορούσα να αλλάξω κάτι θα άλλαζα αυτό. Τον ρυθμό της ανάπτυξης. Δεν υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις από την οποιαδήποτε ανάπτυξη.</p>
<p>Υπάρχει δίκτυο συνεργασίας ανάμεσα στις κοινότητες της ελ. Αμμοχώστου;</p>	<p>Συνεργασία με τους δήμους/ κοινότητες για προώθηση των πολιτιστικών τους εκδηλώσεων (φεστιβάλ). Επίσης, προώθηση μουσείων και εκκλησιών της περιοχής</p>	<p>Τα τελευταία χρόνια υπάρχει άψογη συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ των Τοπικών Αρχών.</p> <p>Ένας από τους κύριους λόγους που άρχισαν επιτέλους να υλοποιούνται κάποια σημαντικά για την επαρχία έργα.</p>
<p>Ο προσανατολισμός στον «ήλιο - θάλασσα» είναι ξεπερασμένος. Ποια είδη τουριστικής ανάπτυξης είναι δυνατό να ακολουθήσει η επαρχία Αμμοχώστου για να ανταποκριθεί στα ποικίλα κίνητρα των επισκεπτών;</p>	<p>Ηλιοτροπικός τουρισμός κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.</p> <p>Αθλητικός τουρισμός, Αγροτουρισμός, Θρησκευτικός Τουρισμός, Πολιτιστικός τουρισμός, Περιπατητικός τουρισμός, Γαστρονομικός τουρισμός</p>	<p>Δεν είναι ξεπερασμένος ο προσανατολισμός στον ήλιο- θάλασσα. Είναι εξάλλου και ο κύριος πόλος έλξης για τους τουρίστες.</p> <p>Εάν θέλουμε να επεκτείνουμε την Τουριστική περίοδο και να εμπλουτίσουμε το προϊόν μας θα πρέπει να επενδύσουμε και σε άλλους τομείς όπως ο αθλητικός τουρισμός,</p>

		αγροτικός τουρισμός, συνεδριακός και ιατρικός.
Η αναγέννηση του πολιτιστικού προϊόντος μιας περιοχής είναι απαραίτητη για να προσελκύσει τον επισκέπτη. Με ποιους τρόπους προωθείτε το πολιτιστικό στοιχείο;		Δεν διοργανώνουμε τέτοιου είδους εκδηλώσεις.
Μια περιοχή για να ψυχαγωγήσει τους κατοίκους και να προσελκύσει επισκέπτες προβάλλει την άυλη πολιτιστική της κληρονομιά. Διοργανώνετε εκδηλώσεις;	<p>Εκδηλώσεις/φεστιβάλ με την χορηγία του ΚΟΤ, σε διάφορους δήμους/κοινότητες.</p> <p>Πρόγραμμα “Endless Sun” Περιπατητικό φεστιβάλ – μονοπάτια της φύσης</p> <p>Εκδρομές με ιδιωτικά λεωφορεία</p>	Το πολιτιστικό στοιχείο προωθείτε κυρίως από τις Τοπικές Αρχές.
Υπάρχει η τάση για διοργάνωση καινούριων εκδηλώσεων;	Διοργανώνονται νέες εκδηλώσεις και εκδρομές σε μουσεία. Σημαντική είναι η ιδιωτική πρωτοβουλία.	
Ποιος είναι ο ρόλος των εκδηλώσεων αυτών για την περιοχή (φήμη/εικόνα),	Ανάδειξη της περιοχής και ανάπτυξη του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. Ως μέσο έλξης επισκεπτών στην ενδοχώρα	
για τους κατοίκους (κοινωνικοποίηση/εθελοντισμός)	Ψυχαγωγία	
και για τους επισκέπτες.	Γνώση των εθίμων, κουλτούρας και των τοπικών φαγητών	
Με ποιους τρόπους διαφημίζετε τα φεστιβάλ; (τηλεόραση, ραδιόφωνο, έντυπα, διαδίκτυο, άλλο)		Προωθούμε όλες τις εκδηλώσεις στα μέλη μας, καλώντας τα να συμμετέχουν και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
Κατά την άποψή σας ποια σημεία (Μουσεία / Μνημεία / Εκκλησίες / Φυσικά αξιοθέατα) έχουν πολιτιστικό ενδιαφέρον	Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Αμμοχώστου Περιβαλλοντικό κέντρο Προφήτης Ηλίας	

και αντιπροσωπεύουν την ελεύθερη Αμμόχωστο;	Βοτανικό Πάρκο «Cyherbia» Μοναστήρι Αγίας Νάπας	
Ποιο σημεία έρχονται στο μυαλό σας κάθε φορά που σκέφτεστε τον δήμο/κοινότητά σας		
Ποια αξιόθεατα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο άμεσο μέλλον;	Αξιοποίηση Λίμνη Παραλιμνίου (Πεζόδρομος, Παρατηρητήριο/ επισκεπτήριο και να φύγει το σκοπευτήριο )	
<b>Αξιολόγηση των παρακάτω στοιχείων</b>		
Φυσικό περιβάλλον/φυσικοί πόροι	Να γίνει δεντροφύτεψη και να γίνει πιο πράσινη η περιοχή. Οργανωμένα πάρκα. Προτεραιότητα στην Καθαριότητα	Πάρα Πολύ Σημαντικό
Αρχαιολογικοί χώροι/ μουσεία	Εθνογραφικά μουσεία, Μουσεία Αγώνος 1955 – 59, Εκκλησιαστικά Μουσεία. Το σημαντικότερο αρχαιολογικό σημείο είναι ο κλειστός (υπό ανασκαφές) νεολιθικός οικισμός «Νησιά»	Πάρα Πολύ Σημαντικό
Γεωγραφική θέση (απόσταση από τουριστικά θέλγητρα Αγίας Νάπας - Πρωταρά)		Λίγο Σημαντικό
Υποδομές Μεταφορών - Οδικό δίκτυο	Οδικό δίκτυο καλυτέρευσε αν και χρειάζεται αναβάθμιση	Πάρα Πολύ Σημαντικό
Προσβασιμότητα –Μέσα Μαζικής Μεταφοράς	Τα ΜΜΕ, μέτρια εφόσον οι διαδρομές στην ενδοχώρα δεν είναι λειτουργικές για τον επισκέπτη αλλά για τους κατοίκους που μεταβαίνουν στην εργασία τους	Πάρα Πολύ Σημαντικό
Τοπική τουριστική πολιτική		Πάρα Πολύ Σημαντικό
Ποια είναι τα <b>θετικά</b> στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Παραλίες – Γαλανά νερά Κυπριακή Φιλοξενία Στην ενδοχώρα έρχονται σε επαφή με τις παραδόσεις και την κυπριακή νοοτροπία	Ο πολιτιστικός τουρισμός μόνο θετικά μπορεί να έχει. Είναι σίγουρα ένας τρόπος εμπλουτισμού του συνολικού τουριστικού προϊόντος και προσέλκυσης τουριστών

Ποια είναι αρνητικά στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Αισχροκέρδεια	
Ποιες <b>ευκαιρίες</b> παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Ευκαιρία για πρόοδο και ανάπτυξη. Οι επενδύσεις που γίνονται στην περιοχή αναμένεται να δώσουν πνοή στην περιοχή	Η αναζήτηση νέων προτάσεων για τον τουρισμό αποτελεί σίγουρα ευκαιρία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.
Ποιες <b>απειλές</b> παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Χρειάζεται σωστά κατατοπισμένο προσωπικό	
Τι προτείνετε για την ανάπτυξη της περιοχής	Δημιουργία γηπέδου γκολφ  Καζίνο (ελεγχόμενο με ταυτότητα)	

### Ομάδα Γ: Εκπρόσωποι του Πολιτισμού

	Π. Επιφάνιος Παπαντωνίου	Ελλάδα Ιωάννου
	<b>Εκπρόσωπος για τα πολιτιστικά της Μητροπόλεως Κωνσταντίας Αμμοχώστου</b>	<b>Πολιτιστική Λειτουργός Πολιτιστικού Κέντρου Δήμου Αμμοχώστου</b>
Ο τουρισμός και το τουριστικό προϊόν σε μια περιοχή ακολουθούν τον κύκλο: έναρξης, αναζωογόνησης, στασιμότητας, πτώσης και ανάκαμψης. Σε ποιο στάδιο θεωρείτε ότι βρίσκεται η ελεύθερη Αμμόχωστος; Εάν θεωρείτε πως βρίσκεται στο στάδιο της αναζωογόνησης, ποιοι παράγοντες συμβάλλουν σε αυτό;	Η επαρχία Αμμοχώστου είναι ένας από τους δύο πυλώνες του τουρισμού στην Κύπρο. (Λεμεσός – Πάφος και Αμμόχωστος - Λάρνακα)	Δεν έχει την πόλη του και δεν ασχολείται με τον τουρισμό, παρά μόνο με την πολιτική πτυχή της κατοχής.
Πως αξιολογείτε την ανάπτυξη που είχε η ελεύθερη Αμμόχωστος μετά το 1974; Ποια τα υπέρ και ποια τα κατά της ανάπτυξης αυτής. Εάν ήταν δυνατό τι θα κάνατε διαφορετικά;	Η ανάπτυξη που υπήρξε στην περιοχή (δυστυχώς ή ευτυχώς) κατευθύνθηκε στο τουριστικό προϊόν.  Τώρα γίνονται προσπάθειες από τους τοπικούς δήμους και κοινότητες για τη δημιουργία νέων τομέων και διαφόρων δραστηριοτήτων	
Υπάρχει δίκτυο συνεργασίας ανάμεσα στις κοινότητες της ελ. Αμμοχώστου;	Υπάρχει συνεργασία ανάμεσα σε μητρόπολη και δήμους αλλά και στους δήμους και κοινότητες μεταξύ τους.	

	Διεκδικούν συνολικά και σποραδικά για το καλό της επαρχίας	
Ο προσανατολισμός στον «ήλιο - θάλασσα» είναι ξεπερασμένος. Ποια είδη τουριστικής ανάπτυξης είναι δυνατό να ακολουθήσει η επαρχία Αμμοχώστου για να ανταποκριθεί στα ποικίλα κίνητρα των επισκεπτών;	Ο τουρίστας κατευθύνεται στα παράλια Θρησκευτικός τουρισμός, Πολιτιστικός τουρισμός, Αγροτουρισμός	
Η αναγέννηση του πολιτιστικού προϊόντος μιας περιοχής είναι απαραίτητη για να προσελκύσει τον επισκέπτη. Με ποιους τρόπους προωθείτε το πολιτιστικό στοιχείο;	Μουσεία  Εκδηλώσεις από Δημοτική Χορωδία, Δημοτικό Χορευτικό Συγκρότημα, Δημοτικό Θεατρικό Όμιλο	
Μια περιοχή για να ψυχαγωγήσει τους κατοίκους και να προσελκύσει επισκέπτες προβάλλει την άυλη πολιτιστική της κληρονομιά. Διοργανώνετε εκδηλώσεις, εάν ναι αναφερθείτε ονομαστικά και δίπλα συμπληρώστε σε ποια κατηγορία ανήκουν:	Τα τελευταία χρόνια υπάρχει η έντονη προσπάθεια από όλες τις κοινότητες για τη δημιουργία νέων δράσεων που να ανταποκρίνονται στα ποικίλα ενδιαφέροντα	
Εκδηλώσεις:  Θρησκευτική εορτή/ πανήγυρις:	Διεθνής έκθεση βιβλίου Αγιολογικό Συνέδριο Σαλαμίνειο Πανεπιστήμιο Κληρικολαϊκές Συνελεύσεις  Άγιος Κενδέας στο Αυγόρου 2η μεγαλύτερη πανήγυρις στην Κύπρο	
Υπάρχει η τάση για διοργάνωση καινούριων εκδηλώσεων;	Συνεχώς νέες εκδηλώσεις	
Ποιος είναι ο ρόλος των εκδηλώσεων αυτών για την περιοχή (φήμη/εικόνα),		
για τους κατοίκους (κοινωνικοποίηση/εθελοντισμός)		
και για τους επισκέπτες.		
Με ποιους τρόπους διαφημίζετε τα φεστιβάλ; (τηλεόραση, ραδιόφωνο, έντυπα, διαδίκτυο, άλλο)		
Κατά την άποψή σας ποια σημεία (Μουσεία / Μνημεία / Εκκλησίες / Φυσικά αξιοθέατα) έχουν πολιτιστικό ενδιαφέρον και αντιπροσωπεύουν την ελεύθερη Αμμόχωστο;	Όλα τα εκκλησιαστικά μνημεία και όλες οι εκκλησίες της περιοχής Εκκλησιαστικά μουσεία	

Ποιο σημεία έρχονται στο μυαλό σας κάθε φορά που σκέφτεστε τον δήμο/κοινότητά σας		
Ποια αξιοθέατα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στο άμεσο μέλλον;	Το μοναστήρι Αγίας Νάπας Θα ανακαινιστεί και εντός του 2020 θα δεχτεί τους πρώτους επισκέπτες (συνεδριακό κέντρο)  Αγία Θέκλα	
<b>Αξιολόγηση των παρακάτω στοιχείων</b>		
Φυσικό περιβάλλον/φυσικοί πόροι		
Αρχαιολογικοί χώροι/ μουσεία		
Πολιτιστικές εκδηλώσεις/ Φεστιβάλ/ Εκθέσεις		
Τοπικά προϊόντα		
Γεωγραφική θέση (απόσταση από τουριστικά θέλγητρα Αγίας Νάπας - Πρωταρά)		
Υποδομές Μεταφορών - Οδικό δίκτυο	Βελτίωση στο οδικό δίκτυο λόγω των έργων που γίνονταν για αποχετευτικό. Οι δρόμοι να πληρούν όλα τα ευρωπαϊκά κριτήρια και να παρέχουν πάνω από όλα ασφάλεια στους πεζούς, στους ποδηλάτες και στους οδηγούς.	
Προσβασιμότητα –Μέσα Μαζικής Μεταφοράς		
Τοπική τουριστική πολιτική		
Ποια είναι τα θετικά στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Ύπαρξη πολλών εκκλησιών οι οποίες συντηρούνται εν αντιθέσει με τις κατεχόμενες εκκλησίες που έχουν συληθεί και καταστραφεί	
Ποια είναι αρνητικά στοιχεία για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Έλλειψη εμπειρίας (χωρίς να κατηγορούμε κανένα)	
Ποιες ευκαιρίες παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Διάνοιξη του οδοφράγματος στη Δερύνεια θα ευνοήσει ολόκληρη την ελεύθερη Αμμόχωστο και παράλληλα λειτουργεί ως μέτρο οικοδόμησης εμπιστοσύνης για την επανένωση της Κύπρου. να παρακολουθούμε τους ανταγωνιστές μας, να	

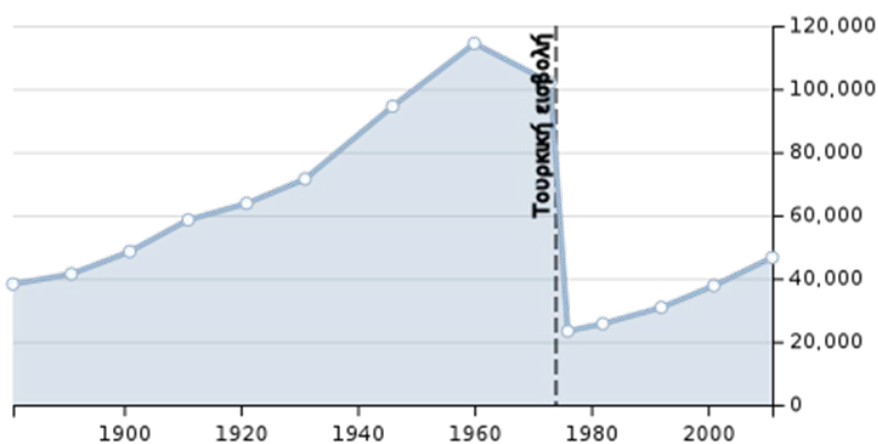
	αντλούμε στοιχεία απ' αυτούς	
Ποιες απειλές παρουσιάζονται για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην ελεύθερη Αμμόχωστο;	Η τιμή σε σχέση με την αξία (value for money) που προσφέρεται στον επισκέπτη, θα πρέπει να περιέχει ένα ολοκληρωμένο και ποιοτικό πακέτο.	
Τι προτείνετε για την ανάπτυξη της περιοχής	<p>Η εκτύπωση οδηγού που περιλαμβάνει όλα τα θρησκευτικά μνημεία της περιοχής και το έργο της μονής της Μγίας Νάπας. Ξεκίνησε το 2015 και βρίσκεται στο τελικό στάδιο. Δυστυχώς λόγω τεχνικών προβλημάτων δεν θα είναι έτοιμο μέχρι το καλοκαίρι του 2019. Ο οδηγός είναι τρίγλωσσος: ελληνικά, αγγλικά, ρωσικά.</p> <p>Να δημιουργηθούν Μουσεία, για να διασώσουν την κουλτούρα, την παράδοση και τον πολιτισμό μας.</p>	



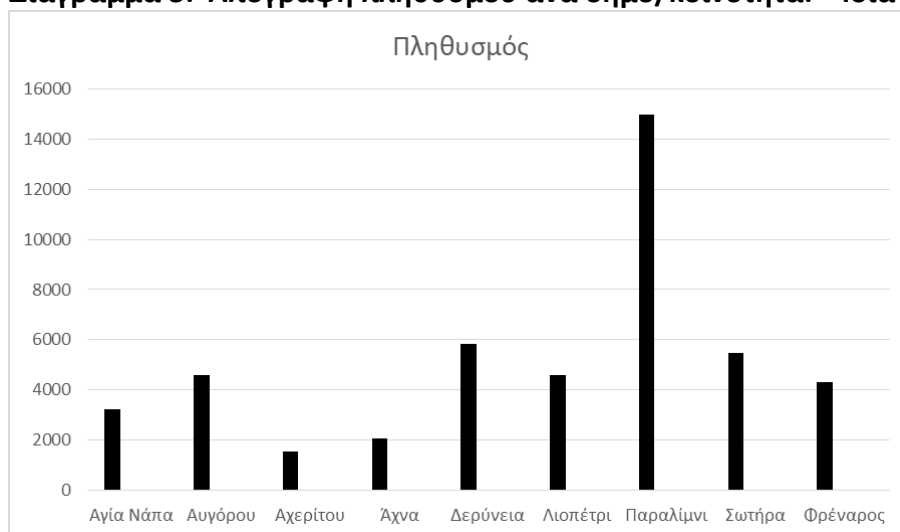
# Παράρτημα Γ

## Διαγράμματα, Σχήματα & Πίνακες

Διάγραμμα 2: Απογραφή πληθυσμού από 1881-2011 Πηγή: Βικιπέδια, 2018



Διάγραμμα 3: Απογραφή πληθυσμού ανά δήμο/κοινότητα. Ιδία επεξεργασία



Πηγή: Βικιπέδια, 2018

**Πίνακας 4: Απογραφή Πληθυσμού από το 1881-2011.**

Απογραφή	Πληθυσμός	%±
1881	38 207	
1891	41 423	8.40%
1901	48 508	17.10%
1911	58 530	20.70%
1921	63 755	8.90%
1931	71 472	12.10%
1946	94 474	32.20%
1960	114 389	21.10%
1973	102 005	-10.80%
<b>1976</b>	<b>23 336</b>	<b>-77.10%</b>
1982	25 659	10.00%
1992	30 798	20.00%
2001	37 689	22.40%
2011	46 629	23.70%
Πηγή: Βικιπέδια, 2018		

**Πίνακας 5: Αφίξεις Περιηγητών, Δείκτες 2006-2017 (τοποθεσία διαμονής στην Κύπρο)**

	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Πάφος και Πόλις	39,0	41,6	38,3	38,7	36,3	34,7	32,0	33,1	34,6	33,6	35,3
Παραλίμνι	11,4	10,9	11,9	12,8	14,5	13,9	14,9	15,4	15,7	14,9	14,7
Αγία Νάπα	18,2	16,1	16,6	17,5	19,2	17,4	17,3	17,2	16,6	17,0	17,0
Σύνολο για Παραλίμνι και Αγία Νάπα	29,6	27	28,5	30,3	33,7	31,3	32,2	32,6	32,3	31,9	31,7
Λεμεσός	10,8	11,3	13,0	11,7	11,7	13,0	14,0	13,1	13,2	13,8	14,2
Λάρνακα	11,4	10,6	10,8	9,3	9,6	10,5	10,7	10,1	9,4	9,8	9,0
Λευκωσία	5,7	6,4	5,7	5,1	5,0	5,6	5,9	5,7	5,7	5,3	4,6
Αλλού	3,6	3,1	3,8	4,9	3,7	4,9	5,2	5,4	4,9	5,5	5,2
Πηγή: Τοπικό Σχέδιο Παραλιμνίου, Αγίας Νάπας και Δερύνειας											

**Πίνακας 6: Οργανωμένα διαμερίσματα. Ιδία επεξεργασία.**

ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ		
Κατηγορία	Μονάδες	Κλίνες
A Τάξης	28	5.598
B Τάξης	51	4.866
Γ Τάξης	9	506
Σύνολο	88	10.97
Πηγή: Γραφείο Τουριστικών Πληροφοριών		

**Πίνακας 7: Οργανωμένα ξενοδοχεία. Ιδία επεξεργασία.**

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ		
Κατηγορία (Αστέρια)	Μονάδες	Κλίνες
5*	6	2.488
4*	22	7.799
3*	39	8.91
2*	9	1.045
1*	2	105
Σύνολο	78	20.347
Πηγή: Γραφείο Τουριστικών Πληροφοριών		

**Πίνακας 8: Πανηγύρια στην ελεύθερη Αμμόχωστο. Ιδία επεξεργασία.**

Οι Θρησκευτικές εορταστικές εκδηλώσεις		
Δήμος / Κοινότητα	Ονομασία	Ημερομηνία
Αγία Νάπα	Γέννησις της Θεοτόκου	8 Σεπτεμβρίου
Αυγόρου	Γιορτή των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου	29 Ιουνίου
	Γιορτή της Μονής του Αγίου Κενδέα	6 Οκτωβρίου
Αχερίτου	Πανήγυρις της Αναλήψεως	σαράντα μέρες μετά το Πάσχα
Άχνα	Πανήγυρις Αγίας Μαρίας	17 Ιουλίου
	(Προσωρινά, γινόταν στην Άχνα)	
Δερύνεια	Πανήγυρις Αγίου Μοδέστου	16 Δεκεμβρίου
Λιοπέτρι	Κοίμησις της Θεοτόκου	15 Αυγούστου
	Πανήγυρις Αγίου Επιφανίου	12 Μαΐου
Παραλίμνι	Αγίου Γεωργίου	23 Απριλίου
	Αγίου Δημητρίου	26 Οκτωβρίου
	Αγίας Βαρβάρας	4 Δεκεμβρίου
	Προφήτη Ηλία	20 Ιουλίου
Σωτήρα	Μεταμόρφωση του Σωτήρος	6 Αυγούστου
	Κυριακή των Βαΐων	κινητή εορτή
	Μεταφέρθηκε προσωρινά ξεκίνησε από τον Άγιο Μέμνων Αμμοχώστου	
Φρέναρος	Αρχαγγέλου Μιχαήλ	
Πηγή: Μητρόπολη Κωνσταντίας και Αμμοχώστου & δήμοι/κοινότητες, 2019		

**Πίνακας 9: Αρχαία Μνημεία Α' και Β' Πίνακα (Εκκλησίες)**

Πόλη	Μνημείο
Αγία Νάπα	Εκκλησία και Μοναστήρι της Αγίας Νάπας Β'
	Λαξευτό ναϋδριο της Αγίας Θέκλας
Αγία Νάπα-Σωτήρα	Εκκλησία Αγίας Βαρβάρας
Αυγόρου	Εκκλησία Αγίας Μαρίνας
	Εκκλησία Αγίου Γεωργίου
	Εκκλησία Αγίου Γεωργίου Τερατσιώτη
Άχνα	Εκκλησία Παναγίας Τρασιάς
Δερύνεια	Εκκλησία Αγίου Γεωργίου
	Εκκλησία Αγίου Κωνσταντίνου
	Εκκλησία Αγίου Νικολάου
Λιοπέτρι	Εκκλησία Παναγίας
	Εκκλησία Παναγίας Ελεούσας
	Εκκλησία Αγίου Ανδρονίκου
Παραλίμνι	Εκκλησία Αγίου Γεωργίου
	Εκκλησία Αγίας Μαρίνας
	Εκκλησία Παναγίας
Σωτήρα Αμμοχώστου	Εκκλησία Αγίου Αντωνίου
	Εκκλησία Αγίου Γεωργίου
	Εκκλησία Αγίου Θεοδώρου
	Εκκλησία Αγίου Μάμα
	Εκκλησία Παναγίας Χορτατζιώτισσας
Φρέναρος	Εκκλησία του Σωτήρος
	Εκκλησία Παναγίας Ασπροβουνιώτισσας
	Ερειπωμένη Εκκλησία Αγίων Αναργύρων
	Εκκλησία Αγίας Μαρίνας
	Εκκλησία Αγίου Αναστασίου (η παλιά Εκκλησία)
Εκκλησία Αρχαγγέλου Μιχαήλ (η παλιά Εκκλησία)	
Εκκλησία Αγίου Ανδρονίκου	
(Αρχαία Μνημεία που βρίσκονται σε κρατική και ιδιωτική γη αντίστοιχα) Ιδία επεξεργασία. Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων (2018)	

**Πίνακας 10: Αρχαία Μνημεία Α' και Β' Πίνακα**

Πόλη	Μνημείο
Αγία Νάπα	Ο χώρος και τα κατάλοιπα αρχαίας πόλης στην τοποθεσία Παλιόν Χωρκόν
	Ο χώρος και τα κατάλοιπα αρχαίας πόλης στην τοποθεσία Τόρνος
	Νεκροταφείο της Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής Περιόδου στην τοποθεσία Μακρόνησος
	Νεκροταφείο της Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής Περιόδου στην τοποθεσία Αμπάς .
	Εκκλησία και Μοναστήρι της Αγίας Νάπας Β'
	Κήπος μεσαιωνικής Μονής
	Μεσαιωνικό Υδραγωγείο
	Λαξευτό ναϋδριο της Αγίας Θέκλας

	Ρωμαϊκή δεξαμενή στη Φλίνα
Λιοπέτρι	Ο χώρος και τα κατάλοιπα Ρωμαϊκού οικισμού στην τοποθεσία Ποταμός
Παραλίμνι	Ο χώρος και τα κατάλοιπα αρχαίου οικισμού στην τοποθεσία Νησιά
	Ο χώρος και τα κατάλοιπα αρχαίου οικισμού
	Ο χώρος και τα κατάλοιπα αρχαίου οικισμού και λατομείου
	Ο χώρος και τα κατάλοιπα αρχαίου οικισμού τοποθεσία Πρωταράς
(Αρχαία Μνημεία που βρίσκονται σε κρατική και ιδιωτική γη αντίστοιχα) Ιδία επεξεργασία. Πηγή: Τμήμα Αρχαιοτήτων (2018)	